Corespondență din Varșovia de la Iosif Dumitrașcu

Exigențe ale progresului tehnico-științific

În zilele de 14 și 15 noiembrie, la Varșovia au avut loc lucrările Plenarei a 4-a a C.C. al P.M.U.P. Deschise de Wladyslaw Gomulka, prim-secretar al C.C. al P.M.U.P., lucrările au înscris ca prim punct pe ordinea de zi sporirea eficienței cercetărilor științifice și progresul tehnico-organizatoric în economia națională.

Dezbaterile în jurul acestei probleme au fost precedate de cuvîntarea introductivă rostită de Jan Kaczmarek, președintele Comitetului pentru știință și tehnică al R. P. Polone. Relevînd realizările însemnate obținute în accelerarea progresului tehnico-științific în perioada construcției socialiste, vorbitorul a arătat că în cei 25 de ani ai Poloniei populare au fost create o armată întreagă de cadre calificate și o bază materială cuprinzătoare pentru activitatea de cercetări științifice. Valoarea înzestrării tehnice și aparatajului de cercetare s-a cifrat la sfîrșitul anului 1968 la aproximativ opt miliarde zloți.

S-a relevat, în același timp, că ținîndu-se seama de nivelul atins de țările cu grad înalt de dezvoltare industrială, în domeniul cercetărilor științifice și al progresului tehnico-organizatoric, se manifestă o serie le lipsuri și deficiențe care adesea decurg din atitudinea tradiționalistă la diferite nivele față de problemele economiei, științei și tehnicii. Aceste deficiențe — s-a arătat la Plenară — sînt evidente îndeosebi în reducerea productivității la fondurile de bază și în creșterea nesatisfăcătoare a productivității muncii sub aspectul înzestrării ei tehnice.

În ultimii ani, a remarcat Jan Kaczmarek într-o serie de ramuri se observă fenomenul negativ al reducerii greutății specifice a progresului tehnic și organizatoric în sporirea productivității muncii. De aceea, este necesar să se facă o analiză și o apreciere amănunțită, critică, a situației existente. Rezultatele acestei analize precum și directivele din hotărîrile Congresului al V-lea al P.M.U.P., a spus vorbitorul, trebuie să devină baza pentru înfăptuirea programului creșterii eficienței progresului tehnic și organizatoric.

Printre problemele ridicate în cadrul discuțiilor s-au aflat finanțarea, planificarea și programarea științei și tehnicii în Polonia precum și metodele și măsurile prevăzute în vederea îmbunătățirii condițiilor generale de activitate în acest important sector al economiei naționale. Din discuții a reieșit necesitatea ca marea majoritate a cheltuielilor de investiții să fie alocate procesului de realizare și aplicare în practică a rezultatelor activității științifice.

Arătînd că influența progresului tehnic asupra dezvoltării economiei poloneze nu poate fi încă considerată satisfăcătoare și indicînd în acest sens o serie de lipsuri în activitatea ramurilor principale ale industriei constructoare de mașini și industriei chimice care nu constituie încă forțe motrice ale progresului tehnic în economie, B. Jaszczuk, membru al Biroului Politic, secretar al C.C. al P.M.U.P., a subliniat la Plenară însemnătatea noii etape în dezvoltarea economiei poloneze, etapă în care se pune accentul în primul rînd pe factorii intensivi.

O problemă deosebit de importantă, relevată în cadrul discuțiilor Plenarei, a constituit-o îmbunătățirea radicală a tehnicii producției, modernizarea proceselor tehnologice și în legătură cu aceasta a mijloacelor de producție. În acest domeniu, un rol deosebit trebuie să revină automatizării producției în serie. Referindu-se la o serie de măsuri concrete în această direcție, S. Dvojak, directorul Institutului de automatică, a arătat că principalul obiectiv al procesului de automatizare în următorii 10 ani trebuie să-l constituie industriile chimică, energetică, metalurgică și carboniferă, industria materialelor de construcții și cea a materialelor plastice.

La rîndul său, J. Tejchma, membru al Biroului Politic, secretar al C.C. al P.M.U.P., a arătat în intervenția sa în cadrul dezbaterilor că, în colaborarea internațională Polonia va putea deține un loc important numai atunci cînd va obține realizări de mare însemnătate în domeniul producției specializate. „Numai în acest caz vom putea participa în mod util pentru noi, ca partener puternic, în comerțul exterior și în relațiile economice internaționale".

La Plenară s-a acordat o atenție deosebită necesității unei mai bune folosiri a timpului de muncă, repartizării judicioase în producție a specialiștilor, legării nemijlocite a activității acestora de baza tehnică și tehnologică.

În domeniul politicii de mărire a potențialului material al bazei tehnico-științifice, pe primul plan s-a desprins sarcina îmbunătățirii înzestrării cu aparatură științifică de cercetare, cu utilaj tehnic, precum și a folosirii lor mai eficientă.

Dezbaterile au relevat necesitatea elaborării unui plan amplu care să permită realizarea unor studii de perspectivă asupra necesităților economiei naționale precum și îmbunătățirea actualului sistem de pregătire a cadrelor științifice. S-a ajuns astfel la concluzia că problemele ridicate la actuala Plenară a Comitetului Central sînt deosebit de complexe, dar cer și o rezolvare neîntîrziată.

În încheierea discuțiilor la primul punct al ordinii de zi, Plenara C.C. al P.M.U.P. a adoptat în unanimitate hotărîrea cu privire la sporirea eficienței cercetărilor științifice și a progresului tehnic în economia națională.

Al doilea punct înscris pe ordinea de zi a lucrărilor Plenarei s-a referit la sărbătorirea celei de-a 100-a aniversări a nașterii lui V. I. Lenin. Hotărîrea privind sărbătorirea în Polonia a Centenarului lui Lenin a fost, de asemenea, aprobată în unanimitate.

Varșovia, 18 noiembrie

reflector

DEZVOLTAREA CHIMIEI BULGARE

Un domeniu care cunoaște o dezvoltare deosebită în Bulgaria socialistă este industria chimică. În ultimii ani, se înregistrează un ritm ridicat de creștere a producției globale în cadrul acestei industrii, iar pentru viitor sînt prevăzute, de asemenea, sporiri substanțiale în volum și sortimente. Numai în anul în curs producția va fi cu peste 50 la sută mai mare decît cea obținută în 1968. Noi unități productive vor intra în funcțiune, chimia devenind astfel unul din sectoarele de bază ale industriei bulgare. În cadrul noului plan cincinal, 1971—1975, este prevăzut ca, în ce privește materiile prime, toate necesitățile economiei naționale să fie acoperite din producție internă. Cind marea uzină de îngrășăminte minerale de la Povelianovo (lîngă Varna) va intra în funcțiune, Bulgaria se va situa printre primele țări din lume la producția de îngrășăminte pe unitatea de teren arabil.

RELAȚII COMERCIALE UNGARO-IRANIENE

In ultimul timp, schimburile comerciale ungaro-iraniene au cunoscut creșteri importante. Valoarea lor — potrivit datelor furnizate de agenția M.T.I. — era în 1953 de 4,7 milioane dolari, în 1962 — 6,2 milioane dolari, iar în 1968 a depășit 11 milioane dolari. In primele trei trimestre ale acestui an, valoarea importului și exportului s-a ridicat la peste 13 milioane dolari. Anul acesta s-au primit comenzi pentru livrarea în Iran de aparataj tehnic pentru telecomunicații și utilaj pentru curent de înaltă tensiune, precum și pentru livrarea de mașini-unelte în valoare de aproximativ 4 milioane dolari. Se duc tratative privind livrarea de mașini agricole. Anul acesta Ungaria va achiziționa din Iran o cantitate mai mare de bumbac, crom, fructe tropicale și mărfuri de consum. Specialiștii unguri, studiază, de asemenea, posibilitatea achiziționării de petrol iranian.

AJUTOR PENTRU SINISTRAȚII DIN REGIUNEA BANIA LUKA

După cum anunță agenția Taniug, Iu Li-siuan, însărcinat cu afaceri al Ambasadei R. P. Chineze la Belgrad, l-a vizitat pe dr. Radivoie Uvalici, adjunct al secretarului de stat pentru afacerile externe, și i-a înmînat textul telegramei de condoleanțe trimisă de Consiliul de Stat al R. P. Chineze Vecei Executive Federale în legătură cu cutremurul ce s-a abătut asupra localității Bania Luka și a împrejurimilor ei. Cu acest prilej reprezentantul chinez a înștiințat partea iugoslavă că Crucea Roșie din China a hotărît să acorde Crucii Roșii din Iugoslavia 50 000 yuani ca ajutor sinistraților din această regiune.

Noile clădiri din zona Catedralei Sf. Paul

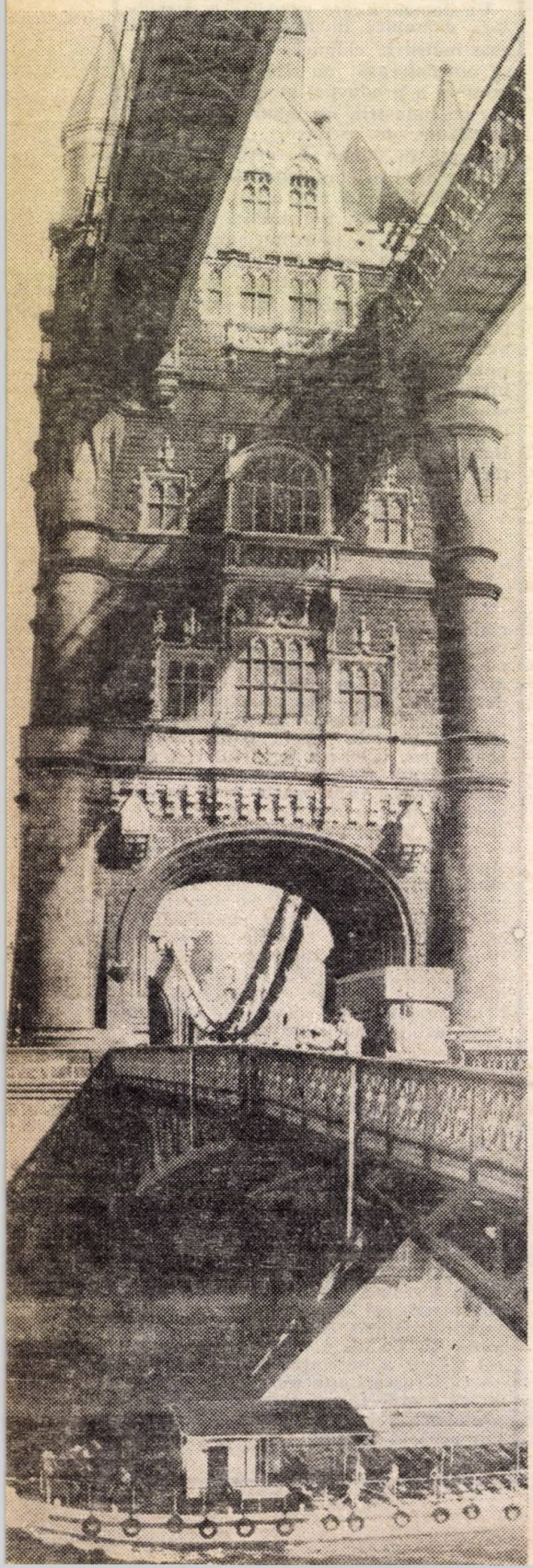

reportaj pe glob

PERMANENȚE ȘI ÎNNOIRI BRITANICE

Ștefan Andrei

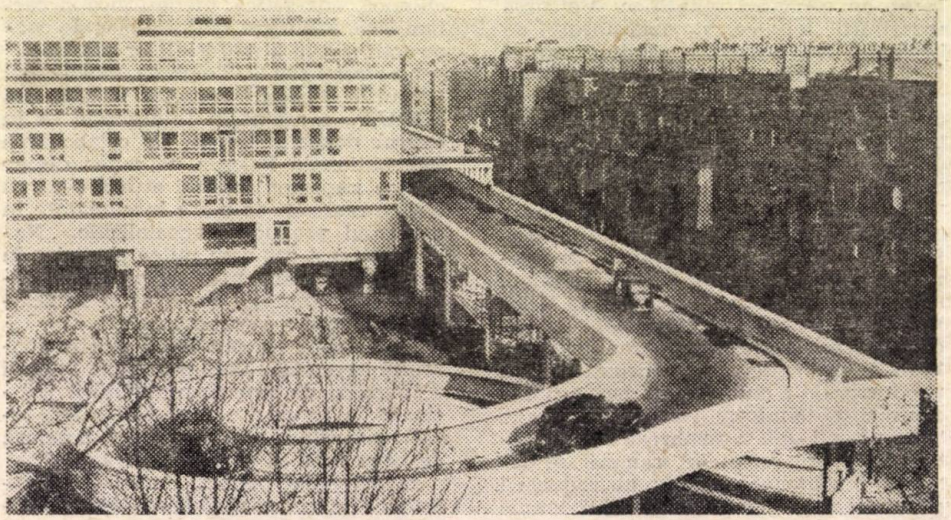

O șosea suspendată construită în partea de vest a Londrei pentru descongestionarea circulației

Bineînțeles, o vizită de șapte zile în Marea Britanie reprezintă prea puțin pentru a pretinde că ai ajuns la o cunoaștere profundă, multilaterală a preocupărilor și năzuințelor poporului, pentru a lua cunoștință îndeaproape de activitatea sa în diverse domenii ale vieții, chiar dacă în prealabil ești ajutat de cunoștințele și imaginile încrustate în memorie prin citirea unora din numeroasele opere remarcabile ale literaturii engleze sau din urmărirea sumedeniei de articole care au încercat, în presa internațională a ultimilor ani, să definească ansamblul de înnoiri ce traversează profund societatea britanică în pătrarul de veac postbelic.

Într-o țară în care patru locuitori din cinci locuiesc în orașe nu poate să nu fie, măcar în parte, adevărat că, o dată cunoscute principalele trăsături ale vieții din așezările urbane, ai găsit calea cea mai favorabilă pentru a cunoaște sufletul și preocupările englezului de rînd. Este încă un motiv de a aprecia faptul că traseul călătoriei noastre a început cu Londra, în care trăiesc 8 din cele 53 de milioane de locuitori ai Marii Britanii.

Tower Bridge

Londra și istoria

Sosind la Londra, ești, în primul rînd, înclinat să recunoști la fața locului, să privești de aproape și să compari cu ceea ce îți făurișești în imaginație, diversele monumente și locuri evocate în pagini de literatură — ori nelipsite din orice manual de inițiere în studiul limbii engleze. Iată faimoasa Westminster Abbey. Aici, Wilhelm Cuceritorul a fost încoronat ca rege al Angliei în 1066, ca, de altfel, toți ceilalți regi care l-au urmat, cu excepția lui Eduard al VIII-lea. O mulțime de statui înșirate în biserică înfățișează, în mărime naturală, regi, conducători religioși, personalități celebre din lumea artelor, științei și navigației engleze. Pe planșeul de piatră al

bisericii sînt crestate numele celor înmormîntați în subsolul clădirii. Mă opresc în colțul rezervat oamenilor de litere: mormintele lui Geoffrey Chaucer — autorul popularelor „Povești din Canterbury", Charles Dickens, Rudyard Kipling; apoi statui înfățișînd pe William Shakespeare (avînd înscrise cîteva rînduri din „Furtuna"), Oliver Goldsmith, Walter Scott, John Milton. În alt colț al catedralei — mormintele lui Darwin, Isaac Newton, al Lordului Kelvin și altor reprezentanți de frunte ai științei engleze.

Trec prin Trafalgar Square, admirînd columna de granit avînd în vîrf statuia amiralului Nelson; nu pot să ocolesc celebrul „Turn al Londrei" — folosit azi ca sediu al unei minunate colecții de arme datînd din perioada care începe cu Henric al VIII-lea. Inițial, Turnul fusese o fortăreață; a devenit apoi reședință a regilor, mai tîrziu loc de popas pentru viitorii regi în noaptea din ajunul încoronării, și, în fine, închisoare (chiar în timpul ultimului război, aici erau închise elemente bănuite de spionaj).

După ce am asistat la o ședință a Camerei Comunelor, am traversat Tamisa pentru a avea o privire panoramică a clădirii parlamentului, un ansamblu arhitectonic în stil gotic tîrziu, de un remarcabil echilibru. Plimbîndu-ne pe terasa de pe malul opus al Tamisei, privim fațada, întinsă peste 300 de metri de-a lungul fluviului, împodobită cu statui și arme de diferite tipuri, începînd din vremea lui Wilhelm Cuceritorul pînă la regina Victoria. Deasupra palatului se înalță trei turnuri, dintre care Turnul Victoria cu faimosul orologiu Big Ben — marcînd scurgerea timpului cu ajutorul unui clopot de peste 13 tone.

Adăugînd valorile artistice pe care le admiri în galeria „Tate", sau trecerea în grabă prin sălile din „British Museum" — uriaș tezaur de mărturii arheologice și documente istorice, înțelegi o parte din ceea ce a creat de-a lungul veacurilor geniul poporului englez ca, de altfel, și alte națiuni ale căror capodopere ajunse la Londra își găsesc o bogată reprezentare în muzeele britanice.

Londra rămîne, totuși, un oraș al contrastelor: cartierul rezidențial Chelsea, concomitent cu East End-ul celor săraci, lumea interlopă din Soho și frumoasele case din West End, numărul și întinderea spațiilor verzi din zona centrală alternînd cu înșiruirea monotonă a caselor modeste din zonele periferiei orașului. În a doua jumătate a secolului trecut, Disraeli spunea că în Marea Britanie trăiesc două națiuni — bogați și săraci; în zilele noastre, deși fața orașului s-a schimbat, rămîn vizibile diferențele sociale, reflectate în aspectul contrastant al cartierelor, străzilor și chiar al caselor londoneze.

Schimbările intervenite după război în viața englezilor sînt oglindite, nu în ultimul rînd, de modificările aspectului orașelor. În perioada postbelică, renunțînd la liniile arhitecturii tradiționale engleze, probabil și sub influența americană, s-a trecut la înlocuirea cărămizii cu ciment și sticlă sau cu panouri de beton prefabricate și, în locul clădirilor monotone de unul sau două etaje, au fost înălțate clădiri funcționale, zgîrie-nori. Ele nu sînt, însă, prea îndrăgite de englezi, ceea ce, de altfel, a și determinat guvernul să adopte o lege prin care să se delimiteze perimetrele în care se pot ridica aceste clădiri înalte, după cum, în prealabil, stabilise în jurul Londrei conservarea unui cordon verde în care construcțiile sînt interzise.

S-a spus uneori că „fiecare din acești insulari este o insulă", formula referindu-se, bineînțeles, la tendința englezului de a trăi mai izolat, de a prefera clădirilor comune, cu mai multe apartamente, o casă mică, acoperită cu țiglă, cu scară din lemn, cu nelipsita grădină, întotdeauna bine îngrijită. Pot spune că, indiferent de transformările survenite în psihologia britanicului după război, se pare că omul de rînd n-a fost convins să renunțe la plăcerea ca seara, după ce și-a încheiat serviciul, parcurgînd un drum lung, uneori schimbînd mai multe mijloace de comunicație, să ajungă undeva, la periferia Londrei, într-o căsuță deseori rece și incomodă; ceea ce, cred, nu reflectă în primul rînd „individualismul britanic" și nici o anumită tendință de izolare, ci nevoia de a evada departe de atmosfera zgomotoasă, apăsătoare a locului de muncă, de a se elibera din freamătul obositor al orașului împovărat de nelipsitul *smog*, amestec de ceață densă și fum.

Imagini și priorități noi

Vizitînd districtul Lancashire, am poposit în Manchester, unul din principalele centre comerciale și industriale ale Marii Britanii și pilon de bază al ramurii textile, cu tradiții aici de peste cinci secole. Semnificativ pentru importanța producției industriale locale este și faptul că, încă în 1894, a fost construit în mod special un canal de 50 km care face legătura între Manchester și mare. Locuitorii orașului, în afara cunoscutelor echipe de fotbal, se mîndresc cu biblioteca „John Rylands" care deține, pe lîngă alte valori, cel mai vechi manuscris, cunoscut pînă acum, al Noului Testament (Evanghelia Sf. Ioan), o galerie de artă a orașului cu excelente colecții de pictură și sculptură, precum și una dintre cele mai impunătoare catedrale britanice, avariată în timpul războiului și refăcută după scurt timp.

Am avut aici o discuție îndelungată cu un grup alcătuit din oameni de diferite profesiuni — personalități artistice, ingineri, conducători politici locali, în jurul aprecierii care se face pe continent la adresa conservatorismului societății britanice. Ca și cu alte prilejuri, a rezultat intenția foarte evidentă a interlocutorilor de a-și dovedi eforturile pentru a se desprinde de forme tradiționale depășite, înghețate de-a lungul veacurilor, și de a se racorda la curentul profundelor înnoiri impuse de cerințele lumii contemporane. Într-adevăr, s-a vorbit mult de imobilism în artă și literatură, în modul de viață și chiar și în îmbrăcăminte. După părerea mea, lipsa de receptivitate, respingerea unor aspecte noi apărute în diverse domenii, în Franța sau în altă țară de pe continent, au avut dezavantaje dar, în același timp, au evitat experimentul impus de tentațiile efemere ale modei și au dat durabilitate lucrurilor și operelor.

Din viața britanică a zilelor noastre rezultă o interesantă întrepătrundere a modernului, a actualului și tradiției. În domeniul artei, așa cum mi-am dat seama, englezii rămîn mai departe iubitori ai baletului de calitate (am admirat la Royal Opera House reprezentanți ai baletului englez de înalt prestigiu internațional, în „Les Patineurs" și „The Two Pigeons"), populează sălile de concerte, iar teatrul, în țara care a dat pe marele Shakespeare, se bucură în continuare de o înaltă apreciere (200 de teatre profesioniste, dintre care 30 în Londra, și mii de societăți dramatice amatoare cu aproape o jumătate de milion de membri). Bineînțeles, televiziunea constituie unul din elementele preferate ale unei populații care își petrece marea parte a timpului în casă. De altfel, spre deosebire de străzile Parisului, nu o să întîlnești în Londra, fără a mai vorbi de orașul de provincie, animația și via circulație a oamenilor mai ales în orele de seară.

Mi s-a părut pertinentă caracterizarea făcută englezilor de Ilya Ehrenburg care spunea despre ei că, deși sînt „navigatori, cuceritori, asta nu-i împiedică să fie din cale afară de timizi", după cum intelectualii englezi, în ciuda aparenței de răceală și indiferență, sînt niște oameni sensibili, pe care autorul „Căderii Parisului" i-a văzut lăcrimînd la un spectacol cu piesa „Trei surori" de Cehov.

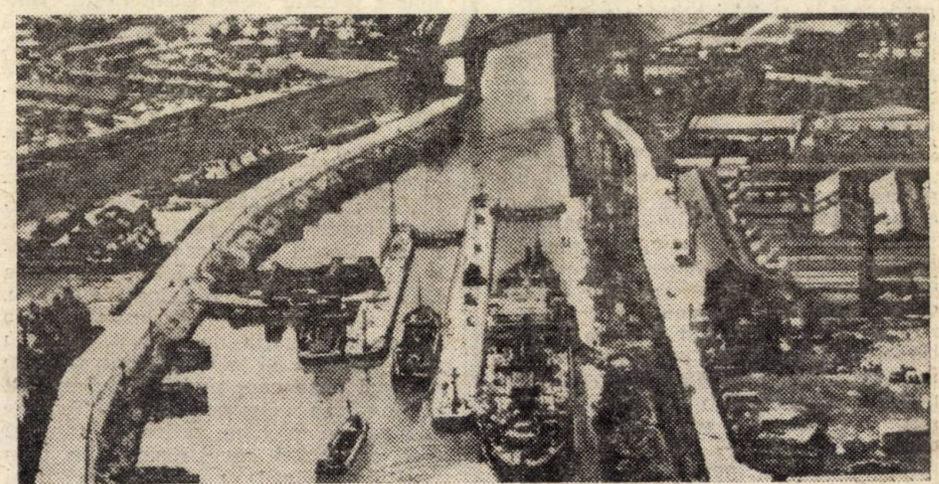

Manchester: canal spre Marea Irlandei

Și, totuși, schimbările în lumea societății britanice sînt evidente. Și cînd spun asta, nu mă refer la lansarea în Anglia a modei „mini" și nici la fenomenul teen-agers (tineri între 13—20 de ani care reprezintă, de altfel, 15% din populație) hotărîți să nu se mai lase supuși gusturilor și preferințelor generațiilor anterioare și avînd o pasiune comună: muzica „beat", idolii săi fiind recrutați dintre virtuoșii genului, de la celebrul grup „Beatles" încoace.

Prăbușirea vastului imperiu colonial, imensă rezervă de bogății, a pus în fața țării noi probleme economice. Peste tot, oamenii de afaceri vorbesc insistent despre export, atît de necesar pentru a putea plăti produsele străine indispensabile populației (agricultorii englezi, 2 la sută din populația activă a țării, asigură mijloace de alimentație numai pentru jumătate din an) și cerințele industriei. De aici, căutarea de noi piețe de desfacere, eforturi pentru creșterea producției și deci a competitivității, limitarea cererii de produse de consum de origine străină și, tot de aici, presiuni pentru înghețarea salariilor. Chiar în timpul șederii mele în

Marea Britanie, sindicatele duceau o luptă hotărîtă împotriva unui proiect de lege care limita dreptul la grevă sub amenințarea cu sancțiuni financiare și care, pînă la urmă, ca rezultat al opoziției hotărîte a oamenilor muncii, a fost respins de parlament. De asemenea, petrecînd cîteva zile printre minerii din Lancashire, ni s-a vorbit aici despre problemele ascuțite pe care trebuie să le întîmpine oamenii care scot huilă din măruntaiele pămîntului, în condițiile închiderii minelor o dată cu reducerea folosirii combustibilului solid (între 1950—1967, extracția de cărbune a scăzut cu 20%), în favoarea petrolului (importat) și a gazelor naturale descoperite în Marea Nordului. Frămîntări există și în domeniul agriculturii ; în prezent, reprezentanții celor 300 000 muncitori agricoli revendică îmbunătățirea condițiilor de viață și muncă.

Pentru a face față schimbărilor apărute după război, concurenței americane, japoneze, vest-germane, Marea Britanie a fost obligată să opereze serioase modificări în structura industriei, atenția acordată în trecut ramurilor tradiționale (cărbune, oțel, mecanică grea, textile, construcții navale) revenind acum industriei automobilelor, aeronauticii, electronicii, producției de mașini agricole, a produselor chimice și maselor plastice. Anglia ocupă un loc de frunte în folosirea automatizării în industria fierului și oțelului, în mine și aviație ; ea a construit primul avion aterizînd cu ajutorul unui pilot automat. Vorbindu-ne despre preocupările statului britanic pentru modernizarea economiei, unul dintre miniștrii laburiști accentua importanța pe care Marea Britanie o acordă cercetării științifice aplicative, ceea ce se reflectă și în faptul că, după război, peste 20 de savanți britanici au primit premiul Nobel.

Dezbaterile inevitabile în această perioadă postbelică asupra noului loc al Marii Britanii în lume au activizat conștiința publicului britanic, informat și interesat de marile probleme ale vieții internaționale. Poziția de dezaprobare, adesea în forma militantă a demonstrațiilor, față de războiul dus de Statele Unite în Vietnam, atitudinea favorabilă față de ideea realizării unui climat de pace și securitate în Europa — confirmate în numeroase schimburi de opinii avute în Anglia — ilustrează preocuparea englezilor pentru lumea în care trăiesc.

În acest context, am constatat cu satisfacție, discutînd cu oameni de diferite ocupații, un viu interes pentru viața și activitatea poporului nostru, pentru aportul României la cauza păcii în Europa și în întreaga lume. Peste tot, s-a exprimat dorința de a continua dezvoltarea raporturilor economice, tehnico-științifice, culturale între cele două țări, cale a întăririi legăturilor de prietenie dintre popoarele român și britanic. Mi-au rămas vii în memorie ospitalitatea și căldura cu care am fost înconjurați de muncitorii, tehnicienii, inginerii de la British Aircraft Corporation, de la Herne, unde tocmai se monta unul din avioanele BAC 111, vîndute României în cadrul cooperării dintre cele două țări. Unul din conducătorii societății, fost general de aviație, cu mari merite în lupta antihitleristă, și-a exprimat convingerea că relațiile multilaterale dintre cele două țări au un cîmp larg de acțiune, din păcate incomplet explorat pînă acum.

Există, într-adevăr, un cerc larg de probleme — economice, științifice, culturale — în care se poate înscrie o cooperare fructuoasă între România și Marea Britanie, în interesul celor două popoare, al destinderii și colaborării internaționale.

Articol scris pentru „Lumea" de Marco Marchetti
redactor al ziarului „L'Unità"

„PIAȚA COMUNĂ" ȘI RAPORTURILE ECONOMICE EUROPENE

Azi se recunoaște că marele proiect al Comunității vest-europene, preconizat în Tratatul de la Roma, n-a fost realizat decît într-o mică măsură. După un debut pe care susținătorii „europeismului" oficial îl apreciau de bun augur, aplicarea Tratatului de la Roma a fost caracterizată printr-o serie de crize care au făcut foarte precară viața Comunității. Astfel, se remarcă, pe bună dreptate, că nu se poate vorbi de o criză a C.E.E., ci de o maladie cronică, ce paralizează acest organism și poate duce la lichidarea sa practică.

În fapt, singurele realizări ale Tratatului de la Roma, printre toate cele care fuseseră prevăzute, au fost următoarele : pe de o parte — uniunea vamală, pe de alta — politica agricolă comună. Restul (politica comercială comună, cea industrială, armonizarea fiscală, integrarea piețelor financiare, într-un cuvînt — uniunea economică) a rămas la situația de proiect, mereu mai discutat și adesea contestat de aceleași forțe care mai înainte au fost în favoarea „europeismului". Trebuie adăugat că politica agricolă comună face azi, după revalorizarea pe plan practic a mărcii vest-germane, mai mult ca niciodată, obiectul discuțiilor, unii estimînd că ea va sfîrși prin a fi abandonată acum sau mai tîrziu, sau că cel puțin va fi reamenajată.

Nerealizarea unei mari părți a Tratatului de la Roma, faptul că nu se observă pentru moment nici o posibilitate de a învinge obstacolele care au împiedicat cele 6 țări membre ale Pieței comune să se îndrepte către unirea lor economică, toate acestea au pus în criză și au făcut să dispară, practic, perspectivele unei uniuni politice europene, fie chiar și în cadrul foarte restrîns al „micii Europe". A afirma acest lucru nu înseamnă evident, a susține că „forțele comunitare" nu mai pot lua inițiative Este chiar probabil ca o nouă presiune să fie exercitată din mai multe părți în vederea relansării vechii politici „europeiste".

Aș vrea să examinez într-o manieră mai detaliată consecințele create de punerea în practică a uniunii vamale în cadrul C.E.E. Schimburile comerciale ale celor 6 țări au fost superioare față de cele ale altor țări capitaliste industrializate. Cu alți termeni, dezvoltarea comerțului exterior a „celor șase" (140 la sută în perioada 1958—1967) s-a datorat într-o bună parte creșterii pe care a înregistrat-o comerțul inter-comunitar (256 la sută în aceeași perioadă). Dar există un fapt asupra căruia trebuie să atragem atenția. Dezvoltarea comerțului exterior al „celor șase" a avut loc paralel cu o dezvoltare a producției care, deși relativ susținută, a fost evident inferioară. În perioada 1950—1967, cînd producția industrială a comunității s-a mărit cu 70 la sută, exporturile extracomunitare ale celor 6 țări, practic, s-au dublat. Dimpotrivă, în aceeași perioadă, producția industrială, de exemplu, a S.U.A. s-a mărit cu 73 la sută, iar exporturile aproximativ în aceeași măsură. Se poate deci afirma că expansiunea pieței interne a comunității a fost concomitentă și identică cu expansiunea cunoscută de piețele internaționale, fără a o depăși. Mai mult, cifrele arătate indică o creștere a pieței interne comunitare inferioară în sens relativ, și chiar în sens absolut dacă raportăm la ceea ce s-a înregistrat în S.U.A. Acest fapt este destul de grăitor pentru înscrierea modestă a realizărilor comunității. El se explică printr-un alt aspect al activității precare a C.E.E. sau, mai bine spus, se leagă de el. Procesul care a dus la uniunea vamală a accelerat tendința de fuziune și concentrare a întreprinderilor existente în interiorul C.E.E. Dar acest impuls se exercită mai ales la nivelul fiecărei țări. Într-adevăr, în interiorul fiecărei țări s-a afirmat o accentuată tendință de a se crea mari grupări monopoliste naționale. Și acest fapt, departe de a constitui un act pozitiv spre construcția de noi structuri, în măsură să utilizeze noile posibilități oferite de uniunea vamală, apare ca o măsură de apărare față de „Piața comună". Toate acestea preocupă enorm pe „eurocrații" de la Bruxelles. Recent, un membru al Comisiei C.E.E., italianul Colonna di Polliano, a ajuns să afirme despre aceste tendințe că „ele ar putea conduce la transformarea Pieței comune într-o serie de acorduri de specializare între țările membre". Indicînd aceste limite ale nivelului de concentrare în „mica Europă", nu este însă vorba de subestimarea entității și gravității noilor probleme care se pun azi sindicatelor muncitorilor și mișcării muncitorești în urma concentrării și integrării. Este totuși de subliniat că limitele se leagă de o altă caracteristică esențială a dezvoltării economice vest-europene din ultimii ani. Date fiind implicațiile economice și politice pe care le antre-

nează această caracteristică, merită insistat asupra acestui punct.

Se observă în sistemul economic vest-european o incapacitate crescîndă a forțelor economice dominante de a mobiliza toate capitalurile existente în scopul de a pune în practică posibilitățile de dezvoltare existente. O parte destul de importantă a capitalurilor acumulate în Europa occidentală este mobilizată de către sistemul financiar al S.U.A. nu numai pentru a finanța dezvoltarea de întreprinderi americane în Europa de vest și în alte continente, dar și pentru a alimenta procesul investițiilor americane. Este vorba aici de fenomene despre care s-a discutat mult în ultimul timp. Se prevede că, pentru anul în curs, acest fenomen va lua proporții destul de impresionante. Se evaluează la 5 miliarde dolari totalul capitalurilor care în 1969 vor părăsi Europa pentru a se transfera în America, în timp ce numai 1,2 miliarde de dolari vor trece în Europa de vest. Dar faptul că, de cîțiva ani, C.E.E. înregistrează un flux de investiții străine (mai precis americane) inferior refluxului de capitaluri ale Comunității spre alte țări, este indiciul unei duble slăbiciuni. Într-adevăr, pe de o parte C.E.E. suportă mereu mai mult ipotecile pe care marile grupuri americane le stabilesc prin investițiile lor în sectoarele unde tehnica este cel mai bine dezvoltată, investiții care au o importanță considerabilă pentru viitor. Pe de altă parte, în țările Comunității se înregistrează un export de capitaluri care împiedică numeroase posibilități de dezvoltare.

Politica socială a C.E.E. constă în mod esențial într-o presiune masivă urmărind să impună clasei muncitoare vest-europene așa-numita politică a veniturilor, altfel zis, politica veniturilor scăzute ale muncitorilor, subordonarea remunerațiilor muncitorilor „exigențelor sacre" ale acumulării capitaliste, blocajului salariilor și reducerii cheltuielilor publice privind securitatea socială. Prin intermediul teoriilor mistificatoare ale eurocraților marele patronat încearcă să accentueze enorm exploatarea muncii, să anuleze libertățile politice și sindicale ale muncitorilor în întreprinderi și în societate. De asemenea, clasa muncitoare înțelege mai ușor că, în cadrul așa-zisei „politici comunitare", soarta care-i este rezervată e aceea a unei alienări sau a unui rol de subordonare. În rest, faptele care au repercusiuni dramatice asupra condiției de muncitor intensifică această conștiință : lipsa de stabilitate în serviciu, șomaj, emigrare dintr-o țară într-alta.

Pe de altă parte, perspectiva pe care C.E.E. o oferă marilor mase țărănești este exodul masiv. Acest ultim fapt maschează un aspect haotic și, în numeroase cazuri, îngrijorător : devine o necesitate datorită descreșterilor, vertiginoase ale veniturilor țăranilor și susținerii dezvoltării întreprinderilor capitaliste.

Dacă ne gîndim la aceste elemente, remarcile făcute pe marginea precarității și debilității vieții C.E.E. ne determină în mod clar să subliniem importanța unui angajament al forțelor democratice și al diferitelor sectoare ale mișcării muncitorești, ale sindicatelor din Europa occidentală. Acest angajament ar urma să confere chestiunilor specifice ale politicii europene un singur obiectiv precis : să provoace o mișcare în stare să ofere o alternativă viabilă la un „europeism supranațional", la o „mică Europă".

Pentru a dezvolta o asemenea mișcare trebuie mai întîi denunțate tezele greșite ale susținătorilor „vest-europeismului comunitar". Marea construcție europeană, de care s-a vorbit atît în trecut și care continuă să fie promisă, este un miraj. Realitatea este total diferită de ceea ce se proiectează sau se propune : susținătorii „europeismului" se străduiesc să pună pe picioare, în cadrul Europei occidentale, un sistem care ar deveni pe zi ce trece un apendice al S.U.A. sau, în cel mai bun caz, o entitate complet ajustată la politica americană pe plan economic, politic și militar. Toate acestea se datoresc faptului că politica „europeistă" s-a născut în climatul „războiului rece" și continuă să se desfășoare în cadrul politicii blocurilor militare .

O adevărată politică europeană azi nu este de conceput decît într-un cadru nou, vizînd destinderea internațională, depășirea divizării în blocuri militare, instaurarea unui sistem de securitate colectivă în Europa. După părerea noastră, dacă se vrea o abordare corectă a problemelor europene și reliefarea unei alternative la „Mica Europă", nu există altă cale decît aceea a unui angajament reînnoit, avînd ca obiectiv o politică a destinderii, lichidarea blocurilor militare, securitatea colectivă și cooperarea economică.

Problemele dezvoltării economice și sociale a Europei occidentale trebuie abordate în cadrul unei politici de cooperare economică internațională și de reforme structurale, susceptibile de a pune în valoare toate marile resurse de care Europa dispune.

Dar pentru că noi vrem o asemenea dezvoltare, credem că trebuie respinsă orice platformă supranațională a problemelor europene. Nimeni nu poate subestima rolul enorm pe care elementul național îl joacă încă în prezent și va continua să-l joace pentru o lungă perioadă istorică, atît în Europa cît și în lumea întreagă. Înșiși „eurocrații" comunitari, susținători ai supranaționalității, au recunoscut, implicit, importanța acestui element.

Recunoscîndu-se fără rezerve ponderea factorilor naționali, se pot nu numai dezvolta diferite forme de colaborare economică europeană, dar și instaura un adevărat sistem de cooperare economică. Un asemenea sistem poate fi creat în cadrul unei liberalizări a schimburilor comerciale, într-o serie de acorduri între state — acorduri care să cuprindă toate țările europene și nu numai pe „cei șase" sau „cei șapte" vest-europeni.

Destinderea, încrederea reciprocă între țări, securitatea colectivă — sînt condiții fundamentale pentru a se merge în viitor în această direcție. Iar cele două grupe de probleme nu sînt separate, ci se influențează reciproc.

A.L.A.L.C. își revizuiește termenele

A IX-a sesiune a Asociației Latino-Americane a Comerțului Liber (A.L.A.L.C.) a început la Caracas într-o atmosferă de vădită preocupare a participanților de a salva ceea ce se mai poate salva și de a inspira optimism în dificila înfruntare a realităților economice latino-americane.

Se recunoaște deschis faptul că A.L.A.L.C. a ajuns într-un punct mort, că edificiul „integrationist", conceput la Montevideo în urmă cu aproape zece ani, nu a fost viabil. Un delegat la actuala sesiune de la Caracas declara : „Aprecierile în sensul că A.L.A.L.C. a fost un eșec apar ca certe dacă le raportăm la presantele necesități actuale ale Americii Latine". „Se pare că măsurile preconizate pînă acum de A.L.A.L.C. nu au fost adecvate pentru America Latină", a spus directorul Departamentului comerțului exterior din Ministerul Relațiilor Externe al Venezuelei, unui redactor al ziarului „El Nacional" din Caracas.

Chiar referirile la rolul pe care l-ar fi avut A.L.A.L.C. în promovarea comerțului interamerican servesc drept fundal pentru reliefarea inegalității nivelurilor economice ale țărilor membre și, implicit, pentru argumentarea necesității de a se revizui tratatul de la Montevideo. Într-un studiu întocmit de Federația camerelor de comerț din Venezuela se arată că 60 la sută din schimburile comerciale efectuate între țările membre ale A.L.A.L.C. în perioada 1961—1967 s-a realizat între „cei trei mari" ai organizației — Brazilia, Mexic și Argentina — în timp ce Columbia, Chile, Peru și Uruguay au participat doar cu 30 la sută, iar Ecuador și Paraguay — cu cîte 5 la sută. „Aceste cifre — scrie ziarul columbian «El Tiempo» — reflectă dezechilibrul dintre membrii A.L.A.L.C. și necesitatea de a se revizui Tratatul de la Montevideo, în scopul de a da garanții tuturor țărilor membre asupra reciprocității beneficiilor".

Soluția de a amîna termenul de creare a zonei comerțului liber a fost acceptată în unanimitate, încă înainte de deschiderea actualei sesiuni, ca o formulă de compromis în fața adevărului incontestabil că prevederile Tratatului de la Montevideo nu vor putea fi puse în practică pînă în 1973, așa cum se stabilise inițial. Țările semnatare ale Tratatului, încheiat la Montevideo în 1960, se obligau ca, în termen de 12 ani, începînd din 1961, să elimine treptat tarifele vamale și celelalte restricții în sfera comerțului lor, în vederea creării zonei comerțului liber. Se prevăzuse că, începînd din 1974, să se adopte un alt sistem de măsuri pentru transformarea zonei într-o piață comună. După nouă ani de la intrarea în vigoare a Tratatului, negocierile asupra listelor naționale precum și asupra listei comune de mărfuri nu au dus la nici un rezultat.

Din dezbaterile de pînă acum se poate deduce că actuala sesiune a A.L.A.L.C. va stabili, ca termen pentru formarea pieței comune, anul 1980. Dar chiar formula de aminare la care s-a ajuns la Caracas constituie — după opinia multor experți — o prelungire a agoniei în care se zbate această organizație, un răgaz pentru căutări de noi drumuri, mai realiste, care să corespundă imperativelor majore ale dezvoltării economice și sociale a țărilor latino-americane.

E. B.

Turcia

Programul noului guvern

Premierul Demirel votînd la recentele alegeri parlamentare

După victoria sa în alegerile din 12 octombrie, al cărei caracter categoric a exclus orice ipoteză privind un eventual guvern bipartit, Partidul dreptății și-a consacrat atenția asupra formării noului cabinet și a programului pe viitorii patru ani. În noua sa componență, actualul guvern turc se prezintă înnoit în proporție de 50 la sută. Cele mai multe comentarii le-au stîrnit părăsirea guvernului de către membrii fracțiunii de dreapta, conduse de doctorul Saadetin Bilgic, fost ministru al transporturilor. Partizanii acestuia au încercat, în perioada de constituire a guvernului, să obțină un minimum de opt locuri din cele douăzeci și patru. Dar, deși insistențele lor au făcut pe unii observatori să vorbească, la un moment dat, despre posibilitatea izbucnirii unei crize, ei n-au găsit sprijin decît în rîndul a 80 din cei 257 de deputați ai reprezentanței parlamentare a Partidului dreptății, ceea ce le-a atras înfrîngerea și i-a silit să părăsească terenul.

Faptul că noul cabinet se prezintă mai omogen decît înainte este considerat la Ankara, atît un succes al premierului Demirel, cît și un coeficient sporit al posibilității acestuia de a-și desfășura programul.

Victoria în alegeri a Partidului dreptății este atribuită, în mare parte, unui progres pe plan economic obținut în perioada fostei legislaturi.

Bilanțul prezentat după patru ani, la începutul campaniei electorale, de partidul premierului Demirel, a înscris astfel, printre altele, realizări ca : o creștere în ultimii șase ani a produsului național brut în medie cu 6,6 la sută pe an și posibilitatea unei depășiri a cifrei de 7 la sută pentru anul în curs, stăvilirea creșterii prețurilor care, la sfîrșitul anului trecut amenința serios piața, precum și evitarea unei devalorizări a lirei turcești. Angajată, din 1962, pe calea dezvoltării programatice, Turcia a realizat, în decursul primului plan cincinal (1965—1969), o bună parte din obiectivele pe care și le-a fixat. Se remarcă, în acest sens, atenția acordată de autorități dezvoltării unor ramuri importante ale economiei — industria petrochimică, metalurgică etc. — precum și depistării de noi resurse naturale, bază a creării unor noi ramuri economice. În același context, se pot aminti și încercările de exploatare mai rațională a bogățiilor solului și subsolului Turciei, pentru preîntîmpinarea acelor deficiențe care, la un moment dat, păreau să argumenteze în favoarea sporirii importului de materii prime.

Proiectul de plan supus pentru aprobare Adunării Naționale de către noul cabinet urmează, în linii generale, programul electoral al Partidului dreptății, în care se aflau înscrise obiective de însemnătate pentru economia și societatea actuală turcă, precum etatizarea unor importante ramuri economice, limitarea investițiilor de capital străin, înfăptuirea reformei agrare, înlăturarea vestigiilor feudale din structurile interne existente. Comentînd proiectul de plan în chiar ziua prezentării sale în marea adunare, Suleyman Demirel aprecia că etapa care se deschide cu noua legislatură „este deosebit de importantă", ea propunîndu-și, pe plan intern, să continue într-un ritm sporit și cu rezultate mai evidente eforturile de consolidare și extindere a realizărilor din ultimii ani, dar și să exploreze noi mijloace de dezvoltare economică a Turciei.

Principalele probleme cu care rămîne confruntat pe plan economic noul guvern sînt problema agrară și echilibrarea balanței de plăți. Importanța unei reforme agrare pentru Turcia, țară cu o populație angajată în proporție de peste 70 la sută în sectorul agricol și în care influența marilor latifundiari rămîne preponderentă, continuă și în actuala legislatură să preocupe cercurile conducătoare. Datorită pierderilor suferite în alegerile din octombrie de gruparea conservatoare — Partidul acțiunii naționale (fostul partid național-țărănesc), se crede că marii proprietari funciari vor fi siliți să-și restrîngă, cel puțin pentru moment, zona de acțiune, răstimp ce ar putea fi folosit de guvern pentru adoptarea unor măsuri în sprijinul păturilor largi țărănești. Se va spori, totodată, se specifică în program, activitatea în direcția sprijinirii, prin mijloace moderne, a producției agricole.

Alte aspecte cărora actualul cabinet și-a propus să le acorde întreaga atenție sînt lipsa de devize, insuficiența mîinii de lucru calificate și, mai ales, deficitul balanței de plăți. În timpul campaniei electorale, Suleyman Demirel și-a exprimat convingerea că echilibrarea balanței de plăți a Turciei va surveni nu mai tîrziu de anul 1974.

Pe plan administrativ, se reține mai ales două proiecte : o reformă a Constituției și suprimarea funcției de senator pe viață.

În ce privește politica externă, ideea fundamentală a noului guvern este continuitatea, cu unele corecturi care — se apreciază — au în vedere o mai accentuată afirmare a competențelor și intereselor proprii.

Atenția observatorilor a fost frecvent atrasă în ultimul timp de evoluția relațiilor turco-americane. În primăvara și vara aceasta, puternice mișcări și demonstrații au subliniat acuitatea necesității unei revizuiri a acordurilor existente între cele două state. De curînd, un acord a stabilit retragerea, pînă în luna iunie anul viitor, a forțelor americane de la bazele din Trabzon și Samsun.

O coordonată esențială a politicii externe turcești o constituie relațiile cu țările vecine. Este vădită preocuparea față de contactele ca și schimburile economice și culturale cu țările socialiste, orientare ilustrată și de recenta vizită efectuată de președintele Cevdet Sunay și ministrul de externe Caglayangil, în U.R.S.S.

În legătură cu problema Ciprului, cercurile informate turcești vorbesc despre conturarea la orizont a unor convorbiri greco-turce, în favoarea cărora s-au pronunțat atît ministrul de externe turc, Ihsan Sabri Caglayangil, cît și cel grec, Panayotis Pipinellis.

În ce privește conflictul din Orientul Apropiat, în programul guvernamental se declară : „După cum am procedat întotdeauna, guvernul nostru se opune folosirii unei metode de soluționare a conflictelor prin forță sau prin proba faptului împlinit... Noi considerăm că deciziile Adunării Generale a O.N.U., ca și cele ale Consiliului de Securitate, constituie o bază convenabilă pentru rezolvarea conflictului din Orientul Apropiat".

Liana ENESCU

RHODESIA

Simptomele apartheidului se confirmă

Guvernul Smith a aniversat, la 11 noiembrie, patru ani de la proclamarea unilaterală a independenței. Dacă evenimentul nu a ridicat niciunei cancelarii diplomatice problema trimiterii de telegrame — independența Rhodesiei albe nu este recunoscută nici chiar de Portugalia și R.S.A., favorabile guvernului de la Salisbury — în schimb observatorii politici au avut o ocazie de a aprecia, pornind de la informațiile disponibile, evoluția acestei țări, atît în perspectiva celor patru ani, cît și în perioada recentă.

În perspectiva celor patru ani se poate constata că sancțiunile economice împotriva Rhodesiei nu au dat rezultatele scontate. Dacă este adevărat că expansiunea economică a fost frînată — efectele le suferă nu atît minoritatea albă, cît majoritatea africană, în rîndurile căreia șomajul a luat proporții. Aprovizionarea cu combustibil, în primul rînd cu petrol, este asigurată prin intermediul Mozambicului, controlat de portughezi, și al R.S.A. Aceiași amabili intermediari asigură efectuarea importurilor și exporturilor rhodesiene. Dacă e adevărat că balanța comercială este deficitară, în schimb volumul investițiilor străine în Rhodesia a crescut într-un ritm susținut (balanța tranzacțiilor de capital a înregistrat în 1968 un excedent de peste 25 de milioane de lire rhodesiene, față de numai 4,4 milioane în 1965) reflectînd încrederea investitorilor în capacitatea Rhodesiei de a rezista sancțiunilor. În Statele Unite un „lobby" influent se străduiește să convingă Congresul că respectarea în continuare a boicotului economic nu este în interesul S.U.A. ; resursele rhodesiene de crom și nichel — materii prime cotate la un preț ridicat pe piața internațională — tentează.

În ce privește perioada recentă, se poate spune că, în ultimul an, s-au înregistrat modificări în prioritățile guvernului de la Salisbury. Ian Smith și partidul său (Frontul Rhodesian) nu mai cred în posibilitatea unei reglementări negociate cu guvernul britanic ; nici Londra, nici regimul de la Salisbury nu consideră că pot face concesii. Luînd act de acest impas, regimul Smith se străduiește să consolideze situația rhodesiană, în conformitate cu tiparele deja materializate în R.S.A. ale apartheidului.

Existența precedentului sud-african permite o diagnosticare sistematică a apartheidului, pornind de la simptome verificate. Le vom regăsi pe acestea în acțiunile și măsurile legislative din ultimul an ale regimului Smith, specificînd, acolo unde este cazul, existența unor tendințe mai vechi în direcția respectivă.

Salisbury : centrul „alb"...

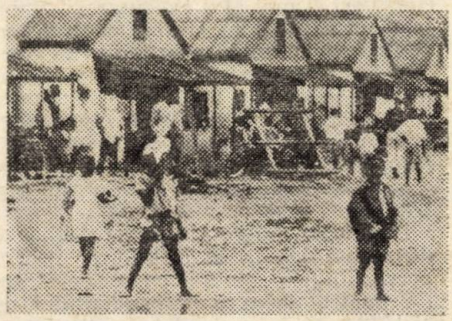

...și un cartier al populației de culoare

Desigur, cel mai evident simptom este acela al separării rasiale impuse, pe căi diferite, în orașe și în regiunile rurale. În orașe s-a prevăzut încă din 1967 crearea de facilități publice separate pentru albi și africani. În regiunile rurale, anul acesta a adus o măsură legislativă importantă : legea repartizării terenurilor agricole (Land Apportionment Act). Legislația recentă înlocuiește, completînd, una mai veche — din 1930 ; noutatea constă în desființarea terenurilor „nerepartizate" (adică, pe care albii și africanii puteau coexista) și lichidarea, în timp, a „insulelor" (africane sau albe), urmărindu-se o delimitare netă a celor două zone. Proiectul de constituție (aprobat întîi de alegătorii albi în referendumul din iunie a.c. și apoi, zilele trecute de parlament) statuează și această măsură, prin care minorității albe și majorității africane le revin suprafețe egale ; să precizăm că pămînturile cele mai fertile vor fi incluse, ca și pînă acum, în zonele „albe". Tot constituția prevede și o segregare strictă în desfășurarea procesului electoral : unui african îi este interzis nu numai să participe la alegerea unui reprezentant alb, dar chiar și să voteze pentru un african dintr-un trib diferit de al său (să notăm și încercarea diversionistă de a încuraja tribalismul).

Ajungînd la procesul electoral, abordăm un al doilea simptom al apartheidului : afirmarea supremației albe. Asupra acestui punct, constituția este destul de explicită ; ea prevede ca obiectiv „paritatea" în reprezentarea în organele legislative. Reprezentarea egală a unei minorități de 233 000 și a unei majorități de aproape cinci milioane — acestea sînt ultimele estimații — este, din capul locului, inechitabilă. Inechitatea apare și mai gravă atunci cînd studiem cum vor fi aplicate principiile din constituție. Într-adevăr, la paritate se va ajunge numai atunci cînd populația africană va plăti un total de impozite pe venit egal cu încasările realizate de la minoritatea albă ; cele 16 mandate (opt prin scrutin și opt repartizate unor șefi de trib loiali) atribuite în prezent africanilor reprezintă, în optica guvernanților de la Salisbury, o concesie, de vreme ce populația africană, cu venituri modeste, nu contribuie, deocamdată, decît cu unu la sută din rețeta fiscului rhodesian. Nu se vede cum s-ar putea modifica această situație în viitorul previzibil. Agricultorii africani nu se vor îmbogăți pe terenurile nefertile care le-au fost repartizate. Puținii studenți africani sînt puși în situația de a alege între emigrație și șomaj, deoarece patronii albi le preferă sistematic cadre mai puțin calificate, dar cu culoarea pielii mai deschisă. Din același motiv, africanii care au studiat în afara țării nu revin în Rhodesia după absolvire.

În sfîrșit, un al treilea simptom al maladiei apartheidului se referă la crearea unui sistem polițienesc strict. În această privință evoluția rhodesiană a fost rapidă. Ca și în R.S.A., în Rhodesia a fost introdusă anul acesta posibilitatea deținerii în stare de arest, fără formularea unei acuzații, timp de 90 de zile ; măsura este îndreptată, în primul rînd, împotriva liderilor africani. De altfel, autoritățile de la Salisbury au procedat și anterior la arestări și detenții îndelungate fără formalitatea unui proces public. În ianuarie a.c., cînd a fost condamnat de un tribunal, după o înscenare transparentă (presa engleză a reușit să dezvăluie că principala probă a acuzării — o scrisoare incitînd la asasinat — era un fals evident), reverendul Sithole, liderul unuia din principalele partide africane interzise, se afla în stare de arest de ani de zile. Măsurile represive îi vizează, în ultima vreme, și pe albii dizidenți : au fost arestați ziariști, iar premierul Smith a promis, la recentul congres al Frontului Rhodesian, o supraveghere mai strictă a presei. Să adăugăm la acestea faptul că polițiile rhodesiană și sud-africană colaborează de mai multă vreme, în special în operațiile împotriva unităților de partizani. Acestea din urmă sînt, în ultima vreme, tot mai active, ceea ce nu poate să surprindă. Un sistem de oprimare, oricît de perfecționat, nu poate să frustreze, pe termen lung, aspirațiile legitime ale majorității. Privind situația în perspectivă, se poate aprecia că regimul albilor rhodesieni nu va reuși să eternizeze anacronismul apartheidului.

Mihai MATEI

reflector

RĂZBOIUL ÎMPOTRIVA STUPEFIANTELOR

Administrația Nixon este îngrijorată de proporțiile atinse de folosirea stupefiantelor în S.U.A. La Biroul federal al narcoticelor se afirmă că mai multe milioane de cetățeni americani le utilizează sub o formă sau alta. Președintele Nixon pregătește un plan în zece puncte pentru combaterea acestui flagel. In prezent, granița dintre S.U.A. și Mexic se află sub un control foarte riguros al autorităților americane și mexicane. Și Interpolul a intrat în acțiune pentru prinderea traficanților. Mașinile și pasagerii sînt sistematic controlați. Totuși, drogurile continuă să pătrundă în S.U.A. Un mijloc folosit de traficanții de stupefiante îl constituie coletele expediate familiilor lor de soldații americani aflați peste graniță. Acestea sînt scutite de orice control. Recent, într-un astfel de colet deschis accidental, s-au găsit 45 kg marijuana. Expeditorul a fost arestat în Vietnam.

Și autoritățile franceze au intensificat lupta contra traficanților de droguri. (Le Hâvre și Marsilia constituie puncte prin care se scurg sute de kilograme de stupefiante din Asia spre S.U.A.). Barurile și cafenelele unde se consumă sau se comercializează droguri vor fi închise. Potrivit unor constatări făcute de poliția franceză, opt minori din zece care folosesc stupefiante aparțin unor familii dezorganizate, iar 6 toxicomani din 10 sînt persoane fără ocupație.

GALAXII MOARTE?

Profesorul J. E. Peebles, de la Institutul de Tehnologie din California, a emis o teorie potrivit căreia există stele și galaxii „negre", adică grupuri cosmice care nu strălucesc, un fel de galaxii moarte. Asemenea grupuri ar fi formate din „nori intergalactici", o formă stinsă a materiei care, într-un trecut extrem de îndepărtat, ar fi stat la baza constituirii stelelor albe. Temperaturile unor asemenea grupuri galactice sînt foarte scăzute.

Profesorul Peebles a ajuns la concluziile sale prin studierea amănunțită și îndelungată a spectrului anumitor quasari, mai cu seamă a celui numit PK 0237—23. Absorbția care se produce în spectrul quasarului e determinată, susține profesorul american, de trecerea luminii pe care acesta o emite prin galaxiile stinse, situate în raza de observație. Între Pămînt și quasarul supus observației ar exista 4 sau 5 galaxii moarte.

AEROPORTUL PARIS-NORD

La 20 de km de Paris, pe un teren de 3 000 de hectare, a început construirea noului aeroport internațional Paris-Nord. În proiect sînt prevăzute amenajări și instalații capabile să asigure un trafic anual de 35 000 000 de călători și de 2 000 000 de tone mărfuri. Aceasta echivalează cu 300 000 de decolări și aterizări pe an.

Despre arta diplomației și despre slujitorii ei

În spirituala prefață care deschide primul volum din seria „Diplomați iluștri" *), Mircea Malița stabilește o paralelă între destinul comandantului militar și cel al diplomatului : ambii „sînt, în raport cu autoritatea politică, uneori consilieri și mai ales executanți", ambii „exersează îndelung știința meseriei lor, pentru ca în cursul practicii ei să o ridice la nivel de artă", ambii „aparțin unei discipline mai largi, care se numește strategie". Dar militarul este „îndeobște prins în mijlocul unei imense desfășurări de forțe materiale"; în timp ce diplomatul pare „solitar și se prezintă în bătălie cel mult cu o servietă"...

Paradoxal, interesul opiniei publice se dovedește deseori mai statornic pentru personalitatea „omului cu servietă" decît pentru aceea a comandantului de oști. Firește, în perioadele postbelice — mărturie stau numărul, dimensiunile și succesul de librărie al operelor memorialistice publicate după cel de-al doilea război mondial de protagoniștii cîmpurilor de luptă — există o pasionată dorință de a ști cum au fost pregătite, de ce au fost cîștigate sau pierdute bătălii, care a fost, episod cu episod, drumul către victorie sau către înfrîngere. Dar pentru cine, în afară de un număr restrins de cititori, cei mai mulți specializați, oferă azi interes personalitatea cavalerului Du Guesclin, una din marile figuri ale războiului de 100 de ani, a prințului Eugen de Savoia, a mareșalului de Saxa? În schimb, un Niccolo Machiavelli, de nașterea căruia ne despart exact cinci veacuri, continuă să suscite controverse între specialiști de discipline variate — istorici, diplomați, juriști, filozofi — cît și curiozitatea unui public destul de larg. Ca să nu mai vorbim despre personalități situate, în timp sau în spațiu sau în amîndouă, mai aproape de noi și pe care sîntem tentați să le considerăm mai mult sau mai puțin „coautori" ai unor realități pe care noi înșine le-am cunoscut. Poate că această mereu vie curiozitate pentru viața și chipul diplomatului este stimulată și de sentimentul, atenuat poate azi de mijloacele de comunicare de masă — presă, radio, televiziune — că, dincolo de activitatea lui protocolar-oficială, există misterul „culiselor", alcătuit din contacte și tatonări, din vorbe de duh care cîteodată sînt teste, alteori replici la teste, adică dintr-o muncă de inteligență și de migală cărora li se adaugă în cele mai strălucite cazuri un incontestabil element pasional.

Primul volum al ciclului de „Diplomați iluștri" înfățișat publicului cititor de „Editura politică" începe cu Niccolo Machiavelli — poate pentru că acest reprezentant al spiritului renascentist este cel mai vechi dintre diplomații de tip modern sau cel mai modern dintre cei vechi. Dar volumul are, între altele, meritul de a nu fi adoptat metoda unei clasificări didactice, în afara unei anumite succesiuni cronologice. Astfel, lui Machiavelli îi urmează Franklin, Metternich, Disraeli, Mihai Kogălniceanu, Cicerin, iar volumul se încheie cu Titulescu. Această tehnică, pe care aș numi-o a mozaicului, îngăduie o alternativă care — ținînd seama de diversitatea personalităților prezentate și a epocilor care se conturează ca fundal al activității lor, ținînd seama, de asemenea, de stilurile diferite ale autorilor — alcătuiește un tot suplu menit unei largi audiențe în rîndurile publicului.

În unele capitole, epocile înseși în care au trăit și au acționat diplomații astfel evocați capătă valoare de interlocutor și deseori de contradictor al eroului. Astfel, cu o eleganță care refuză erudiției dreptul la pedanterie, Virgil Cândea reconstituie sugestiv condiția Italiei secolelor XV—XVI, fărîmițată și înconjurată de mari puteri, fizionomia unei Florențe în declin, și în acest cadru inserează portretul lui Machiavelli, contemporan cu Erasm și cu Thomas Morus, cu Luther și cu Rabelais, cu Leonardo da Vinci și cu Michelangelo — pe care se poate, de altfel, să-i fi cunoscut. De la începuturile activității lui publice în slujba republicii florentine (1498) pînă la dizgrație (1512), etapele carierei lui Machiavelli sînt urmărite pasionant, iar perioada următoare, a „inacțiunii rodnice", adică a meditației și concluziilor, analizată cu sagacitate, dar neascunsă simpatie. Nu pentru opera teoreticianului, căruia îi recunoaște

*) Editura politică, 1969

„limite și inconsecvențe", ci pentru **„comportarea** și **etica** diplomatului" (subl. autorului), pentru „disciplina, zelul, abnegația, măiestria, pregătirea intelectuală, loialitatea celui care n-a știut adesea să-și chiverniséască interesele proprii, dar a **știut** și a **voit** totdeauna (subl. autorului) ce era necesar pentru patria sa".

■

Pentru a începe să creioneze portretul lui Cicerin, Valentin Urum urcă, neașteptat, cursul timpului și ne duce, tot cu cinci veacuri în urmă, către momentul cînd Zoe Paleologu, nepoata ultimului împărat al Bizanțului, devine soția lui Ivan al III-lea, marele cneaz al Moscovei: în suita numeroasă, italogreacă, a viitoarei mari cneaghine se află și nobilul genovez Atanas Ciceri. Ca și mulți alții dintre soții lui de drum, Atanas Ciceri se fixează la Moscova. Intrînd în aparatul de relații externe al marelui cneaz, el întemeiază o adevărată dinastie de diplomați — prin rusificare, numele devine Cicerin — al cărui cel mai strălucit reprezentant avea să fie „diplomatul roșu", figură proeminentă a scenei internaționale în perioada 1918—1930. Sarcina pe care Gheorghi Cicerin o primește îndată după întoarcerea din emigrație (mai precis din Anglia) este, în esență, aceea de a reintegra Rusia, devenită prima țară socialistă și țintă a adversității cercurilor imperialiste, în circuitul normal al relațiilor interstatale. Într-adevăr, contribuția acestui om de o imensă și multilaterală cultură (autorul o califică „faustiană") la opera de afirmare a Rusiei sovietice, apoi a Uniunii Sovietice, pe plan internațional a fost de mare însemnătate. Evocarea etapelor acestei contribuții în condițiile anilor de după primul război mondial constituie, de fapt, un studiu foarte dens al complexității și evoluției problemelor europene în prima jumătate a perioadei interbelice — și al rolului jucat în acest timp de Gheorghi Cicerin. Informația masivă pe baza căreia este construită lucrarea nu a izgonit din tonul ei nici unele accente particulare. Finalul capitolului menționează, de pildă, că un „manuscris voluminos" a rămas posterității alături de uriașa operă diplomatică a lui Cicerin. „Muncind în taină" timp de aproape 20 de ani, inclusiv în perioadele celor mai aprige negocieri internaționale, inclusiv cele mai dificile din punct de vedere personal, acest manuscris exprimă pasiunea nu a unui simplu meloman, ci a unui om care a fost muzician talentat ; titlul cărții : „Se numește «Wolfgang Amadeus Mozart»..."

„În războiul contra regelui Angliei, revoluția americană nu ar fi putut învinge fără ajutorul regelui Franței... Alianța dintre revoluționari și monarhul absolutist părea aproape imposibilă... ...Evenimentele îl ridică pe Franklin pe primul plan al luptei diplomatice mondiale din acele vremuri. Pornind de la practică, îmbinînd inițiativa revoluționară cu analiza lucidă, metodică, a cugetătorului, Franklin a îndeplinit cu devotiunea soldatului misiunea încredințată. În momente hotărîtoare din viața patriei sale el duce și cîștigă bătălia care va înclina cumpăna de partea revoluției..." Caracterizarea face parte din concluzia pe care Alexandru Vianu o înscrie la sfîrșitul portretului lui Benjamin Franklin. Începutul are altă tonalitate: pornește de la momentul în care octogenarul președinte al Pennsylvaniei decide să-și redacteze testamentul — „Eu, Benjamin Franklin, tipograf..." — și, recapitulînd biografia marelui democrat american, relatează prima ei parte extrem de sugestiv : în ceea ce privește locurile, atmosfera, oamenii în mijlocul cărora s-a format tînărul Franklin, cu apetitul lui de cultură, cu interesul pentru știință, cu talentul lui de polemist. Pe măsură, însă, ce aceste daruri îl orientează către acțiunea politică, spre marile răspunderi, portretul se estompează în favoarea frescei evenimentelor epocii, iar eroul apare mai mult în acțiune decît în trăsăturile definitorii ale gîndirii lui politice. Fără îndoială că, sub aspect informativ, cititorul are apreciabilul avantaj de a lua cunoștință, cu o bogăție de amănunte remarcabilă, de desfășurarea acelui important capitol al istoriei care a fost revoluția americană. Nu știu dacă am dreptate, dar poate că nu ar fi fost rău ca, fie și cu prețul unor sacrificii pe planul erudiției, cititorul să fi aflat nu numai ce a făcut Benjamin Franklin, dar și mai multe despre personalitatea lui. Din acest punct de vedere, Dumitru Almaș reușește, folosind mai puțin anecdota istorică decît ne-ar fi făcut să ne așteptăm darul lui de povestitor, un expresiv portret politic al lui Metternich. Drumul parcurs de omul care declara despre sine „am venit pe lume ministru" — dar care se născuse în 1773, cu numai șaisprezece ani înainte de revoluția franceză — ar putea fi intitulat „ascensiunea și decadența unei mari capacități diplomatice", pe care condițiile, formația, opțiunile proprii, au pus-o în slujba cauzei anacronice a păstrării vechilor edificii și, în primul rînd, a imensului, rigidului, fragilului imperiu austriac, într-o Europă incandescentă, animată de lupta pentru independență națională și echitate socială. „Către sfîrșitul vieții, amintește autorul, Metternich se lăuda că acest congres (Congresul de la Viena) a pus bazele unui sistem, unei păci politice care a durat peste treizeci de ani. Dacă nu ținem seama de războaiele duse împotriva forțelor liberale și revoluționare din Europa, îi putem da crezare". Ceea ce justifică laconica și aspra concluzie cu care se încheie capitolul: „Se poate spune că, în cea mai mare parte, diplomația lui Metternich a fost o diplomație a timpului pierdut..."

Lumini și umbre asemănătoare marchează capitolul consacrat de Camil Mureșan lui Disraeli. Deși cariera acestuia, desfășurată de-a lungul unei jumătăți de veac (din momentul cînd, neavînd nici treizeci de ani, răspunde pe ton de glumă dar nu fără un substrat serios, lordului Melbourne, care-l întreabă cu ce-i poate fi de folos : „Ajutați-mă să devin prim-ministru !", pînă la înfrîngerea electorală a conservatorilor și a lui proprie, ca urmare a războiului din Transvaal) — este bogată în momente și documente revelatoare din acest punct de vedere. Cu atît mai mult, cu cît particularitatea că, așa cum notează autorul, „n-a fost un diplomat de carieră" („o singură dată, la Congresul de la Berlin în 1878, el va lua parte directă la tratative internaționale") că, opozant uneori, dar mai ales prim-ministru, „influența sa asupra politicii externe s-a exercitat cu autoritate", a multiplicat prilejurile de a se manifesta și pragmatismul său („autor de doctrine, Disraeli n-a rămas de obicei prizonierul lor") și calitățile lui de polemist. Cu obiectivitate, cîntărind politica externă disraeliană — axată pe afirmarea puterii mondiale britanice, în interiorul și în afara imperiului și care astfel „se înscrie pe o linie mai mult decît conservatoare", lipsită de orice simpatie pentru „aspirațiile spre independență ale popoarelor din sud-estul Europei" — autorul consemnează că, „printr-un fel de difracție a intențiilor și efectelor" ei, această politică a dus la unele note pozitive, printre care acțiunea lui Disraeli împotriva reconstituirii „Sfintei Alianțe". Dincolo de scopurile făuritorului ei, această politică a îngăduit Franței republicane să se refacă după înfrîngerea din 1870—71, iar popoarele și statele mai mici „au dobîndit mai multă libertate de mișcare..."

■

Deosebit de frapantă este deosebirea de optică și tonalitate a autorilor — care constituie, de altfel, unul din elementele de atracție ale volumului — în ceea ce privește prezentarea celor doi iluștri diplomați români, Mihail Kogălniceanu și Nicolae Titulescu. Dan Berindei, autorul portretului celui dintîi, operează pe baza unei bogate informații istorice; Savel Rădulescu, statornic colaborator apropiat al lui Titulescu, a fost martor și participant la evenimentele pe care le evocă, iar modul de relatare are un inevitabil caracter memorialistic. Spre meritul amîndurora, la Dan Berindei, prin vroita strictă disciplină științifică, se face simțită devotiunea față de figura și opera marelui pașoptist; la Savel Rădulescu, emoția aducerii aminte lasă loc din cînd în cînd aprecierilor de valoare obiectivă asupra rolului diplomației românești într-unul sau altul din momentele însemnate ale istoriei interbelice. Astfel, Dan Berindei urmărește atent anii de formație ai tînărului patriot moldovean, efortul lui, început de timpuriu, pentru a face cunoscute străinătății realitățile Principatelor Române. Revenit în țară în 1838, vor trece aproape patruzeci de ani pînă va deveni ministru de externe; autorul arată, însă, cum în tot acest interval — și în anii dinainte de 1859, ca militant de frunte în rîndurile revoluționarilor moldoveni, apoi conducător al mișcării pentru Unirea Principatelor, și devenit în 1863 prim-ministru al Principatelor Unite, și pe băncile opoziției după înlăturarea lui Alexandru Ioan Cuza — problema neatîrnării țării a fost pentru Kogălniceanu o problemă primordială în slujba căreia a pus toate resursele multilateralei și dinamicei lui personalități. El s-a definit, între altele, ca un precursor al tezei cooperării balcanice și, în general, al ideii rolului pe care îl pot asuma cu eficiență statele mai mici în apărarea păcii și înțelegerii între popoare.

În același spirit, Savel Rădulescu — a cărui evocare restituie minuțios felul de a-și pregăti un discurs, de a-l rosti, de a polemiza cu eleganță, al lui Titulescu — realizează portretul acelui om realist și pasionat, lucid și imaginativ, talentat și meticulos, despre care un ministru occidental spunea: „Acest reprezentant al unei țări mici face o politică mare !" O politică mare, animată de devotamentul pentru două cauze, indisolubil legate între ele : interesele țării și interesele păcii. „Și dacă i se va părea cuiva — subliniază autorul — că gîndirea lui Titulescu are ceva din idealul în devenire, îi voi răspunde că intuiția nu i-a alterat realismul, căci atunci cînd gîndirea lui s-a limitat la prezent, realismul său a fost sever, lucid, robust. Multe situații s-au schimbat, s-au modificat, au suferit eroziunea timpului. Multe din ideile lui Titulescu, după critici severe — dintre care unele nu fuseseră nici dezinteresate, nici imparțiale — și-au găsit aprobarea postumă ; multe, foarte multe din ideile sale își păstrează valabilitatea de principiu, care înfruntă timpul, și fac și vor mai face încă preocuparea oamenilor".

Florica ȘELMARU

WASHINGTON 1865 — DALLAS 1963

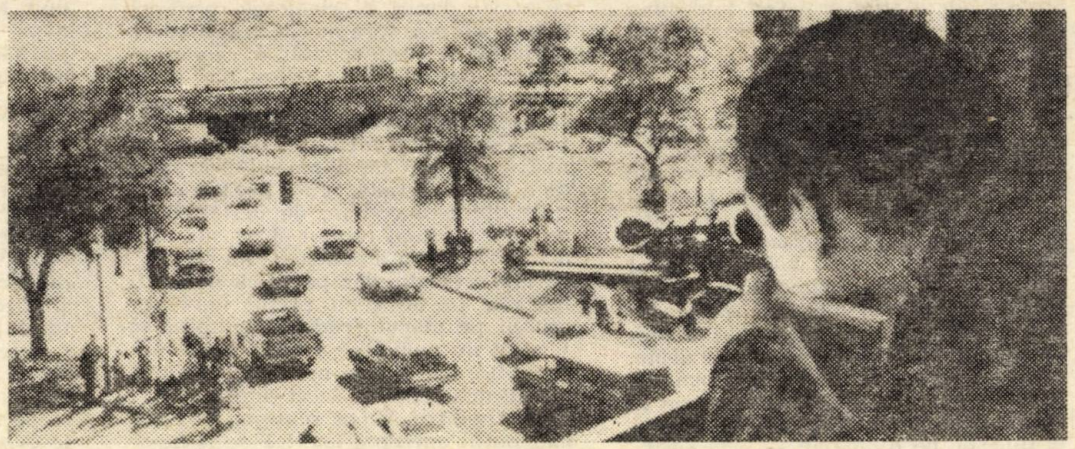

Reconstituirea asasinatului de la Dallas pe baza concluziilor Comisiei Warren

Versiuni oficiale şi enigme ale istoriei

Gerhardt Prause

Comisiei i s-a făcut, într-adevăr, această imputare. La 12 octombrie 1964, în revista americană „The New Leader" a apărut un articol semnat de doi tineri sociologi, George şi Patricia Nash, sub titlul „Ceilalţi martori". Autorii articolului susţin că Comisia nu a ţinut seama de o serie de martori ai asasinării lui Tippit. Unul dintre aceşti martori, depistat de către cei doi sociologi, afirmă că l-a văzut pe asasin alergînd, după săvîrşirea crimei, spre o maşină parcată în apropiere, un mic Plymouth vechi, de culoare gri, urcîndu-se în maşină şi plecînd. Acest individ nu ar putea fi în nici un caz Oswald, căci acesta nu ştia să conducă maşina.

Nu este, totuşi, cazul să supraapreciem importanţa unor asemenea mărturii, cum face, bunăoară, ziaristul Joachim Joesten într-un amplu articol publicat de revista elveţiană „Weltwoche". Dintr-o serie de asemenea pietricele, îmbinate cu date din raportul Comisiei Warren, el a alcătuit un nou mozaic, pe care l-a intitulat „Falsul Oswald". El pretinde că cel care l-a împuşcat pe preşedinte nu este Lee H. Oswald, ci o altă persoană, care s-ar fi dat drept Oswald şi care ar fi semănat chiar la înfăţişare cu adevăratul Oswald, complet nevinovat şi nebănuind nimic. Cu cîteva zile înainte de atentat, falsul Oswald, care acţiona în numele unui grup de conspiratori, ar fi „presărat" cu bună ştiinţă o seamă de indicii cu scopul bine calculat — şi atins, după cum s-a văzut mai tîrziu — de a face ca bănuiala să cadă asupra adevăratului Oswald.

Încercarea lui Joesten de a construi pe eşafodajul raportului Warren o altă acţiune prezintă mai multe puncte vulnerabile decît raportul însuşi. Numeroase aspecte sînt exagerate sau legate forţat între ele ; altele sînt complet ignorate. Atunci cînd Joesten pretinde că însuşi raportul Warren furnizează dovada nevinovăţiei lui Oswald — „oricît ar suna de grotesc, totuşi realitatea este asta : raportul Warren a descoperit întregul adevăr în legătură cu asasinarea lui Kennedy, dar a comunicat contrariul celor descoperite" — el depăşeşte, după părerea mea, limitele admisibilului.

Se poate admite, însă, părerea că raportul Warren nu este atît de dens cum îl consideră susţinătorii lui şi cum pare la prima vedere. Deşi a fost adunat şi prelucrat un material voluminos, au rămas contradicţii pe care Comisia nu a încercat să le clarifice. Or, nu trebuie să uităm că, pentru îndeplinirea sarcinilor sale, Comisia a avut resurse şi împuterniciri foarte largi, precum şi timp suficient la dispoziţie.

Au rămas, bunăoară, neelucidate contradicţiile în legătură cu descrierea asasinului. Ronald Fisher, unul dintre martorii care au văzut din stradă un bărbat la fereastra depozitului din care s-a tras asupra preşedintelui, a declarat că „l-a putut vedea pe individ de la jumătatea pieptului pînă în creştetul capului" şi că, în timp ce el se uita spre fereastră, omul se afla în partea dreaptă a ferestrei şi „părea că stă puţin aplecat înainte. Era îmbrăcat într-o cămaşă de culoare deschisă, cu gulerul răsfrînt. O cămaşă sport, probabil, sau un bluzon. Avea părul castaniu, o faţă îngustă, pielea de culoare deschisă ; părea să aibă 22 sau 24 de ani. Persoana care se afla la fereastră era un alb..."

Aşa l-a văzut martorul pe omul acela, cu 10—15 secunde înainte de trecerea coloanei în care se afla maşina preşedintelui. La numai 2 sau 5 minute după atentat, Oswald a fost văzut la etajul al doilea al depozitului de către doamna Reid, tot o funcţionară a depozitului, care a declarat că Oswald purta un bluzon. În fotografiile lui Oswald, făcute la sediul poliţiei din Dallas, el apare îmbrăcat într-un bluzon alb cu mîneci scurte şi închis la gît.

24 noiembrie 1963. Ruby apasă pe trăgaci. Oswald, presupusul asasin, e suprimat...

La vreo 7—8 minute după ce fusese văzut de doamna Reid, Oswald s-a urcat într-un autobuz. Aici a fost recunoscut de Mary Bladsoe, o femeie mai în vîrstă, la care, în urmă cu 6 săptămîni, locuise cîteva zile. Ea îl descrie astfel: „Mîneca îi era ieşită afară... cămaşa îi era în neorînduială... avea şi o gaură, iar el era murdar. Am întors privirea. Nu voiam să-şi dea seama că l-am văzut... Avea o căutătură atît de mînioasă şi faţa îi era atît de răvăşită... La mînecă avea o gaură, exact aici". Mai departe, în raport, se spune : „La aceste cuvinte, doamna Bladsoe a arătat spre

Vezi „Lumea" nr. 45, 46 şi 47

cotul ei drept. Cînd o fost arestat la Teatrul «Texas», Oswald purta o cămașă sport de culoare cafenie cu mîneca dreaptă găurită la cot. Doamna Bladsoe a recunoscut cămașa ca fiind aceea pe care a purtat-o Oswald..."

În fotografiile luate imediat după arestarea lui, Oswald poartă, așa cum se arată în raport, o cămașă sport din „bumbac de culoare albastru-închis, gri-negru și roșu-gălbui". Cele de mai sus și mărturia doamnei Baldsoe vin, deci, în contradicție cu declarațiile lui Fisher și ale doamnei Reid, potrivit cărora Oswald purtase un bluzon, respectiv o cămașă de culoare deschisă.

CONTROVERSATA „PROBĂ" NR. 150

Comisia nu a încercat să lămurească această contradicție, ci a căutat s-o înlăture. Se pare că pentru ea era deosebit de important să se ajungă la concluzia că Oswald a purtat o cămașă de culoare cafenie încă înainte de a fi fost arestat, și anume în momentul atentatului. Motivul este destul de simplu. Cămașa cafenie, înregistrată ca „proba nr. 150" a Comisiei, trebuia să servească nu numai ca o dovadă că Oswald a mers cu autobuzul, dar — ceea ce este mult mai important — și pentru a se dovedi legătura între Oswald și arma cu care a fost ucis președintele, armă găsită în depozit la cîteva minute după atentat. În raport, sub titlul „Fibrele de pe armă", citim următoarele : „Asasinul a lăsat un smoc de fibre de bumbac, de culoare albastru-închis, gri-negru și roșu-gălbui din cămașa sa, agățat pe plăcuța bătută în cuie de pe patul puștii. La 25 noiembrie 1963, aceste fibre au fost examinate de Paul M. Stombaugh, specialist al Laboratorului F.B.I. pentru identificarea părului și a fibrelor. El le-a comparat cu fibrele din țesătura cămășii pe care o purta Oswald atunci cînd a fost arestat la Teatrul «Texas» și a ajuns la concluzia că, în ce privește culoarea și nuantele, materialul descoperit pe armă semăna cu cel din țesătura cămășii lui Oswald. În declarația sa, Stombaugh a arătat că, spre deosebire de identificarea amprentelor digitale și a armelor de foc, la analiza fibrelor nu se poate stabili cu precizie științifică dacă o cantitate mică de fibre provine dintr-o anumită îmbrăcăminte și exclusiv din ea, deoarece fibrele nu oferă suficiente caracteristici microscopice. Pentru a ajunge la o concluzie, trebuie să se ia în considerație numărul și genul elementelor care coincid. Stombaugh încheie astfel : «Nu mă îndoiesc că fibrele ar putea proveni din această cămașă. Dar nu este exclusă nici posibilitatea ca fibrele să fie de la o altă cămașă de același fel».

După ce Comisia a cîntărit probabilitățile expuse în declarația lui Stombaugh, ea a dedus că este foarte probabil ca fibrele descoperite pe armă să provină din cămașa pe care o purta Oswald în momentul arestării și care era aceeași cu cămașa purtată de el în dimineața atentatului. Marina Oswald a declarat că ea crede că, atunci cînd a plecat la lucru, soțul ei era îmbrăcat cu această cămașă. Depozițiile persoanelor care l-au văzut pe Oswald după asasinat nu erau concludente în ce privește culoarea cămășii acestuia. Dar Mary Bladsoe, fosta gazdă a lui Oswald, care l-a văzut în autobuz la vreo 10 minute după atentat, a recunoscut cămașa ca fiind cea pe care o purtase înainte, și aceasta datorită găurii de la cotul drept. În plus, în momentul arestării s-a găsit în buzunarul lui Oswald biletul de corespondență pe care-l primise la coborîrea din autobuz. Deși, după săvîrșirea crimei, Oswald s-a întors la pensiunea unde închiriase o cameră, iar la interogatoriul de la poliție a susținut că și-a schimbat acolo cămașa, dovezile existente demonstrează că el a continuat să poarte cămașa cu care fusese îmbrăcat dimineața și pe care o purta în momentul arestării. Pentru consolidarea acestei teze, Comisia a făcut uz de declarația suplimentară a lui Stombaugh și anume că fibrele de pe plăcuța patului puștii s-au prins acolo «într-un trecut cît se poate de apropiat». Stombaugh, deși nu era în măsură să aprecieze de cît timp se aflau fibrele pe armă, a menționat că «erau curate, aveau o culoare proaspătă, nu purtau urme de pete de grăsime și nu erau rupte. Păreau să se fi desprins nu de mult din țesătura cămășii». Starea în care se aflau fibrele constituia o dovadă puternică în sprijinul afirmației că s-au prins de armă în dimineața crimei sau în seara precedentă. Nu trebuie să uităm că, înainte de seara din ajunul atentatului, timp de zece zile, Oswald nu a fost în casa lui Ruth Paines din Irving (Texas), unde își păstra arma. Pe de altă parte, Comisia nu dispune de nici o dovadă demnă de încredere că între 23 septembrie, cînd a fost adusă din New Orleans, și 22 noiembrie, ziua crimei, Oswald ar fi folosit arma. Faptul că, în dimineața acestei zile, Oswald purta cămașa din care e foarte probabil că proveneau fibrele relativ noi de pe armă, constituia o dovadă certă că ele se agățaseră de armă chiar în ziua aceea, de vreme ce, în cele două luni pînă la 22 noiembrie, Oswald nu a avut, în general, prilejul să umble cu arma. Stombaugh a mai arătat că fibrele și-ar fi putut păstra prospețimea dacă arma nu ar fi fost «pusă de o parte», după ce fibrele se agățaseră de ea. Or, pușca din care s-a tras asupra președintelui a fost ținută, probabil, circa 8 săptămîni, pînă la 22 noiembrie, învelită într-o pătură. Întrucît relativa prospețime a fibrelor se putea explica prin păstrarea armei în cursul unei perioade neîntrerupte într-o pătură, Comisia nu era în măsură să tragă o concluzie precisă în privința datei la care fibrele s-au prins de armă. Comisia a putut, totuși, trage concluzia că fibrele proveneau mai mult decît probabil din cămașa lui Oswald. Acest fapt confirmă convingerea Comisiei că Oswald a fost în posesia armei cu care s-a săvîrșit asasinatul și a făcut uz de ea".

Am reprodus aci, fără nici o prescurtare, acest paragraf din capitolul 4 al raportului. El arată — așa cum, de altfel, ar arăta orice fragment — stilul în care a fost întocmit raportul și metoda folosită de Comisie. Nu este lipsit de interes să examinăm mai amănunțit acest extras.

Așadar, pe armă au fost găsite niște fibre de bumbac. Un specialist de la Biroul Federal de Investigații le compară cu fibrele din cămașa pe care Oswald o purta atunci cînd a fost arestat la Teatrul „Texas". Concluzia lui este : „Nu mă îndoiesc că fibrele ar putea proveni din această cămașă".

Pe baza unor raționamente care nu sînt însă prezentate în amănunt, Comisia merge mai departe decît specialistul și ajunge la concluzia că „fibrele proveneau mai mult decît probabil din cămașă".

În legătură cu acest punct, se pune întrebarea dacă Oswald a purtat cămașa respectivă și în momentul atentatului. Comisia dă un răspuns afirmativ, sprijinindu-se, îndeosebi, pe depoziția soției lui Oswald : „Marina Oswald a declarat că ea crede că, atunci cînd a plecat la lucru, soțul ei era îmbrăcat cu această cămașă".

Faptul că ea *crede* numai înseamnă destul de puțin, căci în altă parte a raportului se spune că, în dimineața zilei de 22 noiembrie, doamna Oswald mai era în pat cînd soțul ei a plecat la lucru și că nu a vorbit cu el și nici nu l-a văzut. La drept vorbind, Comisia ar fi trebuit să lămurească pe ce se baza, în cazul de față, presupunerea Marinei Oswald. În loc să procedeze astfel, Comisia se mulțumește să atenueze mărturiile potrivit cărora Oswald purta o cămașă, respectiv „un bluzon alb sau de culoare deschisă" : „Depozițiile persoanelor care l-au văzut după atentat nu erau concludente în ceea ce privește culoarea cămășii lui Oswald..."

O AFIRMAȚIE SURPRINZĂTOARE

Această surprinzătoare afirmație nu este în nici un fel demonstrată. Printre aceste persoane se numără, totuși, și doamna Reid, ale cărei depoziții, în celelalte privințe, au reținut atenția Comisiei. Și alți martori care l-au văzut pe Oswald imediat după asasinarea lui Tippit — și ale căror depoziții fuseseră apreciate ca fiind extrem de importante — au pomenit de o cămașă albă. Ce se întîmplă cu mărturia lui Ronald Fisher, care l-a zărit pe Oswald cu cîteva minute înainte de atentat ? Și acestei mărturii, Comisia i-a acordat o deosebită importanță ; numai că, fără nici o justificare, a eliminat informațiile referitoare la cămașa lui Oswald.

Cu siguranță, Comisia ar fi avut posibilitatea să lămurească această contradicție. Mai existau doi martori care-l văzuseră pe Oswald imediat după atentat și încă de foarte aproape : Roy Truly, intendentul depozitului, și polițistul Marrion L. Baker. Acesta din urmă făcea parte din escorta de motocicliști care însotea cortegiul de automobile. Cînd s-au auzit împușcăturile, Baker, ridicînd capul, a văzut porumbei zburînd de pe acoperișul depozitului. De aici el a dedus că împușcăturile veneau, probabil, din acest imobil. A pornit imediat într-acolo, a intrat înăuntru, l-a găsit pe intendent și, împreună cu el, a urcat în goană scara, dat fiind că tocmai în momentul acela ascensoarele erau sus. La etajul II l-au întîlnit pe Oswald, care se îndrepta spre sala de mese ca să ia o sticlă de Coca-Cola. Era destul de calm, poate întrucîtva mirat de această întîlnire. Baker a îndreptat pistolul spre el, întrebîndu-l, totodată, pe intendent dacă-l cunoaște. Întrucît Truly îi răspunsese că Oswald lucrează în acest depozit, Baker își văzu de drum. Ulterior, Truly a declarat că pistolul lui Baker aproape că atinsese hainele lui Oswald. Așadar, polițistul și intendentul ar fi putut spune dacă, în momentul cînd l-au întîlnit pe Oswald, adică la vreo 10 minute după atentat, acesta purta o cămașă sport de culoare cafenie. Dar este evident că, în legătură cu acest amănunt, Comisia nu le-a pus nici o întrebare.

Comisia se întemeia, în primul rînd, pe mărturia doamnei Mary Bladsoe, care îl recunoscuse pe Oswald în autobuz. Declarației făcute de Oswald la interogatoriu — și anume că, atunci cînd s-a întors acasă, își schimbase cămașa — Comisia nu i-a dat nici o atenție. Cîteva fraze mai departe în raport se vorbește brusc despre faptul că „în dimineața zilei cînd a fost săvîrșită crima, Oswald purta cămașa..."

Un asemenea procedeu, care constă în a transforma o posibilitate într-o probabilitate și apoi într-un fapt cert, se apropie înspăimîntător de mult de un fals deoarece, pe baza datelor de care dispunem, nu putem considera decît ca *probabil*, că Oswald purta acea cămașă încă de dimineață.

Concluzia pe care Comisia o trage apoi din ceea ce ea numește „faptul" și din prezența fibrelor pe armă nu pare să aibă prea multă greutate, deoarece ea nu face decît „să confirme" o convingere pe care Comisia și-o formase dinainte și pe care a inclus-o în eșafodajul raționamentelor ca o mă-

sură suplimentară de securitate. În cazul cînd vreuna dintre celelalte dovezi că arma i-a aparținut lui Oswald — dovada că a cumpărat-o ; amprenta mîinii pe țeavă ; fotografiile lui cu o armă de acest fel în mînă — ar fi contestată, ar rămîne cea cu fibrele provenite din cămașa lui.

A FOLOSIT COMISIA WARREN O METODĂ DEFICITARĂ ?

Desigur, s-ar putea obiecta că, în ultimă instanță, această chestiune este destul de neesențială. Dar ea ilustrează *metoda* și Comisia a folosit această metodă în numeroase cazuri. Astfel, de exemplu, ea a adunat o serie de indicii — pe care, de altfel, le numește întotdeauna „dovezi" — ce permit să se considere posibil sau, în cel mai bun caz, probabil că Oswald a încercat să-l împuște în orașul Dallas, în aprilie 1963, pe fostul general maior Edwin A. Walker. În concluziile sale, Comisia transformă această posibilitate într-un fapt cert. Apoi folosește „faptul" ca pe o „dovadă" că, în fond, Oswald ar fi fost capabil să-l asasineze și pe președinte. Acest argument ține oarecum locul mobilului crimei, care este absent.

O trăsătură caracteristică a metodei sau — întrucît acest termen implică în prea mare măsură intenția — a stilului folosit de raportul Warren este îngrămădirea unei sumedenii de fapte de importanță secundară, sau chiar lipsite cu totul de importanță. Astfel, este indicată cu precizie ora la care căpitanul Fritz a semnat actele de acuzare : la 22 noiembrie, „puțin după ora 19", actul de acuzare pentru asasinarea lui Tippit și „la ora 23 și 26", actul de acuzare pentru asasinarea președintelui Kennedy. Aceste date precise sînt menite să dea impresia de meticulozitate științifică. Dar, așa cum figurează în raport, ele sînt inutilizabile, deoarece nu există nici o legătură între ele și alte lucruri care prezintă o importanță reală. Menționarea cu precizie a orelor nu este, desigur, lipsită de interes. Dar, în cazul de față, nu este decît o umplutură. Ar căpăta importanță numai dacă s-ar arăta ce anume știa poliția la acea oră și pe ce se întemeiau acuzările. Or, Comisia tocmai acest lucru nu-l face. Ea îl lasă pe cititor să-și caute în tot raportul piesele din care să-și construiască răspunsul la această întrebare importantă. Dar cititorul nu poate face acest lucru, deoarece, pentru celelalte puncte îi lipsesc precizările referitoare la timpul cînd s-au petrecut faptele respective. Astfel, nu se precizează la ce dată a fost făcută fiecare dintre numeroasele depoziții ale martorilor, cercetările și examenele de laborator, deși între ele există intervale de zile, săptămîni și, uneori, chiar luni. Și aici se face simțită o altă deficiență a metodei : nu întotdeauna este controlabilă !

Deficiențele de metodă, stilul de lucru neglijent și lacunele în demonstrație nu ne îndreptățesc, însă, să afirmăm că raportul Comisiei Warren este fals de la un capăt la altul. Se poate prea bine ca lucrurile să se fi petrecut așa cum le prezintă Comisia : la ora 12 și 30, dintr-o cameră situată la etajul VI al depozitului de manuale școlare, Oswald a tras asupra președintelui, după care a ascuns printre pachete arma, un Mannlicher-Carcano de calibru 6,5 mm cu vizor telescopic, a coborît scările, fiind oprit la etajul II, chiar în fața sălii de mese, de un polițist și de intendentul Truly, apoi a intrat în sala de mese, a luat de la un automat o sticlă de Coca-Cola, a fost văzut cu sticla în mînă de doamna Reid, o salariată a depozitului, coborînd, probabil, spre vestibulul din față, a părăsit depozitul cu puțin înainte ca poliția să fi încercuit clădirea, s-a îndreptat spre stația de autobuz, în care a fost recunoscut de Mary Bladsoe, a coborît și a luat un taxi — mai tîrziu șoferul taxiului l-a recunoscut și el — cu care a mers pînă aproape de pensiunea unde locuia și unde s-a întîlnit cu gazda sa, și-a pus jacheta și a plecat din nou, iar după vreo 14 minute, exact după 45 de minute de la asasinarea președintelui, l-a împușcat pe polițistul Tippit, care-l strigase dintr-o mașină a poliției.

Dar Comisia nu oferă o dovadă concludentă. Raportul nu demonstrează decît existența unei posibilități și nu a certitudinii. E drept că el reușește să prezinte posibilul drept probabil, dar mai mult nu poate face.

Crimele politice incită întotdeauna la speculații, mai ales atunci cînd n-au fost definitiv elucidate. Ceea ce rămîne neclarificat constituie punctul de plecare pentru apariția frecventă a altor teorii. Acest lucru este valabil mai cu seamă pentru asasinarea lui Kennedy, și aceasta din mai multe cauze. În primul rînd, faptul că Lee H. Oswald nu a avut un motiv convingător pentru a-l ucide pe președintele Statelor Unite. Asupra acestui punct, nici Comisia Warren n-a putut ajunge la o concluzie. Inițial, s-a spus că ratatul, nesociabilul Oswald ar fi vrut să ajungă celebru, să facă lumea să vorbească despre el. Dar o asemenea ipoteză nu se împacă nicidecum cu încăpățînarea lui de a-și tăgădui vinovăția. Pînă în ultima clipă, Oswald a respins cu hotărîre acuzația de a-l fi asasinat pe Kennedy și de a-l fi împușcat pe polițistul Tippit.

În studiul său „Crimă și legendă", Norbert Mühlen indică alte cauze mai generale care explică apariția legendelor în cazul Kennedy. El pornește de la constatarea că îndeosebi europenii sînt cei ce pun la îndoială concluziile Comisiei, pe cînd americanii, în general, le acceptă. După părerea lui Mühlen, această stare de lucruri își are rădăcinile în trecut : „În ultimii 100 de ani, toate atentatele împotriva unor conducători europeni, cu o singură excepție... au fost săvîrșite de grupuri organizate de conspiratori... În America, dimpotrivă, toate atentatele împotriva președinților Statelor Unite, tot cu o singură excepție, au fost opera unor indivizi izolați. De aceea, americanii sînt înclinați să pună totul pe seama întîmplării, în timp ce europenii, îndărătul fiecărui caz, văd indiciile unei conspirații".

Desigur, aceste premise au contribuit la apariția diferitelor teorii cu privire la existența unor comploturi. Dar ele nu dau nici un răspuns la întrebarea dacă teoriile respective sînt sau nu adevărate. Acest aspect îi scapă lui Mühlen, după părerea căruia, criticii europeni ai raportului Warren, convinși de existența unei conspirații, sînt victimele unei scheme istorice. El adoptă teoria hazardului și ajunge la concluzia că raportul Warren „a dovedit fără putință de tăgadă că Lee Oswald, un individ degenerat din punct de vedere spiritual, social și politic, a săvîrșit această crimă din proprie inițiativă".

Într-un mod cu totul neașteptat, Mühlen își bazează afirmația pe o legendă : „După scrupuloase verificări, presa a ajuns aproape în unanimitatea ei la concluzia că explicația oficială corespunde realității și că teoriile cu privire la o conspirație nu merită decît dispreț"... „După scrupuloase verificări" ! În realitate — așa cum s-a arătat mai sus — cea mai mare parte a presei a acceptat concluziile încă înainte ca raportul să-i fi fost accesibil. Atît se nasc de repede legendele chiar și în zilele noastre.

DIN NOU DESPRE „FALSUL OSWALD"

Din ianuarie 1966, cînd am terminat de scris acest capitol pentru prima ediție a cărții, îndoielile cu privire la raportul Comisiei Warren au cîștigat tot mai mult teren și, fapt demn de relevat, chiar în Statele Unite. Joachim Joesten a încercat să consolideze teoria sa despre o conspirație bazată pe existența unui „fals Oswald". În acest scop, în cartea sa „Adevărul despre asasinarea lui Kennedy", el reia afirmația unui ziarist american potrivit căreia „cel puțin 13 persoane care, într-un fel sau altul, reușiseră să arunce o privire inoportună în culisele crimei de la Dallas, au murit de moarte violentă sau în împrejurări suspecte".

Ca și Joesten, și Richard Hookin, profesor la Facultatea de filozofie a Universității San Diego (California), ajunge la concluzia că Oswald nu a fost adevăratul asasin al lui Kennedy, ci a fost folosit de un grup de conspiratori numai pentru a da impresia că el este unicul făptaș. Hopkin vede o confirmare a teoriei sale în ancheta specialistului american în științe politice, Edward Jay Epstein care, după cercetări a căror meticulozitate nu poate fi pusă la îndoială, a ajuns la concluzia : „Există numeroase argumente care pledează în sprijinul tezei că Oswald nu a putut acționa de unul singur".

Principala probă materială a lui Epstein este filmul pe care un fotograf amator l-a realizat în timpul atentatului avînd în obiectiv mașina președintelui. Ceea ce arată filmul — succesiunea împușcăturilor și intervalele dintre ele — nu corespunde, în ce privește rănile președintelui, cu constatările autopsiei. Concluzia lui Epstein este că activitatea Comisiei Warren a fost cît se poate de superficială. El arată, totodată, că Comisia a fost foarte presată în ceea ce privește timpul, deoarece guvernul insista asupra urgentării cercetărilor.

Acesta este unul dintre principalele argumente pe care le aduce și avocatul Mark Lane, în cartea sa „Judecata pripită". Lane arată că, din pricina grabei excesive în care a lucrat Comisia, martorii care susțineau versiunea oficială împotriva lui Oswald s-au bucurat de mai multă crezare decît ceilalți. Nu este lipsită de interes remarca lui Lane că raportul Warren nu cuprinde importanta depoziție făcută de Jacqueline Kennedy, aceasta urmînd a fi păstrată în secret și dată publicității abia peste 75 de ani. Nu trebuie, desigur, să uităm că Lane și-a scris cartea nu în calitate de istoric, ci de avocat al lui Oswald, care acționează în numele mamei acestuia. Dar acesta nu este un motiv de a respinge pur și simplu cartea, așa cum au încercat unii, sub pretextul că ar fi scrisă cu părtinire.

Un lucru au reușit, fără îndoială, noile cărți în legătură cu cazul Kennedy, și anume să lanseze și să răspîndească în cercurile largi ale opiniei publice ideea că raportul Comisiei Warren nu numai că nu aduce dovezi, dar că este foarte discutabil. De aceea, acum se fac tot mai des auzite vocile care cer ca raportul să fie dat spre verificare unei instituții obiective.

(Sfîrșit)

The New York Times

INFLUENȚA PENTAGONULUI

de **William L. Shirer**

William L. Shirer, autorul volumului „Ridicarea și căderea celui de-al treilea Reich", a scris de curînd lucrarea: „Prăbușirea celei de-a treia Republici — o analiză privind căderea Franței în 1940". Articolul de mai jos a fost scris de el pentru „The New York Times".

ÎNTOCMAI ca propriul nostru guvern în acești ani de înarmare masivă și de implicație militară a S.U.A. în Asia de sud-est, în ultimul deceniu al precarei sale existențe guvernul celei de a treia republici franceze avea de făcut față unei probleme vechi de cînd lumea: cine determină politica militară — generalii sau guvernul civil, ales? Teoretic, în niciuna dintre aceste țări nu ar fi trebuit să se pună o asemenea problemă. Tradiția și constituția stabilesc că oamenii politici aflați la cîrma țării, nu generalii, au ultimul cuvînt. În practică, se întîmplă, însă, uneori altfel.

În iunie 1940, cînd a treia republică era în pericol, ca urmare a fulgerătoarei înaintări germane prin Franța, generalii, în frunte cu mareșalul Pétain și generalissimul Weygand, au fost cei care au redus la tăcere guvernul civil al premierului Paul Reynaud și au insistat să ceară un armistițiu. Ei au fost cei care au răsturnat republica democrată și au înlocuit-o cu șubredul regim autoritar de la Vichy.

Din fericire, în țara noastră nu sîntem amenințați de o asemenea perspectivă. Avem, însă, de făcut față faptului că, niciodată în istoria noastră, generalii și aliații lor din industriile de război nu au posedat o asemenea putere în țară. Acest lucru l-a îngrijorat chiar și pe Eisenhower, după o îndelungată experiență ca general și președinte, ceea ce nu este de mirare.

Instituția militară a jucat un rol tot mai dominant în implicarea noastră într-un război dezastruos și lipsit de sens în Vietnam și în majorarea amețitoare a cheltuielilor militare — de la 12 miliarde de dolari în 1948 la 80 de miliarde anul acesta — o majorare de aproape 700 la sută, și aceasta în timp ce orașele noastre au decăzut, iar nevoile săracilor, ale tinerilor, ale bătrînilor și ale negrilor au fost neglijate din lipsă de fonduri.

Nu este doar punctul de vedere al unui cetățean obișnuit. Generalul David N. Shoup, fostul comandant al infanteriei marine, a constatat că militarii au ajuns „dominanți în guvern". Ca urmare, consideră el, Statele Unite caută soluții militare unor probleme esențialmente politice din străinătate, afirmație revelatoare din partea unui general american combatant, eroul bătăliei de la Tarawa. Ea ridică vechea întrebare: cine poartă răspunderea gestiunii într-o republică? Și nimeni nu poate fi liniștit de dezvăluirea pe care o face congressmanul Jonathan B. Bingham în ultimul număr al revistei „Foreign Affairs" și anume — că presiunile Pentagonului pentru cheltuieli tot mai mari continuă să fie enorme și că „acei civili din guvern despre care se presupune că ar trebui să vegheze ca apetiturile militare să fie îngrădite nu sînt capabili să îndeplinească această funcție".

Dacă nu sînt ei capabili, atunci cine este?

De curînd, președintele a numit un comitet care să supravegheze Pentagonul. Dar, după cum a arătat senatorul William Proximire, opt dintre membrii comitetului dețin interese de peste un miliard de dolari în industriile legate de armată. El consideră că acest comitet reprezintă o „înșelătorie" și „o indicație că Pentagonul a devenit atît de puternic încît este în stare să-i controleze pe acei care ar trebui să-l critice".

Este Pentagonul atît de puternic încît să controleze chiar și guvernul? Este atît de puternic încît să nesocotească Congresul, așa cum îl acuză senatorul J.W. Fulbright în legătură nu numai cu Vietnamul ci și cu Laosul, țară în care, afirmă el, pe baza audierilor efectuate, Statele Unite sînt angajate într-un război clandestin fără ca Congresul să aibă cunoștință de acest lucru sau să-l fi autorizat?

Francezii din cea de-a treia republică s-au zbătut să facă față acestor probleme și avem mărturiile lor în privința dificultăților întîmpinate. Ele ne arată, în primul rînd, că șefii de guverne succesivi au fost prea timizi pentru a supraveghea îndeaproape în ce fel cheltuia înaltul comandament sumele alocate. Cînd locotenent-colonelul numit Charles de Gaulle i-a reproșat odată acest lucru lui Leon Blum, premierul i-a răspuns iritat că, de fapt, armata este cea care poartă răspunderea cheltuielilor. „Fără îndoială, a răspuns de Gaulle, dar guvernul este cel care poartă răspunderea apărării naționale".

Comisia parlamentară de investigații din Franța de după război a criticat — după cinci ani de audieri și de apreciere a măsurilor — tendința parlamentului și a guvernului „de a lăsa exclusiv în seama militarilor pregătirea apărării naționale". Acest comitet a ajuns la concluzia că „există aspecte foarte importante ale războiului care scapă și vor scăpa întotdeauna soldatului... Un guvern nu trebuie să se ascundă niciodată în spatele mașinii militare, ci, dimpotrivă, să fie cel care îi dă impulsurile necesare".

Desigur, la acest lucru s-a gîndit senatorul Eugene J. McCarthy atunci cînd a spus, anul trecut, spre uimirea multora: „Dacă voi fi ales, mă voi duce la Pentagon".

reflector

ACORDUL LIBANO-PALESTINIAN

Se crede că principiile și modalitățile care vor guverna în viitor relațiile dintre palestinieni, unitățile de comando și refugiați, pe de o parte, și statul libanez, pe de altă parte, au fost consemnate într-un document oficial, menit să servească drept bază și drept referință în cazul încălcării acordului de către una din părțile contractante. Totodată, mediatorul egiptean a dat să înțeleagă protagoniștilor că nici un tratat n-ar putea prevedea și rezolva totul în scris, că va fi necesară o perioadă de tatonări și că, în orice caz, înainte de toate, trebuie instaurată încrederea.

Militarii libanezi au menționat posibilitatea izbucnirii de incidente, provocate de unități de comando lipsite de experiență, sau aparținînd unor organizații rivale. Altă problemă concretă evocată în cadrul negocierilor: s-a convenit, prin prevederile acordului, că fedayinii nu pot circula înarmați și în uniformă în orașele libaneze. In cazul cînd ei ar refuza să se supună unei patrule a forțelor de ordine și de aici ar rezulta o ciocnire, cu morți și răniți, care va fi soarta fedayinilor, vinovați de a fi deschis focul asupra reprezentanților ordinii? Vor fi predați organizațiilor lor respective, sau cazul lor va fi supus jurisdicțiilor libaneze?

Toate acestea sînt întrebări care nu au găsit încă un răspuns și față de care delegații au manifestat scepticism. Se pare că așa se explică nuanța de reținere dintr-o scurtă declarație a lui Yasser Arafat (liderul „Organizației pentru eliberarea Palestinei" — n.n.), făcută unor corespondenți de presă care l-au solicitat să-și împărtășească impresiile în urma întîlnirii sale cu libanezii: „Nu este vorba de un acord, ci de un comunicat care încheie convorbirile noastre și care exprimă bunele noastre intenții reciproce".

— Principiile de bază asupra cărora v-ați înțeles pot fi puse efectiv în aplicare?

— Doar experiența o va arăta.

Unii afirmă că organizația „Saika", reprezentată la tratative de către Yasser Omar, nu este satisfăcută de rezultatele tratativelor.

In ce-i privește pe libanezi, aceștia întîmpină asemenea reacții cu reținere și sînge rece. „Noi am făcut, poate, concesii, dar trebuia salvat esențialul", a declarat un membru al delegației libaneze.

(După **Le Jour** — Beirut)

INTERNATIONAL
Herald Tribune
Published with The New York Times and The Washington Post
NEW YORK

ADEVĂRURI NEPLĂCUTE

SARCINA primordială a președinției lui Richard Nixon este de a vindeca o națiune sfîșiată de problema Vietnamului. Președintele știa acest lucru atunci cînd a depus jurămîntul ; astăzi, problema nu prezintă o urgență mai mică.

O parte a acestui proces trebuie să conste în a ajuta poporul american să știe și să accepte adevărurile neplăcute privitoare la război ; că am intrat în el pe furiș și din motive în cel mai bun caz nesigure ; că guvernul pe care-l apărăm în Vietnamul de sud este corupt și nereprezentativ ; că, în cursul luptelor, noi am ucis oameni și am distrus o țară într-o măsură cu totul disproporționată cu motivele implicării noastre și că nu putem „cîștiga" războiul în sensul de a dicta condițiile noastre.

Din acest punct de vedere, cuvîntarea adresată de domnul Nixon națiunii a fost o tragedie politică. A provocat, cînd ar fi putut să vindece. A căutat să zgîndărească vechi pasiuni, cînd ar fi putut să educe.

De patru ori a avertizat împotriva „înfrîngerii" ; de două ori a vorbit de „dezastru" și de două ori de „umilire". Au fost cuvintele unui președinte care încearcă să mobilizeze poporul pentru război,nu ale unui președinte care explică prețul dificil, dar necesar, al păcii.

Președintele nu a folosit cuvîntul „victorie". El a arătat, însă, în mod mai clar ca oricînd că prin „vietnamizare" și retragere treptată caută să realizeze exact ceea ce ar realiza printr-o victorie militară, adică menținerea guvernului de la Saigon.

În plus, Nixon a arătat că însăși retragerea treptată depinde de o continuă bunăvoință a inamicului. Asta trebuie să fi vrut să spună, dacă cuvintele au un înțeles, atunci cînd a afirmat că „nu va ezita să adopte măsuri puternice și eficiente" în cazul intensificării acțiunilor inamice. Se presupune, așadar, că adversarii vor sta pe loc în timp ce noi vom întări trupele regimului căruia ei i se opun și, poate, în timp ce îi garantăm sprijin aerian și de altă natură pentru mulți ani de acum înainte ; pe scurt, ne așteptăm ca ei să ne acorde victoria !

Președintele a făcut o paranteză pentru a avertiza că, dacă noi nu ne vom atinge obiectivele în Vietnam, „spiritul nostru ca popor va purta cicatricea remușcării și a recriminărilor dezbinatoare". Se știe că oficialitățile Administrației se tem de eventuale reacții negative după o retragere din Vietnam. S-ar putea ca aceasta să fie o preocupare, dar acum l-am văzut pe președinte încurajînd, de fapt, această reacție negativă.

Întrebarea este de ce s-a hotărît să vorbească așa cum a făcut-o. Ar fi putut prea bine să explice aceeași politică printr-o retorică mai puțin încărcată de prevestiri rele. Orice președinte ar fi obligat să ia în considerare costul posibil al unei retrageri apropiate și totale din Vietnam, de pildă — o lipsă de încredere în promisiunile americane în alte părți ale aceleiași regiuni. Dar un președinte care ar fi dorit să nu se blocheze pe o singură poziție tactică, ar fi menționat și considerentele contrarii, care fac ca dilema din Vietnam să aibă un caracter atît de îngrozitor.

Căci, dacă plecînd „ne-am risca influența", riscăm același lucru atunci cînd continuăm să bombardăm, să ardem, și să defoliem o țară asiatică mică, și aceasta pentru o cauză discutabilă.

Aspectul cel mai periculos al cuvîntării este că ea îi poate crea dificultăți președintelui însuși. În ultimă instanță, el va trebui să retragă trupele din Vietnam și să prezinte acest lucru într-un mod acceptabil pentru poporul său și aliații săi. Cine face caz de ororile „înfrîngerii" complică și mai mult această sarcină.

Președintele vorbește de „măreția noastră ca națiune" ca fiind motivul continuării luptelor. El declară că o mare națiune „nu poate alege cea mai ușoară cale de retragere".

Dar în Vietnam, în 1969, măreția constă în a accepta mai puțin decît victoria. Nu va fi o cale ușoară, dar este o cale pe care președintele ar trebui să ne conducă.

Anthony LEWIS

În semn de solidaritate cu acțiunile desfășurate în S.U.A. cu prilejul celui de-al doilea Moratoriu pentru Vietnam, în numeroase orașe ale lumii au avut loc ample demonstrații prin care s-a cerut retragerea trupelor americane din Vietnam. Printre manifestanții londonezi s-a aflat și cunoscuta actriță Vanessa Redgrave (în dreapta)

VOIX OUVRIÈRE
GENEVA

OPȚIUNILE TANZANIEI

ÎN 1954, sub impulsul actualului președinte al Tanzaniei, Julius Nyerere, s-a format partidul politic, Tanganyka African National Union (TANU), care inițiază o luptă activă pentru independență. TANU iese învingător în alegerile din 1958, în pofida votului censitar, care permitea doar unui număr de 60 000 de persoane — dintr-o populație de 10 milioane — să voteze. Patru ani mai tîrziu, Tanganica devine republică independentă.

De la bun început, problemele care se ridicau în fața tînărului stat au fost uriașe. Era vorba despre o țară de două ori mai mare decît Franța, populată de 12 milioane de oameni, dintre care 96% țărani, cu numai 10% din suprafață cultivată, adăpostind 120 de triburi diferite. Era necesar să se lupte simultan împotriva analfabetismului, să se formeze cadre, să se modernizeze agricultura, să se creeze o industrie, să se consolideze sentimentul național, să se mobilizeze poporul, să se creeze instituții corespunzătoare cerințelor țării, care să nu mai imite pe cele din Marea Britanie. Cu alte cuvinte, trebuia să se treacă la decolonizare.

Declarația de la Arusha, formulată în 1967 de președintele Nyerere, a definit marile opțiuni economice și sociale ale țării. Printre elementele directoare trebuie subliniate proprietatea obștească asupra mijloacelor de producție, precum și prioritatea acordată „autodezvoltării", ajutorul extern fiind considerat doar ca un sprijin suplimentar. Paralel, s-a declanșat o luptă activă împotriva privilegiilor și a corupției. Conducătorii cu răspundere, a spus președintele Nyerere, trebuie să aibă conștiința că se află exclusiv în slujba poporului.

Firește că nu este ușor să se facă față realităților. Continuă să existe mari deosebiri între diferitele grupuri ale populației. Există, de asemenea, numeroase antagonisme determinate de cauze economice, istorice și etnice. Particularitățile tribale, rivalitățile — adesea favorizate sau chiar create de colonizare — îngreunează mobilizarea rapidă și eficientă a poporului. Există, de asemenea, o puternică opoziție împotriva privilegiilor economice ale comunității indiene (aproximativ 100 000 persoane). Această comunitate, care a jucat rolul de intermediar între autoritatea colonială și populația africană, deține aproape totalitatea comerțului. Ea este concentrată în orașe, rămîne atașată din punct de vedere religios

tradițiilor sale, practică un oarecare exclusivism, căsătoriile între rase diferite fiind, de pildă, un lucru excepțional. Constrînși de rolul pe care englezii li l-au atribuit, indienii au optat în general pentru naționalitatea britanică.

Se cuvine subliniat că au fost luate măsuri economice concrete pentru o schimbare profundă a structurilor și pentru a trece treptat pîrghiile de conducere în mîinile tanzanienilor. În ramurile-cheie — bănci, asigurări și comercializarea unor produse agricole — guvernul a procedat în 1967 la naționalizări, instituind fie monopolul de stat (Banca Națională de Comerț, Banca Populară Zanzibar, Corporația națională de asigurări), fie semimonopolul (Corporația comercială de stat, centre de comercializare a unor produse agricole importante). În domeniul industriei s-a creat o societate de stat (National Development Corporation, NDC) de tipul societăților pe acțiuni, însărcinată cu achiziționarea totală sau parțială a acțiunilor societăților particulare. În 1967, opt societăți dominate de capitalul străin au trebuit să cedeze guvernului o parte din acțiunile lor (între 49 și 60%). În iunie 1968, NDC deținea participări directe în 59 societăți principale ale țării și indirecte în alte 21 de întreprinderi. În 45 de cazuri, NDC controla între 50 și 100% din acțiuni.

În domeniul agriculturii, cooperativele joacă un rol important. Ele dispun de o bună organizare, țin adunări ale producătorilor și practică un sistem de comercializare care exclude pe intermediari și cămătari, cele două flageluri ale țăranului african. Tanzania se află astăzi în fruntea țărilor continentului în ce privește importanța cooperativelor.

Plantațiile europene nu au atins aici niciodată amploarea celor aparținînd albilor în Kenya, unde sute de mii de țărani din tribul Kikuyu fuseseră izgoniți de pe pămînturile lor. În prezent, aceste pămînturi au fost în majoritate naționalizate. Uneltele folosite și metodele de lucru sînt încă extrem de primitive. Lesne de închipuit, în consecință, eforturile pe care poporul tanzanian este chemat să le depună pentru a deveni o națiune modernă, stăpînă pe bogățiile sale naturale și, prin aceasta, pe istoria sa.

Ca și în celelalte țări africane, construirea unei industrii naționale constituie în Tanzania cerința fundamentală a progresului economic

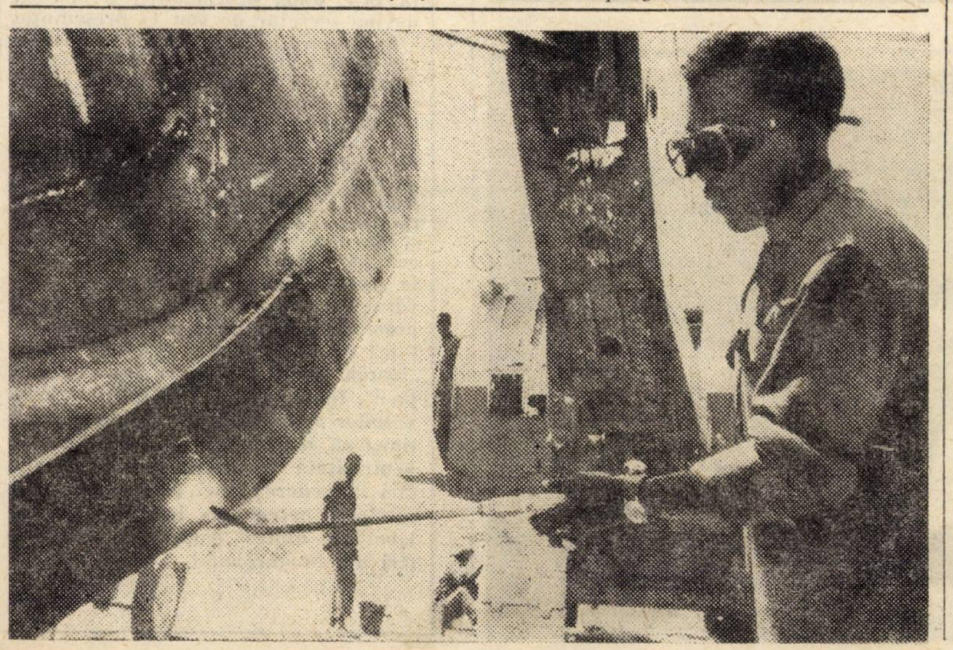

LE NOUVEL
OBSERVATEUR
PARIS

CRUCIAȚII DE LA „OPUS DEI"

„OPUS DEI" este una din organizațiile secrete cele mai puternice din lume. Cu cîtăva vreme în urmă, ea a repurtat una din cele mai mari victorii ale sale : datorită unei remanieri ministeriale de amploare, și-a asigurat la Madrid controlul, aproape absolut, al puterii în Spania, cei 18 miniștri ai noului cabinet fiind aproape toți membri ai „Opus Dei" sau sub influența sa directă.

Organizație secretă ? Purtătorii de cuvînt ai „Opus Dei" protestează : „Nu sîntem decît o asociație de fideli ale căror scopuri sînt exclusiv religioase și apostolice. Nu avem altă doctrină decît aceea a bisericii". Și ori de cîte ori o personalitate legată de „Opus Dei" este implicată într-un scandal politic sau financiar, în Spania sau în străinătate, un comunicat oficial este imediat dat publicității pentru a disculpa „Opera" („la Obra").

„Opera" a fost fondată de Monseniorul Escrivo de Balaguer, împreună cu 12 discipoli. La sfîrșitul celui de-al doilea război mondial, societatea nu număra mai mult de 300—400 de membri. Azi, ea are aproape 50 000 (dintre care 5 la sută sînt preoți) răspîndiți în lumea întreagă. Se pare că „Societatea" nu are un statut sau, în orice caz, n-a fost niciodată nicăieri publicat, singurul text de bază difuzat fiind o culegere de 999 de maxime ale lui Escrivo de Balaguer, „Camino" (drumul), redactat după războiul civil spaniol, tradus în 20 de limbi și vîndut în 2 500 000 de exemplare.

„Opus Dei" își aplică maximele la adăpostul unei fațade de opere diverse : cămine studențești, centre culturale, case de reculegere spirituală, institute de învățămînt profesional și menajer, clinici, dispensare, școli religioase etc. Cele aproape trei sute de instituții de acest gen — majoritatea în Spania — constituie partea vizibilă a ansamblului.

Dedesubt, partea invizibilă conține instrumentele puterii. În Spania se află oameni ai „Opus Dei" nu numai în guvern, dar în toate cercurile de afaceri, bănci, societăți de import-export, universități, presă, publicitate, cinema, televiziune și chiar în cadrul tauromachiei. Oficial, bineînțeles, Opus nu „posedă" nici una din întreprinderile pe care le controlează. Numele nu-i apare nicăieri. Dar membrii și simpatizanții acestei organizații sînt cei ce ocupă posturile-cheie.

În acest fel „Opus Dei" a reușit să-și clădească, în treizeci de ani, formidabilul imperiu temporal. În centru, băncile : Banca populară spaniolă, Banco europeo de negocios, Banco atlántico, Unión industrial bancaria, Banco de Andalucia, Banco de Salamanca, Banca castelano etc., etc. Pentru propagandă, Opus și-a asigurat controlul presei, al radioului, al editurilor : Societatea spaniolă a radiodifuziunii, S.A.R.P.E. (care controlează publicațiile „Actualidad economico", „Mundo cristiano", „Talva", „La Actualidad espanola"), Editura Universității din Navarra, Societatea de distribuire a editurilor și librăriilor B.E.L.S.A., cotidiene la León, Valladolid, Pamplona, Madrid, Barcelona, numeroase reviste („Monelsa", „Nuestro Tiempo"), agenția Euro-press etc. „Opus Dei" este tot atît de solid implantată în sectorul construcțiilor imobiliare. Printre societățile pe care le controlează se află „Cantabria", „Constructa" ș.a.

Lista, pentru Spania, este interminabilă. În străinătate, ramificațiile imperiului sînt, de asemenea, numeroase : la Geneva, „Opus Dei" controlează o cunoscută bancă amenințată de faliment, la Zürich o agenție de schimb, la Paris dispune de o întreprindere de distribuire a cărților, în Portugalia controlează mai multe întreprinderi și însuși președintele Caetano, ca și multe alte personalități politice portugheze, sînt puternic influențate de tehnocrații „Opus Dei".

Strategia organizației s-a oprit și la Roma, unde își are reședința Escrivo de Balaguer, dar Spania rămîne în centrul rețelei. Numai aici „Opus Dei" putea spera să adauge puterii economice pe cea politică. Aici, generalul Franco reușise să echilibreze în cadrul guvernului diversele forțe politice : militarii fasciști din 1938 în 1944 ; falangiștii din

1944 în 1952 ; catolicii paternaliști influențați de Vatican între 1952—1957. Azi, pentru prima dată, un grup — „Opus Dei" — va guverna aproape singur.

Arma principală folosită în acest scop a fost infiltrarea. Opus a reușit discret și cu răbdare să-și plaseze oamenii în administrație, ministere, în anturajul lui Franco și pînă și în rîndurile principalului rival, Falanga. Acum un an, conducătorii organizației au considerat că situația era coaptă pentru lansarea ofensivei finale în vederea formării unui cabinet „omogen", din care falangiștii să fie practic eliminați. Aveau însă de înfruntat, în cursul anului 1969, trei obstacole — o lovitură de stat, un război de succesiune, un scandal financiar — pe care le-au depășit.

Lovitura de stat a avut loc în seara zilei de 24 ianuarie 1969, cînd militarii „duri" au decretat starea excepțională în întreaga Spanie pentru trei luni : garanțiile constituționale au fost complet suspendate. Dar Opus, deja pregătit pentru succesiune, se temea ca de această perioadă de „excepție" să nu profite Falanga pentru a elabora un vechi proiect de „lege sindicală" care ar fi făcut din sindicatul actual — vertical, unic, obligatoriu — o putere practic separată de putere.

Oamenii lui „Opus Dei" au angajat atunci o abilă campanie de persuasiune pe lîngă Franco și au obținut cîștig de cauză : starea „de excepție" a fost ridicată cu o lună înaintea datei fixate.

O a doua bătălie s-a angajat imediat : aceea a succesiunii. Prima etapă consta în a-l convinge pe Franco nu numai să-și desemneze succesorul, ci să-l aleagă pe Juan Carlos. Franco s-a lăsat convins. În dimineața zilei de 13 iulie 1969, el acceptă să-l desemneze pe Juan Carlos ca succesor. Desemnarea a alungat speranțele celor ce credeau în posibilitatea, dacă nu a unui regim democratic, cel puțin a unei monarhii constituționale controlate : Juan Carlos va fi întotdeauna un instrument în mîinile „Opus Dei". A fost, de asemenea, o înfrîngere a Falangei, căreia i se îngustează zonele de influență pe măsură ce „Opus Dei" și le lărgește pe ale sale. Falangiștii încearcă, totuși, o contraofensivă, denunțînd și exploatînd în ziarele lor cel mai mare scandal al istoriei spaniole : afacerea Matesa.

La început, Matesa n-a fost decît o mică întreprindere familială, Maquinaria Textil del Norte de España, fondată la 20 iulie 1956, cu un capital de 200 milioane pesetas. În iunie 1968, capitalul atingea 600 milioane pesetas, după ce Matesa pusese la punct un război de țesut deosebit, capabil „să țească orice". Matesa vinde mult în străinătate și obține fără dificultate credite de export, credite pentru construirea de instalații de stocare în porturi, credite pentru comercializare în străinătate a fabulosului război de țesut. Și, deodată, într-o bună zi, se descoperă că miraculoasa mașină se vinde, de fapt, foarte prost. Exemplarele trimise la New York zac, demontate, pe cheiuri și se constată că cea mai mare parte a exporturilor erau fictive : 80 de milioane de franci au fost în mod fraudulos împrumutate din vistieria statului de către Matesa. Unde s-au dus aceste bunuri ? Au servit, se spune, combinării unor afaceri în străinătate, în special în Elveția.

Nimeni nu a putut susține că șefii întreprinderii aparțin organizației „Opus Dei". Este, totuși, cert că subvențiile frauduloase nu puteau fi obținute decît cu acordul „miniștrilor tehnocrați", principalii privilegiați ai „Opus Dei". O violentă campanie de presă a fost declanșată contra corupției guvernamentale, iar revista falangistă „SP" mergea pînă la a cere explicații miniștrilor compromiși. Dar miniștrii rămîn la postul lor. Se negociază discret cu falangiștii, lăsîndu-se să se înțeleagă că „legea sindicală" va avea mai multe șanse dacă se înăbușe afacerea Matesa. Falanga este sensibilă la argument : după cîteva săptămîni, scandalul este uitat. Momentul este ales de „Opus Dei "pentru a concretiza succesele anului, cerînd formarea unui cabinet omogen care să-i asigure puterea. Nu va mai întîlni deloc rezistențe. Militarii, care se agitaseră în ianuarie, s-au liniștit. Falanga, slăbită și copleșită de „Opus Dei", nu mai este în stare să reziste. Franco cedează.

Ivon LE VAILLANT

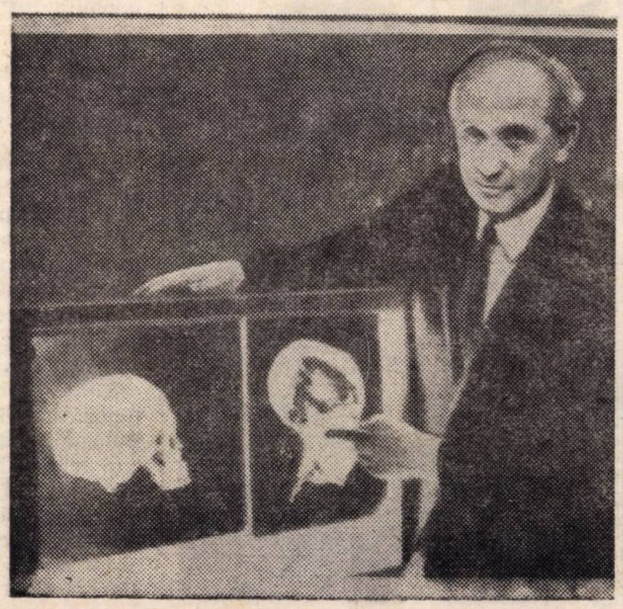

Moartea lui Tutankamon a fost provocată de un traumatism cranian ? Este ceea ce și-a propus să demonstreze, cu ajutorul razelorX, profesorul Ronald Harrison, de la catedra de anatomie a facultății de medicină din Liverpool

Bahi LADGHAM

primul ministru al Tunisiei

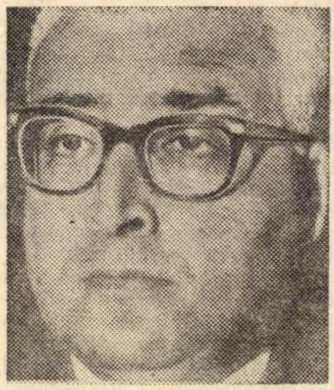

Creat după recenta schimbare intervenită în structurile guvernamentale tunisiene, postul de șef al guvernului a fost încredințat, la 7 noiembrie, lui Bahi Ladgham, în același timp secretar de stat la președinție și secretar general al Partidului socialist destourian.

Bahi Ladgham s-a născut la Tunis, la 10 ianuarie 1913, în familia unui mic comerciant. Ca și multe dintre cadrele de bază ale Tunisiei de astăzi, își face studiile secundare la colegiul Sadiki Aici își începe și activitatea politică participînd la o serie de acțiuni ale mișcării de rezistență. În noiembrie 1939, el este arestat și condamnat la 15 ani muncă silnică. Internat în Algeria, Ladgham revine în Tunisia la 7 mai 1944, în urma unei amnistii decretate de guvernul francez.

După ce, la sfîrșitul anului 1951, participă în calitate de secretar general al delegației tunisiene la negocierile cu guvernul francez la Paris, Bahi Ladgham pleacă la Cairo, apoi la New York, unde înființează Oficiul tunisian pentru eliberarea națională. În octombrie 1955, el se întoarce în Tunisia, aflîndu-se alături de Habib Bourguiba în lupta pentru unitatea partidului.

În 1955, la congresul de la Sfax, pe care îl prezidează, este ales secretar general al Partidului neo-desturian, funcție pe care o deține neîntrerupt pînă astăzi. O dată cu înființarea Consiliului național, în ianuarie 1956, este numit vicepreședinte al acestuia, iar în 1957, după proclamarea Republicii, devine secretar de stat la președinție.

În declarația făcută după constituirea noului guvern, Bahi Ladgham a subliniat că, la crearea acestuia, au prezidat imperativele omogenității și ale eficacității. Guvernul, a spus primul ministru, va adopta noi metode de muncă pentru a înfrunta „situația particulară pe care o cunoaște țara, datorită problemelor complexe rezultînd atît din inundațiile catastrofale cît și din dificultățile prin care trece agricultura". Pe baza opțiunilor definite la recentul congres de la Bizerta, guvernul, a adăugat Bahi Ladgham, va promova mai mult ca pînă acum o politică de planificare elaborată, prin „luarea în considerare a posibilităților țării". În planul politicii externe, noul premier a declarat că Tunisia va continua să promoveze o politică de neutralitate și de cooperare cu alte țări în vederea unei păci stabile și a subliniat necesitatea intensificării colaborării dintre Tunisia și celelalte țări ale Maghrebului.

I. M.

poșta redacției

MAORII

Constantin Pașca, Abrud, jud. Alba. Țara maorilor — Noua Zeelandă — este descoperită la 3 decembrie 1642 de olandezul Tasman. Erorile lui Tasman cu privire la identitatea acestor pămînturi sînt corectate, abia mult mai tîrziu, de navigatorii Baas și Cook, care demonstrează că nu fusese descoperit continentul austral (antarctic), ci un grup de două insule mari și altele mărunte, despărțite de Australia printr-o strîmtoare. Concomitent cu Cook, francezii De Surville (1769) și Marion (1772) explorează coastele arhipelagului și provoacă primele ciocniri cu băștinașii. Cu timpul, numeroși coloniști și aventurieri se instalează pe insulă. În 1820, este întocmită prima gramatică a limbii maori, sub conducerea profesorului Lee (în Anglia), cu ajutorul prețios al unor șefi de trib maori—Hongi și Waikato. Primul rezident britanic în Noua Zeelandă este numit în 1833, în persoana lui James Busby. Aproape în același timp, apar și două societăți franceze — „Nanto-Bordelaise" și „Compagnie Française de la Nouvelle Zéelande" — care își propun să exploateze bogățiile insulei. În februarie 1840, se încheie la Waitangi un tratat prin care Anglia își extindea protecția definitivă — „colonizare oficială" — asupra băștinașilor din Noua Zeelandă, stabilindu-se, totodată, capitala la Auckland. În 1960, numărul maorilor era de aproximativ 160 000. În cea mai mare parte, această populație a părăsit obiceiurile străvechi și participă astăzi la activitatea politică și economică a Noii Zeelande. Pentru amănunte privind obiceiurile acestei populații, vă recomandăm volumul „Maorii", de Gheorghe Doru, apărut la „Editura Tineretului" în 1966.

Ion Muche, Constanța. Regretăm, dar materialele trimise nu aduc elemente noi și semnificative în această problemă.

George Budișteanu, București. Materialele trimise de dv., deși interesante, nu fac decît să adauge cîteva amănunte unor probleme despre care revista noastră a scris în repetate rînduri.

„AZUR"

Constantin Dinescu, Brașov. Primul satelit vest-german a fost lansat la 8 noiembrie de către tehnicieni americani, de la baza Vandenberg (California). În greutate de 71 kg, satelitul, numit „Azur", s-a înscris pe o orbită cu perigeul de 386 km și apogeul de 3 128 km, înclinată cu 102° față de Ecuator. Satelitul este dotat cu o serie de aparataje care vor măsura intensitatea cîmpului magnetic terestru, vor detecta protonii și particulele alfa provenind de la Soare etc. Deși informațiile care se culeg nu vor fi calitativ noi, se presupune că vor completa datele obținute de sateliții sovietici și americani.

OPERA DIN SIDNEY

Tănase Toma, Galați. Proiectul clădirii operei din Sydney aparține arhitectului danez Joern Utzon. Lucrările au fost începute în 1959, dar abia anul acesta s-a ajuns în faza finisărilor, din cauza divergențelor dintre constructori și beneficiari. Inițial, devizul indica un cost total de 30 milioane de dolari; ulterior s-a ajuns la 85 de milioane, fără aparatajul de climatizare și de scenă care, din lipsă de fonduri, nu va putea fi procurat decît în anul 1972. Clădirea (în fotografie, în colțul de jos, din dreapta) are șase săli mari: una pentru concerte, cu 2 750 de locuri, alta pentru reprezentații teatrale, cu 600 de locuri, un auditoriu cu 450 de locuri, un studio de înregistrare de mare capacitate și o sală de festivități. Întregul ansamblu arhitectonic ocupă un teren de aproape 3 hectare.

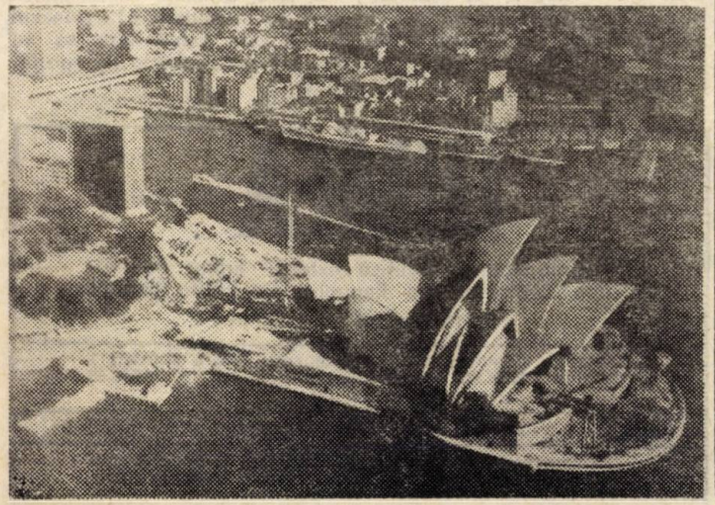

Anunțăm pe cititorii noștri că a început reînnoirea abonamentelor pentru anul 1970.

Abonați-vă din timp și pe termene cît mai lungi, pentru a vă asigura continuitatea în primirea revistei.

Prețul unui abonament este de:

— pe un an . . . . . 104 lei
— pe șase luni . . . . . 52 lei
— pe trei luni . . . . . 26 lei

Abonamentele se fac prin oficiile și agențiile P.T.T.R., la factorii poștali și la difuzorii de presă din întreprinderi și instituții.

RĂZBOIUL PARAGUAYULUI

Aș dori să completez răspunsul despre Paraguay, apărut recent la „Poșta redacției" (nr. 46), cu cîteva amănunte despre „războiul Paraguayului" care pare să fi fost unul dintre cele mai sîngeroase din istoria luptelor interamericane. Deși avea forțe armate de zece ori mai reduse decît ale inamicilor săi (Brazilia, Uruguay și Argentina), Paraguayul a reușit să lupte timp de cinci ani. John A. Crow precizează în „Epopeea Americii Latine" că, după război, teritoriul țării era pustiit, bărbații nimiciți, orașele ruinate. Din 1 337 000 de locuitori, la încheierea păcii rămaseră doar 220 000, din care numai 28 746 bărbați. Conflictul a început în 1865, în perioada în care Brazilia încerca să subjuge Uruguayul sub motivul apărării locuitorilor brazilieni. Francisco Solano López, dictatorul Paraguayului, pretinzînd că acțiunea războinică a Braziliei amenința și existența țării sale, declară război Braziliei. Ulterior, Argentina intră în război pe considerentul că Paraguayul și-ar fi trecut trupele pe teritoriul ei fără a cere permisiunea. Războiul a devenit extrem de crud: nu se cerea și nici nu se acorda vreo cruțare. Deși nu avea practic nici o șansă de cîștig, López continuă lupta. Statele Unite se oferă să medieze, dar puterile aliate refuză. Cînd, în cele din urmă, López este ucis în luptă, armata paraguayană era formată aproape exclusiv din bătrîni sau adolescenți. Brazilia se pronunță pentru anexarea imediată a teritoriilor pustiite. Argentina și Uruguay se opun. Se ajunge la un acord prin care Argentina și Brazilia obțineau mari întinderi din Paraguay (aproape jumătate din teritoriu). Brazilia își retrage trupele în 1874.

GH. BOGASIU
student, București

Eugen Popovici, București. Materialul trimis de dv. e foarte interesant, dar nu se încadrează în profilul revistei noastre. Vă recomandăm să vă adresați revistei „Magazin istoric".

Gh. Ionescu, București. Consultați răspunsul intitulat „Populația lumii", de la „Poșta redacției", nr. 45.

PROCESUL LUI ROHAN

Maria Comărniceanu, com. Secăria, jud. Prahova. 1) Recenta reuniune a Interpolului, care s-a desfășurat (în octombrie) în Mexic, a hotărît să nu dezbată încă problema pirateriei aeriene. Articolul 3 al statutului Interpolului interzice riguros acestui organism să se ocupe de orice afacere prezentînd un caracter politic, militar, religios sau rasial. Problema pirateriei aeriene a fost amînată pentru o viitoare sesiune. 2) Procesul lui Michael Dennis William Rohan, tînărul australian de douăzeci și opt de ani acuzat de a fi provocat incendierea moscheei Al Aksa, s-a deschis luna trecută la Ierusalim. Potrivit legilor israeliene, Rohan poate fi condamnat la cincisprezece ani închisoare pentru a fi dat foc în mod deliberat unui edificiu, la care se adaugă șapte ani închisoare pentru profanarea locurilor sfinte.

M.Z., Baia Mare. Toate cercetările efectuate pînă în prezent demonstrează că nu există forme de viață nici pe Lună, nici pe planeta Marte. Despre „inelele" care înconjoară unele planete din sistemul nostru solar — unele descoperite cu multe sute de ani în urmă — găsiți informații în Dicționarul enciclopedic român. Părerea dv. este contrazisă de toate rezultatele obținute de astronautică și de astronomie pînă în prezent.

Marin Dobrescu, Mangalia-Sud. Datele pe care le solicitați pot fi găsite în răspunsurile publicate la „Poșta redacției" nr. 40 și 41/1969.

Dumitru Birlădeanu, Reșița. Contesa Anna Mathieu de Noailles, poetă franceză de origine română (1876—1933), a publicat volumele de versuri „Umbra zilelor" — 1902; „Viii și morții" — 1913; „Forțele eterne" — 1921; „Poeme de dragoste" — 1924; „Onoarea de a suferi" — 1927, precum și romanele „Noua speranță" — 1903; „Dominarea" — 1905.

Dan Ilie, Arad. Vom răspunde prin poștă întrebărilor dv.

poșta redacției

TREPTELE GIGANȚILOR

Ilie Grigorescu, Bușteni. Este vorba de celebra orezărie în terase de pe insula Luzon (Filipine), situată în regiunea Bontoc. Principalele terase ale orezăriei ocupă o suprafață de 400 km², iar lungimea zidurilor care le susțin măsoară 25 000 de km. Arheologii socotesc că această remarcabilă operă de tehnică agricolă a fost realizată în cel puțin cinci sute de ani — începînd, probabil, cu secolele III sau II dinaintea erei noastre, cînd au avut loc mari migrații din Indochina, iar agricultorii stabiliți pe insula Luzon au descoperit sistemul de cultură a orezului în terase. Culturi asemănătoare există, de secole, în China, Japonia și Indonezia, dar nici una nu depășește în mărime pe cele de la Bontoc. În fotografie : cîteva dintre „treptele giganților", pe primele două fiind amplasate casele cultivatorilor. Istoricii vechi au socotit ansamblul acestor lucrări drept „a opta minune a lumii".

Gheorghe Cojocaru, Constanța. În cadrul recentei călătorii, cosmonauții americani care au înfăptuit aselenizarea — Armstrong, Aldrin și Collins — au vizitat un mare număr de țări din Europa, Africa și Asia.

Costel Bălan, Huși. 1) Primul ministru al Republicii Arabe Yemen este Abdullah al Kurshumi. 2) După ce guvernatorul britanic în Rhodesia, Humphrey Gipps, a părăsit țara, nu a fost numit un alt guvernator.

Ion Th. Ciulpan, Oravița. Vom reflecta la propunerea dv.

FENOMENE O.Z.N.

Nicolae Roșculeț, Tecuci. E greu de stabilit datele pe care le cereți dv. Se pare că, în epoca noastră, primele fenomene OZN au fost înregistrate la 21 aprilie 1897, la Le Roy, statul Kansas, de Alexander Hamilton ; în anul 1909, în decembrie, în statele Boston și Massachusetts ; în 1910, în Virginia de Vest și Tennesse. Revista noastră a scris, de altfel, în numeroase rînduri despre această problemă. Vă recomandăm să consultați nr. 12—17 din 1969, în care au fost publicate fragmente din „Raportul Condon".

Petru Halmagean, Nojorid, județul Bihor. După cum știți, împăratul Traian a murit pe drumul de întoarcere la Roma, din Orientul Apropiat, în Cilicia, la Selinus. Religia romană cerea ca morții să fie arși cu mare pompă. Istoricii care au aprofundat epoca lui Traian consideră că împăratul ar fi fost ars la Selinus și cenușa ar fi fost transportată ulterior la Roma și depusă în urna de aur de pe renumita Columnă a lui Traian.

O. A. Ilia. 1) În R.F.G., cotidienele mai importante sînt „Die Welt", „Süddeutsche Zeitung", „Frankfurter Allgemeine". Ziarul „Le Monde", deși nu are tirajul cel mai mare, este considerat, totuși, ca fiind cel mai important cotidian francez. În legătură cu ziarele din America de Sud, consultați „Poșta redacției" din nr. 40 al acestui an. 2) Recent, Senatul turc a votat un amendament constituțional care restabilește eligibilitatea fostului președinte Celal Bayar și a miniștrilor fostului regim Menderes.

Dan A. Auul, str. Col. Buzoianu, nr. 3, Brașov, dorește colecția integrală a revistei „Lumea" pe anii 1963, 1964, 1965, nr. 52/1966, nr. 38/1967, nr. 30, 35 și 39/1968.

Nicolae Balaș-Ionescu, București ; I. Soldea, Roman ; Nicolae Preda, Turnu Severin ; Alexandru Colțea, Constanța ; Gheorghe Pop, Cluj ; V. Manolescu, București. Nu inserăm în „Poșta redacției" asemenea oferte.

E. Victor, Craiova. Informațiile trimise de dv. sînt interesante, dar, totuși, nu contrazic răspunsurile publicate de noi.

O. Latesfi, București. Revista noastră a scris în numeroase rînduri despre problemele care vă interesează. Vă rugăm să consultați colecția.

Desdemona Movilă, Bușteni. De la căsătoria lui Jacqueline Kennedy cu financiarul grec A. Onassis nu au mai intervenit elemente de natură să justifice publicarea unui articol

---

OCOLUL PĂMÎNTULUI ÎN 51 DE ORE

Virgiliu Turcu, Bacău. Cea mai bună performanță realizată de aviație în ocolul Pămîntului, a fost înregistrată în noiembrie 1965, cînd un „Boeing-707" a întreprins o călătorie a cărei rută a fost următoarea : Honolulu — Londra (peste Polul Nord): 11 953 km ; Londra — Lisabona : 1 585 km ; Lisabona — Buenos Aires : 9 649 km ; Buenos Aires — Noua Zeelandă (peste Polul Sud) : 7 841 km. Raidul a durat 62 de ore (inclusiv escalele), iar timpul efectiv de zbor a fost de 51 ore și 27 minute. Distanța totală parcursă — 42 286 de km. Avionul a avut la bord un echipaj format din 13 aviatori și un grup de 27 de oameni de știință, care au întreprins diferite cercetări privind meteorologia și navigația aeriană. Acesta a fost primul zbor care a cuprins în ruta sa ambii Poli

---

Virgiliu Stănescu, București. Personalitatea noului premier tunisian este prezentată la rubrica „Profil" din acest număr. Noul guvern este compus din 16 miniștri și 4 secretari de stat.

V. Neașcu, București. Născută la 19 iulie 1917, la Allahabad, Indira Gandhi este fiica lui Jawaharlal Nehru. În 1942 s-a căsătorit cu F. Gandhi. Nu este rudă cu Mahatma Gandhi. Din 1960 este văduvă. A studiat istoria în India, Elveția și Anglia (Oxford). Din anul 1947, a fost un colaborator apropiat al tatălui ei.

C. Tomescu, București. După părerea noastră, nu există o contradicție în articolele pe care le semnalați. Oricum, însă, e mai firesc să vă adresați revistei respective.

BECKETT

Ion Ardeleanu, București. Laureatul Premiului Nobel pentru literatură din acest an, Samuel Beckett, s-a născut la Dublin în 1906. Urmează cursurile la Royal School și Trinity College din Dublin și la Școala Normală Superioară din Paris. Debutează în 1930 cu un volum de versuri — „Whoroscope". Scrie o serie de romane în en-

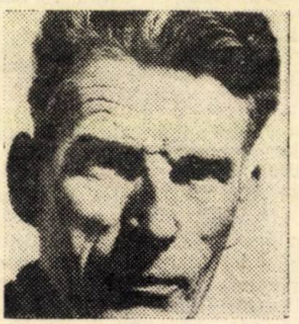

gleză și franceză : „Murphy" (1938), „Watt" (1944), „Molloy" (1951), „Malone moare" (1952), „Ceea ce nu se poate numi" (1953) etc., piese de teatru : „Așteptîndu-l pe Godot" (1953), „Sfîrșit de partidă" (1957), „Oh ! Frumoasele zile" (1960) etc. și piese radiofonice. Unele din piesele sale au apărut în traducere românească, în revista „Secolul 20". Despre celelalte premii Nobel din acest an s-a scris în numărul 47 al revistei noastre.

Nicolae Mocanu, Turda. După cum ați putut constata, semnătura pe care o solicitați nu lipsește din coloanele revistei noastre.

B. Miu, Craiova. Vă recomandăm să consultați Dicționarul enciclopedic român sau să vă adresați unei reviste de specialitate.

LUMEA

săptămînal de politică externă editat de Uniunea Ziariștilor din Republica Socialistă România

Redactor-șef Ion Cârje

Redacția și administrația : București, Piața Scînteii 1
Telefon 17.60.10. Internațional 18.50.05. și 18.53.55
Telex 197

Tiparul executat la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"

Abonamentele se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții

FABRICA DE CIMENT

T U R D A

vă pune la dispoziție
următoarele produse :

Ciment R.I.M. (rezistențe inițiale mari)
Ciment B.s.s.
Ciment P. 400 și P. 500

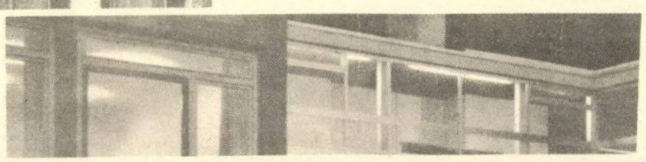

Ciment Pz 400
Ciment M 400
Ciment F 300
Var industrial și de construcții
Ipsos special și de modelaj

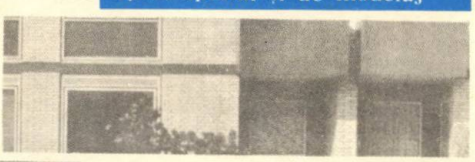

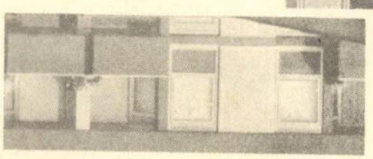

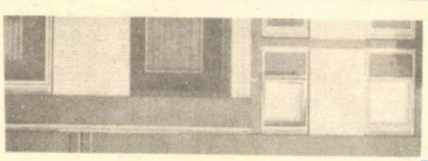

Cărămizi refractare de șamotă și cromomagnezitice
Calcar pentru industria chimică și siderurgică

CIMENTUL TURDA,
tel. 1810; telex 031212

I.I.S. ELECTRO-BANAT

str. Pestalozzi nr. 22, Timişoara

oferă o gamă variată de noi modele de candelabre, aplice, lămpi de birou, lămpi pentru noptiere etc.

Lei 2

CABINETUL DE PARTID
BIBLIOTECA
SIBIU

LUMEA

Nr. 49 *27 noiembrie 1969*

ROMA

BELGRAD

De la corespondenţii şi trimişii noştri

TIRANA

TOKIO

HAGA

BONN

Evoluţia relaţiilor ROMÂNO-BRITANICE

Exigenţe majore ale dezarmării

Experienţa „APOLLO – 12"

Aspect de la primirea de către tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretar general al Partidului Comunist Român, preşedintele Consiliului de Stat, a ministrului comerţului exterior al Uniunii Sovietice, Nikolai Patolicev

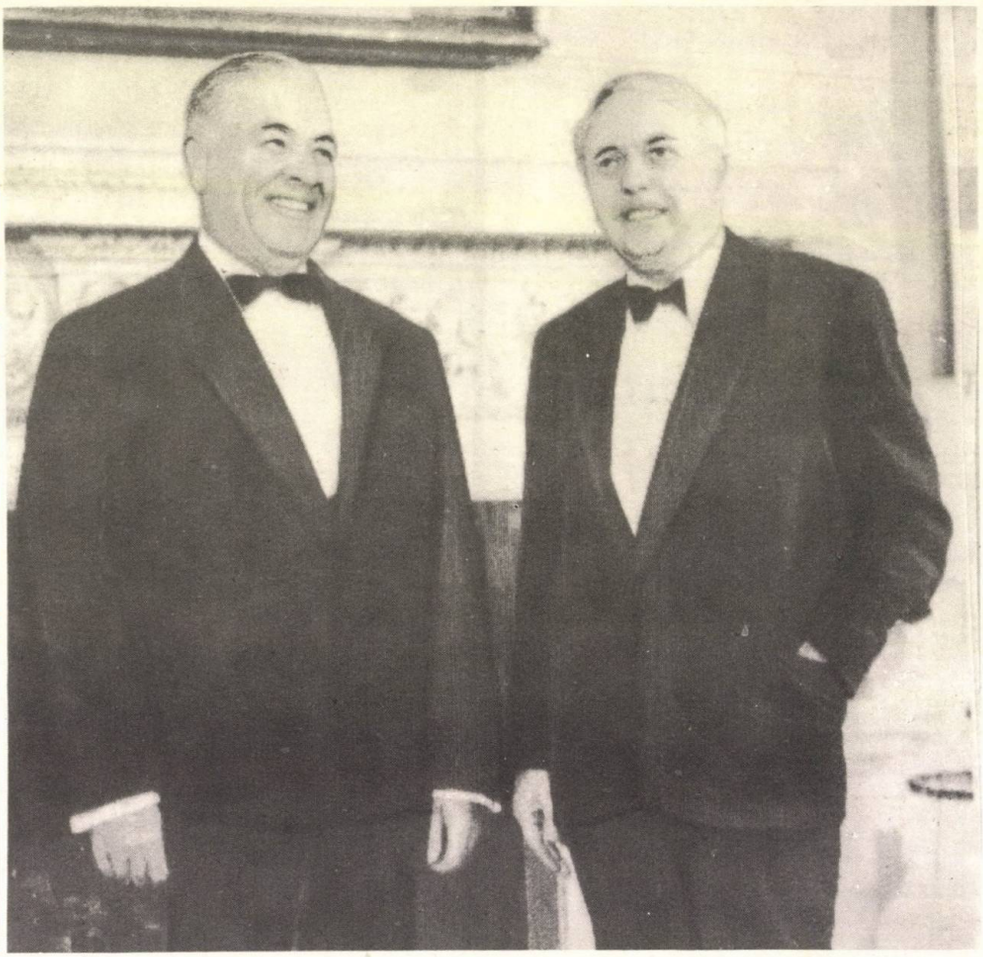

Londra. Preşedintele Consiliului de Miniştri al Republicii Socialiste România, Ion Gheorghe Maurer, şi primul ministru al Marii Britanii, Harold Wilson, la dineul oferit în onoarea înaltului oaspete român

Convorbire la Palatul Marii Adunări Naţionale între Ştefan Voitec, preşedintele M.A.N., şi Liubcio Arsov, vicepreşedinte al Conferinţei Federale a Uniunii Socialiste a Poporului Muncitor din Iugoslavia

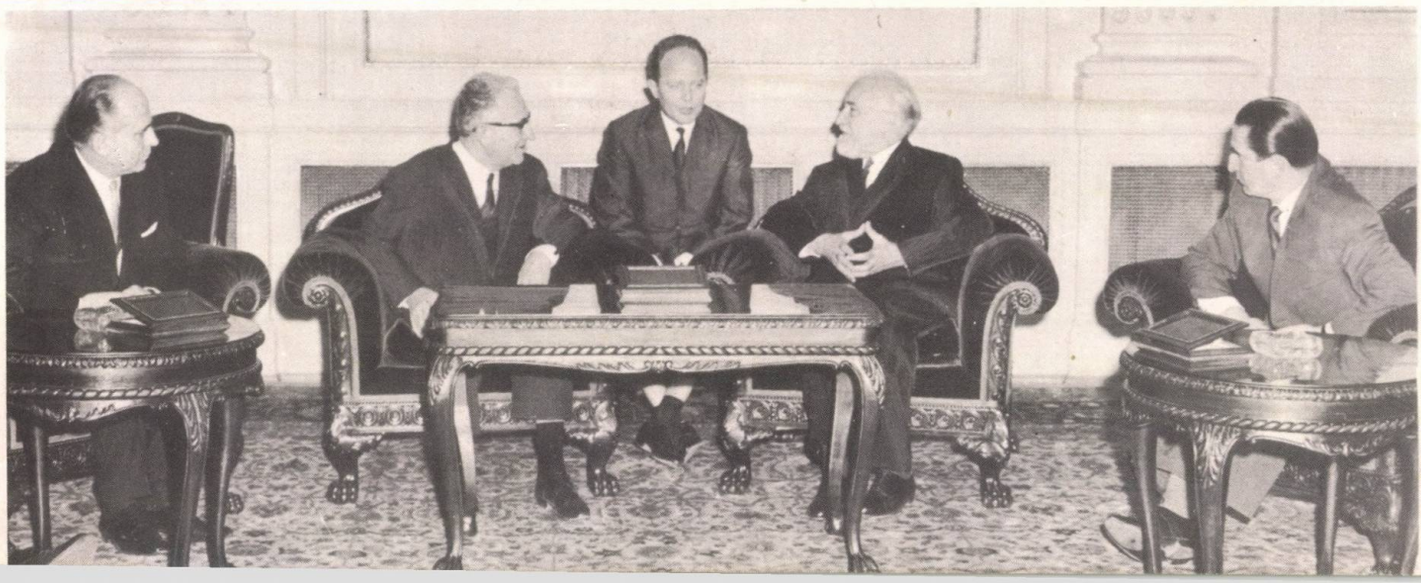

CABINETUL DE PARTID BIBLIOTECA SIBIU

LUMEA

Nr. 49 (318) — 27 NOIEMBRIE 1969

sumar

4 SĂPTĂMÎNA în telegrame. *Rodica Georgescu*

ARTICOLE

6 Amplă dezbatere a problemelor dezarmării. *Tiberiu Bogdan*
10 Implicațiile demisiei lui Lodge. *Felicia Antip*
18 Reevaluări interamericane. *Eugen Pop*
22 Petrol și baze. Noi poziții la Tripoli. *Ion Madoșa*
24 Bilanț după „Apollo-12". *Mihai Râmniceanu*

DE LA CORESPONDENȚII ȘI TRIMIȘII NOȘTRI

2 LONDRA. Vizita premierului român. *Mihai Matei*
8 BELGRAD. Străvechi resurse cu valori moderne *Nicolae Plopeanu*
11 HELSINKI. Contextul negocierilor. *Sergiu Verona*
13 ROMA. Realitatea de pe „frontul muncii". *Nicolae Puicea*
12 TOKIO. Controverse în „dosarul Okinawei". *Florea Țuiu*
15 HAGA. Conferința la nivel înalt a „Pieței comune". *Wim J. Veenstra*
20 BONN. Ce a arătat Congresul creștin-democraților. *Mircea Moarcăș*

REPORTAJ PE GLOB

16 Tirana — Shkodra. *Gelcu Maksutovici*

INTERVIUL NOSTRU

21 PETER NANYEMBA, reprezentantul Organizației Poporului Africii de sud-vest (S.W.A.P.O.) în Africa de est

25 Un duel al milioanelor. Onassis—Niarchos. *Mircea Grigorescu*

PUNCTE DE VEDERE DIN PRESA MONDIALĂ

27—30 L'Unità, Zycie Warszawy, Le Monde Diplomatique, International Herald Tribune

PROFIL

30 ALFREDO OVANDO CANDIA, președintele Boliviei

POȘTA REDACȚIEI (31—32)

În acest număr:

ACTUALITATEA INTERNAȚIONALĂ
comentată de
CORESPONDENȚII ȘI TRIMIȘII NOȘTRI SPECIALI

LONDRA: Evoluția relațiilor româno-britanice

HELSINKI: Convorbirile sovieto-americane

ROMA: Realitatea de pe „frontul muncii"

TOKIO: „Dosarul Okinawa"

HAGA: Reuniunea la nivel înalt a „celor șase"

BONN: Ce a arătat congresul creștin-democrat

SECRETUL „RAPORTULUI ROCKEFELLER" ȘI REEVALUĂRILE INTERAMERICANE

LIBIA

PETROL

ȘI BAZE

Bilanț după „APOLLO-12"

DUELUL ONASSIS — NIARCHOS

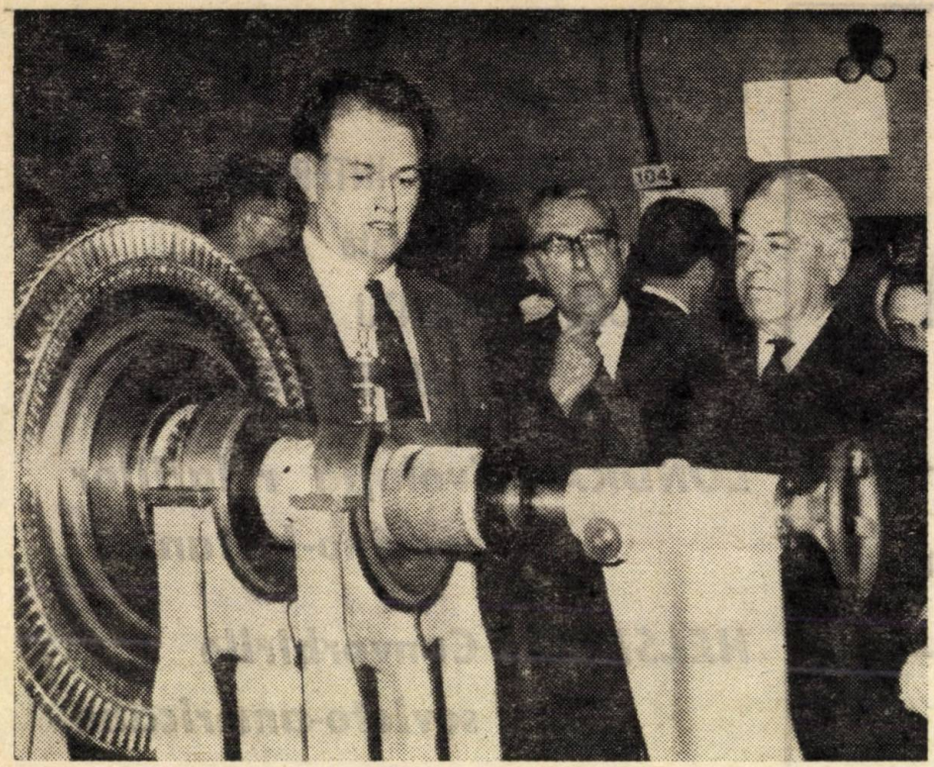

În timpul vizitei la uzinele Rolls Royce

NOI PERSPECTIVE ÎN RELAȚIILE ROMÂNO-BRITANICE

Corespondență din Londra, de la trimisul nostru special, Mihai Matei

Primele două zile ale vizitei în Marea Britanie a președintelui Consiliului de Miniștri, Ion Gheorghe Maurer, însoțit de ministrul de externe, Corneliu Mănescu, au conturat de pe acum cadrul acestei acțiuni și problemele de interes comun care constituie obiectul convorbirilor oficiale. Încadrîndu-se în linia constantă de promovare a relațiilor de cooperare și a contactelor politice, caracteristică pentru politica externă a țării noastre, vizita în Anglia va permite un cuprinzător tur de orizont al relațiilor bilaterale, precum și al unor aspecte ale situației internaționale care preocupă ambele părți.

În evoluția relațiilor româno-engleze, prima vizită a unui șef de guvern român la Londra apare ca un moment de vîrf, firesc, însă, în contextul extinderii rapide în ultimii ani a contactelor și schimburilor în diverse domenii. În această privință, creșterea rapidă a comerțului în ambele direcții, schimburile culturale privite cu interes de publicul român și englez, crearea și dezvoltarea cooperării tehnico-științifice sînt tot atîtea exemple ale posibilităților oferite de un climat de înțelegere și colaborare.

În ceea ce privește contactele oficiale, perioada recentă — ultimii doi ani — a înregistrat o serie de vizite la București și Londra: delegația guvernamentală condusă de prim-vicepreședintele Consiliului de Miniștri, Ilie Verdeț, delegația I.R.R.C.S., condusă de tovarășul Dumitru Popescu, delegația parlamentară, condusă de președintele M.A.N., Ștefan Voitec, și, respectiv — vizita ministrului de externe, Michael Stewart, a ministrului tehnologiei, Anthony Wedgwood Benn, a delegației partidului laburist, condusă de președinta partidului, Jenny Lee.

În toasturile rostite în prima zi a vizitei la dineul oficial din Downing Street 10, reședința tradițională a primului ministru britanic, președintele Consiliului de Miniștri, Ion Gheorghe Maurer, și premierul Wilson au trecut în revistă evoluția relațiilor bilaterale și au abordat problemele politice de interes comun. „Sîntem bucuroși să constatăm că aceste relații progresează satisfăcător", a spus președintele Consiliului de Miniștri, Ion Gheorghe Maurer, adăugînd că aceasta este „încă o ilustrare a posibilităților de înțelegere și conlucrare între state cu filozofii sociale și politice diferite, atunci cînd raporturile dintre ele sînt prezidate de comprehensiune și respect mutual". Primul ministru român a încadrat dezvoltarea favorabilă a relațiilor româno-engleze „în procesul obiectiv de accentuare a interdependențelor dintre țări și popoare, de extindere și ramificare considerabilă a legăturilor de colaborare dintre state, proces căruia revoluția tehnico-științifică contemporană îi conferă dimensiuni noi".

La rîndul său, premierul Wilson s-a declarat interesat de schimbul de vederi româno-englez. Deosebirile de sisteme sociale, a spus el, „nu sînt un motiv pentru ca în această săptămînă, și în general în relațiile dintre noi, să nu acționăm pentru o înțelegere reciprocă mai strînsă și pentru o înțelegere mai largă în lume".

Așa cum a subliniat în discursul său primul ministru român, „este în interesul tuturor statelor de a participa în măsură crescîndă la cooperarea internațională, aceasta constituind o premisă importantă atît pentru dezvoltarea rapidă și multilaterală a fiecărei țări, cît și pentru instaurarea unui climat de înțelegere și pace în lume".

Subliniind importanța cooperării internaționale pentru promovarea unui climat de înțelegere reciprocă și de progres pentru toate țările lumii, cei doi prim-miniștri s-au referit în toasturile lor la condițiile politice ale unui asemenea climat și în mod special la problema securității europene.

„Printre problemele care vor face desigur obiectul schimbului de vederi ce va avea loc în cadrul convorbirilor noastre, înfăptuirea securității europene reprezintă o preocupare de primă însemnătate a României. Pentru poporul român și, sîntem convinși, pentru toate celelalte popoare ale Europei, realizarea securității pe continent este de un interes vital, constituie o condiție esențială a dezvoltării lor multilaterale și independente", a declarat președintele Consiliului de Miniștri, Ion Gheorghe Maurer. „În ultima perioadă — a adăugat premierul român — guvernele țărilor europene, ca și ale altor țări, sînt preocupate de chestiunea pregătirii și realizării unor întîlniri consacrate problemelor cooperării și securității în Europa. În concepția noastră, organizarea acestor conferințe nu trebuie în nici un fel legată sau condiționată de rezolvarea prealabilă a problemelor în suspensie. Dimpotrivă, tocmai întîlnirile statelor europene, corespunzător pregătite, ar putea să faciliteze în măsură considerabilă soluționarea marilor probleme ale Europei. De altfel, prin ele însele, întîlnirile ar contribui la crearea unei atmosfere de încredere și siguranță, la diminuarea pericolului de conflicte.

Multitudinea problemelor europene reclamă, după părerea noastră, ca dezbaterile pentru găsirea de soluții să fie concepute într-o sucesiune de întîlniri, pentru înaintarea graduală pe calea securității. Apar necesare, așadar, o activitate laborioasă de pregătire, concentrarea dezbaterilor asupra unor obiective la început limitate, dar realiste, într-o ierarhie care să permită obținerea de soluții".

La rîndul său, premierul Wilson a afirmat că dorește să discute „o problemă care nu poate să nu constituie preocuparea comună a celor două țări — pacea și securitatea Europei". În continuare, premierul Wilson a evocat ideea coexistenței, afirmînd că „avem nevoie să ajungem nu numai la starea de nebeligeranță, ci la starea de prietenie.

O declarație a ministrului de externe MICHAEL STEWART făcută trimisului special al revistei „Lumea"

După cum se știe, aceasta este prima vizită oficială în Marea Britanie a unui președinte de consiliu din România. În timpul vizitei mele la București, în septembrie anul trecut, pe care am apreciat-o extrem de mult, am avut onoarea să transmit invitația primului ministru englez pentru dl Maurer. Sînt, de aceea, deosebit de satisfăcut să-l salut aici și să transmit aceste salutări cu toată căldura și distinsului meu coleg, dl Mănescu.

Progresele realizate în ultima vreme în relațiile noastre bilaterale — în comerț, în domeniul culturii și al schimburilor tehnologice — s-au reflectat în șirul de vizite, atît oficiale cît și neoficiale, între cele două țări ale noastre. Sînt convins că actuala vizită și convorbirile care vor avea loc cu acest prilej vor spori înțelegerea pe care o avem fiecare pentru politica și aspirațiile celuilalt. Aceasta va permite ca relațiile noastre comerciale și de altă natură să se dezvolte spre avantajul reciproc.

Sînt convins că îmbunătățirea relațiilor noastre bilaterale, relații care se întemeiază pe respectul reciproc al drepturilor și îndatoririlor fiecărei părți, nu poate decît să aducă o contribuție pozitivă într-o perspectivă internațională mai cuprinzătoare.

Prin aceasta — a spus premierul Wilson — înțeleg că trebuie să ne simțim în suficientă măsură eliberați de amenințarea și primejdiile războiului, pentru a ne consacra energiile activității pasionante și de răspundere privind realizarea securității pentru toate națiunile Europei și din afara acestui continent".

Atît primul ministru român, cît și omologul său britanic au subliniat cadrul principial al convorbirilor, referindu-se și la contribuția pozitivă pe care ei speră că aceste convorbiri o vor aduce într-un context internațional mai larg. „Ne întîlnim într-o atmosferă de respect reciproc — a spus primul ministru Harold Wilson — și cu dorința sinceră de a acționa împreună pentru interesele noastre comune și mai presus de orice pentru pacea și securitatea continentului nostru". „A devenit un adevăr axiomatic, unanim recunoscut, că în lumea actuală relațiile dintre state se pot situa la nivelul cuceririlor geniului uman numai dacă sînt așezate pe principiile fundamentale ale dreptului internațional — suveranitatea și independența națională, egalitatea în drepturi, neamestecul în treburile interne ale altora, avantajul reciproc, dreptul fiecărui popor de a-și hotărî singur destinele", a subliniat președintele Consiliului de Miniștri, Ion Gheorghe Maurer, care și-a exprimat, de asemenea, speranța că întîlnirile și convorbirile care vor avea loc în zilele următoare vor deschide noi perspective intensificării relațiilor dintre țările și popoarele noastre.

Publicul englez a primit vizita cu un interes pe care presa de aici l-a afirmat într-o măsură elocventă. După prima zi a vizitei, ziarele au publicat ample informații cu privire la convorbirile care vor avea loc, iar ziarul „The Guardian" de marți a consacrat primul dintre editorialele sale vizitei românești. „Ca multe state — se scrie în acest editorial — românii afirmă că doresc relații prietenești cu toate țările, indiferent de sistemul lor social; ei apar capabili să-și pună în practică declarațiile (...). Președintele țării, domnul Nicolae Ceaușescu, afirmă în mod consecvent că relațiile între state trebuie să se bazeze pe principiile suveranității și independenței naționale și ale neintervenției în afacerile interne". Editorialul apreciază că „această vizită poate pune baza extinderii relațiilor comerciale". În privința convorbirilor, „The Guardian" consideră că ele sînt o ocazie binevenită pentru Marea Britanie de a obține clarificări în legătură cu propunerea asupra conferinței pentru securitatea europeană, „pe care România o sprijină energic".

Informînd asupra programului vizitei, „The Times" apreciază că aceasta „va da un nou impuls dezvoltării remarcabil de rapide, în ultimii ani, a relațiilor între Anglia și România".

Din prima zi, radioul și televiziunea au consacrat relatări cuprinzătoare vizitei românești. În seara zilei de luni, televiziunea a prezentat, la interval de numai o oră, aspecte de la dineul din Downing Street 10, ceea ce confirmă interesul existent aici pentru vizită.

Ziua de marți a fost consacrată vizitării uzinelor „Rolls Royce" din Derby; a fost numai unul din contactele programate cu cercurile de afaceri britanice, evident interesate de perspectiva schimburilor cu România. Aceste schimburi, precum și problemele politice de interes comun vor constitui obiectul convorbirilor care încep astăzi.

Londra, 26 noiembrie

reflector

CONGRESUL POPULIȘTILOR AUSTRIECI

Sub semnul „unui nou optimism", cu patru luni înaintea alegerilor, a avut loc la Viena congresul partidului populist austriac, singura formațiune guvernamentală. Moto-ul corespunzător acestei atmosfere era „Progres și securitate". Ceremonia de deschidere s-a desfășurat în stil american: membrii prezidiului s-au îndreptat spre tribuna congresului însoțiți de două tinere îmbrăcate în culorile partidului. Nota de bună dispoziție în care s-a desfășurat această ceremonie nu i-a putut împiedica pe observatori să amintească faptul că prestigiul partidului a cunoscut o anumită scădere în ultimii trei ani, din cauza unor controverse interne și a eșecurilor în ultimele alegeri comunale. O consecință a acestei situații a constituit-o și retragerea secretarului de stat la informații, Karl Pisa, a cărui funcție echivala oarecum cu aceea de ministru al propagandei în guvernul Klaus. În această calitate, el a fost expus adesea atacurilor vehemente ale opoziției și chiar nemulțumirii din propriul său partid.

Observatorii remarcă, totodată, că partidul se află actualmente într-o conjunctură favorabilă, determinată de ecoul pozitiv al programului său de reforme pe plan intern.

Raportul de activitate, prezentat congresului de secretarul general Withalm, a abordat, în primul rînd, problema continuării guvernului monocolor, evitînd — cu vădită intenție — exemplul R. F. a Germaniei, adică al creării unei eventuale coaliții cu socialiștii. Încheierea lucrărilor congresului s-a caracterizat prin efortul de restabilire a unității: au fost realeși, aproape în unanimitate, cancelarul federal Klaus, în funcția de președinte al partidului, și vicecancelarul Withalm în funcția de secretar general.

HOTELUL „INTERCONTINENTAL" DIN BUDAPESTA

Cotidianul budapestan „Magyar Hirlap" a publicat recent un articol despre noul hotel „Intercontinental" din Budapesta, ce urmează să-și deschidă porțile cu prilejul Revelionului — 1970. Construirea „Intercontinentalului" budapestan, se spune, printre altele, în articol, a fost finanțată din investițiile proprii ale întreprinderii hoteliere maghiare „Hungaria", care a alocat lucrărilor suma de o jumătate de miliard forinți, la care s-a adăugat un împrumut de 4 milioane dolari, acordat de societatea newyorkeză Intercontinental Hotel Company (I.H.C.).

Se consideră că oaspeții trimiși de I.H.C. vor cheltui la „Intercontinentalul" din Budapesta 2—2,5 milioane dolari anual. Potrivit experienței rețelei I.H.C., introducerea noului hotel în circuitul turismului internațional va necesita trei ani.

săptămîna în telegrame

Moscova

VIZITA PREȘEDINTELUI TURCIEI

Vizita în U.R.S.S. a președintelui Turciei, Cevdet Sunay, prima vizită a unui șef de stat turc din istoria relațiilor sovieto-turce, a fost apreciată atît la Moscova cît și la Ankara drept o nouă și importantă contribuție la cauza dezvoltării pozitive a bunelor relații dintre cele două țări.

Întrevederile și convorbirile președintelui Sunay la Moscova, purtate cu Nikolai Podgornii și alți conducători sovietici, s-au axat pe tema dezvoltării relațiilor de colaborare și a contactelor dintre U.R.S.S. și Turcia. „În timpul discutării problemelor privind relațiile reciproce — se spune în comunicatul comun publicat la sfîrșitul vizitei — ambele părți au constatat cu satisfacție îmbunătățirea continuă a relațiilor de bună vecinătate și și-au reafirmat hotărîrea de a depune în continuare eforturi pentru dezvoltarea acestora într-un climat de încredere, pe baza respectării reciproce a principiilor independenței, suveranității, integrității teritoriale, egalității în drepturi și neamestecului în treburile interne".

În legătură cu aceasta, părțile au convenit că acordul interguvernamental sovieto-turc din 25 martie 1967, care prevede colaborarea celor două țări la realizarea în Turcia a unor obiective industriale, contribuie la intensificarea relațiilor economice și tehnice. S-a remarcat, de asemenea, extinderea schimburilor comerciale: protocolul privind schimbul de mărfuri pe 1969—1970 prevede o nouă creștere a volumului de export-import. Ținînd seama de aceste fapte, ambele părți au hotărît să studieze posibilitatea încheierii unui acord pe termen lung.

În afara discuțiilor privind problemele bilaterale, întîlnirile de la Moscova au prilejuit și un schimb de vederi asupra unui număr de probleme internaționale. „În cadrul schimbului de vederi privind situația internațională — se declară în comunicatul comun — părțile și-au confirmat năzuința sinceră spre o pace trainică și echitabilă în întreaga lume. Ele și-au exprimat hotărîrea de a acționa neobosit în acest sens, contribuind la lichidarea focarelor de încordare din diferitele regiuni ale lumii". În cadrul discutării problemelor europene, s-a exprimat hotărîrea celor două părți de a contribui la destinderea încordării, la dezvoltarea contactelor între țările europene, subliniindu-se drept „utilă, cu o pregătire eficientă, convocarea unei conferințe pe problemele securității europene, cu participarea tuturor țărilor interesate".

Se menționează, în același timp, că pe agenda convorbirilor de la Moscova au figurat problemele privind Orientul Apropiat și Vietnamul, capitole unde s-a constatat existența unei apropieri a punctelor de vedere.

Privită ca un prilej favorabil pentru lărgirea relațiilor bilaterale între U.R.S.S. și Turcia, vizita președintelui Cevdet Sunay a fost apreciată ca înscriindu-se, totodată, într-un context mai larg, ca un aport la cauza păcii și securității internaționale.

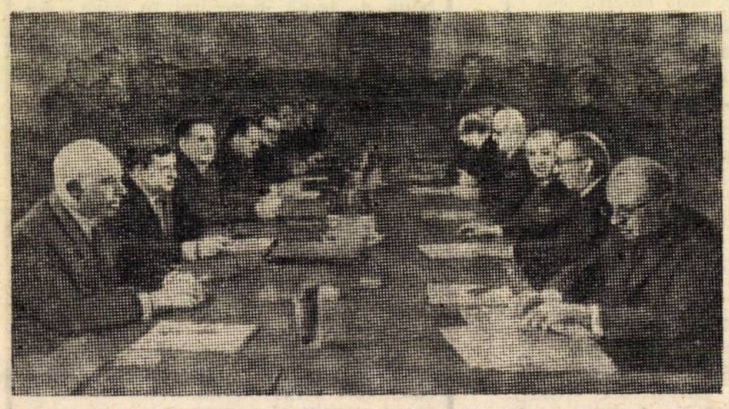

Moscova. Un aspect de la convorbirile dintre Nikolai Podgornii și Cevdet Sunay

Beirut

UN NOU GUVERN

După o criză guvernamentală care a durat șapte luni și care, dacă s-ar fi prelungit, ar fi pus în pericol „pactul fundamental" încheiat în urmă cu peste două decenii prin acomodarea intereselor diferitelor comunități etnice și religioase, Rashid Karame a reușit în cele din urmă, la capătul unor anevoioase tratative cu grupările parlamentare, să formeze un nou cabinet. Este un cabinet de „largă concentrare", deoarece cuprinde reprezentanți ai aproape tuturor partidelor politice din țară. Chiar și centriștii independenți, pînă în prezent în opoziție, au acceptat portofoliile a trei ministere. Între cei 16 membri ai guvernului se numără patru reprezentanți ai Frontului democratic parlamentar (F.D.P.) din care face parte premierul Karame, deținător și al funcției de ministru de finanțe; doi reprezentanți ai Partidului socialist progresist, condus de Kemal Joumblatt (portofoliul internelor); trei membri ai „Alianței tripartite", între care liderul Falangelor, Pierre Gemayel și un membru al Partidului național liberal (se pare însă că fără acordul șefului partidului), Camille Chamoun. Singur Raymond Edde, liderul Blocului național, a refuzat să participe la noua formațiune, în special pentru a marca opoziția sa față de acordurile de la Cairo semnate între comandourile palestiniene și armata libaneză.

Primele comentarii ale observatorilor politici subliniază în majoritatea lor sarcinile dificile ce revin noului guvern. Înainte de toate, negocierile cu reprezentanții rezistenței palestiniene pentru detalierea acordurilor de la Cairo și punerea lor în practică. La aceasta se adaugă problema lagărelor de refugiați controlate în exclusivitate de comando-uri. Activitatea cabinetului va fi simțitor îngreunată de faptul că, în cadrul formațiunii, opiniile asupra acordurilor de la Cairo sînt departe de a fi unanime: fracțiunea musulmană aprobă în majoritate acest acord, în timp ce fracțiunea creștină, în frunte cu Pierre Gemayel, manifestă în mare parte rezerve. În sfîrșit, evoluția vieții politice libaneze va fi, în lunile ce urmează, simțitor influențată de perspectiva deschiderii viitoarei campanii pentru alegerile prezidențiale care se vor desfășura în septembrie 1970.

În evoluția situației din regiunea Orientului Apropiat, atenția observatorilor se concentrează asupra activității diplomatice desfășurată în vederea convocării conferinței arabe la nivel înalt, programată pentru 20 decembrie în capitala marocană, Rabat. Arabia Saudită, care păstra serioase rezerve în ce privește convocarea conferinței, a anunțat în cele din urmă că va fi prezentă la întrunire. (După cum se știe, aceasta susținea că atîta timp cît nu s-a renunțat la ideea unei soluții pașnice a crizei nu este necesară organizarea unei alte conferințe, hotărîrile luate la Khartum în toamna lui 1967 fiind suficiente). Și Tunisia și-a anunțat hotărîrea de a participa la conferință. În legătură cu aceasta, se menționează că guvernul tunisian urmează să angajeze cu țările interesate o serie de contacte diplomatice în vederea examinării problemelor privind întocmirea ordinii de zi.

Tot în legătură cu convocarea conferinței de la Rabat, observatorii scot în evidență activitatea depusă de reprezentanții Franței și Marii Britanii la O.N.U. pentru reluarea dialogului între cele patru mari puteri, în vederea depunerii de noi eforturi pentru găsirea unei soluții politice a crizei, înainte de deschiderea reuniunii arabe la nivel înalt.

New Delhi

EȘECUL DREPTEI

Sciziunea din cadrul partidului guvernamental indian a devenit „un fapt împlinit", o reconciliere a celor două grupări fiind, în actualele împrejurări, extrem de problematică. Aceasta este impresia majorității observatorilor politici după consumarea lucrărilor Comitetului pe întreaga Indie al partidului Congresul Național Indian. Imposibilitatea reconcilierii celor două tendințe diametral opuse devenise, de altfel, evidentă din clipa în care elementele de dreapta din sînul partidului, grupate în jurul președintelui Nijalingappa, au hotărît să blocheze politica de transformări sociale inițiată de premierul Indira Gandhi și să-i submineze baza de masă. Aceste încer-

cări ale dreptei constituită recent în noul „partid al Congresului", opozitionist, condus de Desai (fostul vice-premier, demisionat ca urmare a refuzului său de a aproba naționalizarea băncilor), au suferit însă un eșec.

Astfel, la sesiunea parlamentară de iarnă, moțiunea de neîncredere în guvern a fost respinsă prin votul deputaților fideli premierului Gandhi și al deputaților comuniști, socialiști și independenți. Totodată, în cadrul sesiunii extraordinare a Comitetului pe întreaga Indie al C.N.I., cei 440 de delegați prezenți (dintr-un total de 705) au votat în unanimitate propunerea de a elimina din funcția de președinte al partidului pe Nijalingappa, care refuzase să ia parte la dezbateri. Împreună cu acesta din urmă, alți zece sprijinitori ai săi au fost excluși din Comitetul executiv al partidului, pentru activitate potrivnică politicii guvernului Indira Gandhi. (În funcția de președinte ad-interim al Congresului național indian a fost ales Subramaniam). Comitetul a invalidat, de asemenea, toate măsurile disciplinare adoptate anterior împotriva Indirei Gandhi de către Nijalingappa.

În cuvîntarea pronunțată la sesiune, președintele ad-interim a reafirmat hotărîrea Congresului Național Indian de a depune toate eforturile în vederea rezolvării problemelor economice și sociale care preocupă actualmente India și de a adopta măsuri în vederea traducerii în fapt a hotărîrilor anterioare ale partidului. Evocînd sarcinile ce stau în fața guvernului său, premierul Indira Gandhi a subliniat, cu același prilej, că programul economic și social al cabinetului are drept scop să înlăture greutățile pe care le întîmpină țara.

Aprobarea, de către sesiunea extraordinară a Comitetului pe întreaga Indie al C.N.I., a orientării guvernului și partidului în direcția unor reforme democratice, a constituit o demonstrație în favoarea principiilor primului ministru. Evoluția evenimentelor a evidențiat faptul că premierul Indira Gandhi se bucură de sprijinul opiniei publice. Recentele demonstrații de masă de la Delhi, Madras și din alte orașe indiene, ca și adeziunea unor personalități politice față de poziția guvernului, sînt tot atîtea indicii ale faptului că forțele care se alătură programului preconizat de elementele de stînga ale partidului Congresul Național Indian sînt numeroase și viabile.

Sofia. O imagine de la a doua expoziție internațională a cărții, organizată cu participarea a 17 țări, printre care și România

Un miting al lucrătorilor greviști de la întreprinderile pariziene de distribuire a gazelor și electricității

Paris

GREVE REPETATE

Mișcarea revendicativă care a cuprins importante sectoare de activitate a continuat să domine viața politică franceză și în cursul săptămînii de față și va avea, după opinia observatorilor, repercusiuni asupra lucrărilor Consiliului național al U.D.R. la Montpellier, unde apelul lansat la 23 noiembrie de deputatul gaullist Lucien Neuwirth, președintelui republicii, va găsi, fără îndoială, ecou. În optica acestuia din urmă, momentul este destul de grav, dat fiind „acțiunile sistematice" ale „grevelor repetate", pentru ca însuși „președintele republicii să ia poziție".

Situația este, într-adevăr, atît de serioasă? — se întreabă observatorii politici. Pentru majoritatea dintre ei, actualele mișcări greviste exprimă înainte de toate nemulțumirea vie a muncitorilor. Ziarul „L'Humanité" își intitulează, de altfel, un editorial consacrat situației politice și sociale din Franța: „Motive de nemulțumire", arătînd în continuare că „muncitorii nu au alte mijloace de a-și apăra interesele decît lupta".

Lucrătorii din serviciile întreprinderilor de electricitate și gaze, care au întrerupt lucrul săptămîna trecută, la chemarea Confederației Generale a Muncii, afectînd majoritatea activităților din capitala franceză (aproximativ 40 la sută din rețeaua pariziană de furnizare a energiei electrice și, într-o mare măsură, circulația metrourilor și a trenurilor electrice), au hotărît să organizeze o nouă grevă începînd de marți, pentru ca miercuri să aibă loc o nouă întrerupere a curentului. Lor li s-au alăturat funcționari ai serviciilor urbane, muncitorii rafinăriei E.L.F. și cei ai uzinelor pentru motoare de avioane SNECMA. Săptămîna trecută au sosit la Paris, din toate provinciile franceze, salariați agricoli și fermieri, pentru a discuta cu sindicatul patronal problemele indemnizației pentru accidentele de muncă. De asemenea, în orașele Nantes și Saint-Nazaire, au avut loc demonstrații de protest — organizate de C.G.M., avînd drept obiectiv principal apărarea drepturilor sindicale — la care au participat peste 16 000 de țărani, studenți și comercianți. Observatorii apreciază drept cea mai costisitoare grevă pe cea a perceptorilor, care refuză să mai încaseze cecurile trimise de contribuabili.

Rodica GEORGESCU

Amplă dezbatere a problemelor dezarmării

Tiberiu Bogdan

Problematica dezarmării, inclusă fără rezerve printre preocupările majore ale Organizației Națiunilor Unite, ocupă și în acest an un loc central pe agenda sesiunii Adunării Generale. După ce, în cadrul amplei treceri în revistă a scenei politice internaționale pe care au reprezentat-o dezbaterile din Adunarea Generală, a răsunat opțiunea clară a majorității statelor membre în favoarea înfăptuirii unor măsuri efective de dezarmare menite să conducă la eliberarea omenirii de spectrul războaielor și, în primul rînd, de pericolul unei conflagrații nucleare, în Comitetul Politic s-a trecut, la 18 noiembrie a.c., la o nouă etapă, „de lucru", în care se procedează la analiza concretă a stadiului tratativelor de dezarmare, a îndeplinirii multiplelor rezoluții ale O.N.U. consacrate acestor probleme.

Este semnificativ să amintim că, la actuala sesiune, peste 80 de delegații s-au referit în cadrul dezbaterilor generale la problemele dezarmării, abordînd aceste chestiuni atît prin prisma imperativelor păcii și securității internaționale, cît și prin aceea a nevoilor de dezvoltare și progres ale națiunilor. În discursul general al delegației române la sesiune, rostit de Corneliu Mănescu, ministrul afacerilor externe, se apreciază că „întărirea păcii și securității internaționale este indisolubil legată de înfăptuirea unor progrese reale pe calea dezarmării generale, îndeosebi a dezarmării nucleare. Nu poate să nu provoace o vie îngrijorare faptul că, în decurs de numai zece ani, volumul cheltuielilor militare în lume s-a dublat. Înarmările fac ca o însemnată parte a avuției popoarelor să fie deviată de la funcțiunile ei normale, fiind orientată spre întreținerea și perfecționarea mijloacelor de distrugere. Faptul că o însemnată parte a oamenilor de știință, a specialiștilor de înaltă calificare își consacră energiile și ingeniozitatea creării de noi instrumente de distrugere nu este numai o risipă fără precedent de resurse materiale, ci și o irosire a potențialului creator al omenirii".

Pe ordinea de zi a celei de a 24-a sesiuni a Adunării Generale figurează patru puncte principale din sfera dezarmării : dezarmarea generală și totală ; necesitatea urgentă a suspendării tuturor experiențelor cu arme termonucleare ; transpunerea în viață a hotărîrilor Conferinței statelor neposesoare de arme nucleare ; problema interzicerii armelor chimice și bacteriologice.

Sub titlul „Dezarmarea generală și totală", în Comitetul Politic urmează să fie examinată o gamă largă de probleme privind dezarmarea nucleară, dezarmarea generală și totală, interzicerea armelor chimice și bacteriologice. Discuțiile la acest punct vor fi facilitate de existența a două documente oficiale importante : „Raportul Comitetului pentru dezarmare" și „Raportul secretarului general al O.N.U. privind armele chimice și bacteriologice (biologice) și efectele eventualei folosiri a acestora".

Raportul Comitetului pentru dezarmare (care, în acest an, însumează, împreună cu anexele, 240 de pagini) reprezintă, practic, punctul de plecare al dezbaterilor în cadrul Comitetului Politic, asigurînd continuitatea tratativelor de dezarmare din Comitetul de la Geneva și discuțiile de la O.N.U., cu participarea tuturor statelor membre. Raportul Comitetului de la Geneva, înaintat Adunării Generale la 31 octombrie a.c., conține un rezumat al tratativelor desfășurate în cele două sesiuni ale acestui organism în anul 1969, care au durat, în total, circa șase luni, privite în relație directă cu ordinea de zi adoptată de Comitet la 15 august 1968 și cu mandatul conferit Comitetului prin rezoluțiile Adunării Generale.

După cum este cunoscut, pornind de la considerarea primejdiei nucleare, de la prevederile articolului 6 al Tratatului de neproliferare a armelor nucleare, de la numeroasele rezoluții ale Adunării Generale și de la însăși ordinea de zi aprobată de Comitet pentru negocierile viitoare, este unanim recunoscut primatul dezarmării nucleare. Mai mult decît atît, în intervențiile lor la O.N.U. și în Comitetul pentru dezarmare, numeroase state au subliniat caracterul de obligativitate al negocierilor menite să conducă la măsuri efective de dezarmare nucleară, în lumina prevederilor din articolul 6 al Tratatului de neproliferare. În raportul Comitetului de dezarmare către Adunarea Generală se relevă : „Comitetul este convins de necesitatea constantă de a acorda prioritate absolută în lucrările sale unor noi măsuri eficace referitoare la încetarea cursei înarmărilor nucleare la o dată apropiată și la dezarmarea nucleară". Așa cum s-a remarcat în luările de poziție din Comitetul de dezarmare și la actuala sesiune, a sosit de mult vremea ca această „prioritate absolută" a dezarmării nucleare să nu rămînă numai literă în textele rezoluțiilor și ale altor documente ale O.N.U., ci să călăuzească în practică negocierile Comitetului dezarmării. Este de așteptat ca și la actuala sesiune să aibă loc o dezbatere amplă și vie a acestor probleme.

Cu toate că dezbaterile îndelungate asupra dezarmării, atît la O.N.U. cît și la Geneva, au consacrat concepția potrivit căreia obiectivul central al unui program efectiv și realist de dezarmare îl constituie dezarmarea generală, stadiul actual al negocierilor relevă că acestei probleme nu i s-a acordat importanța cerută de rezoluțiile O.N.U. și de valoarea ei intrinsecă. Întrucît, practic, în ultimii ani dezarmarea generală nu a mai fost examinată ca problemă distinctă în Comitetul de dezarmare și la O.N.U., numeroase state se pronunță, în mod legitim, pentru „repunerea în drepturi" a acestei importante chestiuni.

În cadrul punctului privind dezarmarea generală va fi examinată, de asemenea, problema demilitarizării teritoriilor submarine. În urma dezbaterilor pe această temă desfășurate în Comitetul pentru dezarmare, acesta a transmis Adunării Generale spre examinare, ca anexă la raportul său final, „proiectul de Tratat privind interzicerea amplasării armelor nucleare și a altor arme de nimicire în masă pe fundul mărilor și oceanelor și în subsolul acestora", în forma revizuită depusă de coautorii săi — U.R.S.S. și S.U.A. — la 30 octombrie a.c. Întrucît proiectul, așa cum s-a arătat în intervențiile multor delegații, este susceptibil de unele îmbunătățiri, îndeosebi în părțile referitoare la drepturile statelor asupra platoului continental, la continuarea negocierilor privind interzicerea totală a activităților militare în mediul submarin și sistemul de verificare a îndeplinirii obligațiilor, este de așteptat ca în Comitetul Politic să aibă loc o examinare aprofundată a acestui document, cu participarea tuturor membrilor organizației.

Un capitol distinct al dezbaterii dezarmării la actuala sesiune se referă la importanta problemă a interzicerii armelor chimice și bacteriologice (biologice). Discuția pe această temă poate avea un caracter concret, datorită existenței „Raportului secretarului general privind armele chimice și bacteriologice și efectele eventualei folosiri a acestora", precum și a numeroaselor propuneri prezentate de diferite state în acest domeniu. Preocupate de pericolele incalculabile pe care armele de distrugere în masă le comportă pentru omenire, un grup de state socialiste, între care și România, au înscris pe ordinea de zi a actualei sesiuni punctul intitulat „Încheierea unei convenții privind interzicerea perfecționării, fabricării și stocării armelor chimice și bacteriologice (biologice) și distrugerea lor". Pentru a facilita încheierea unui acord in-

ternațional în materie, țările socialiste coautoare ale acestui punct au prezentat și un proiect de convenție, care ar urma să încorporeze, în esență, obligația statelor de a nu perfecționa, fabrica, stoca sau dobîndi arme chimice și bacteriologice (biologice).

Punctul referitor la încetarea urgentă a experiențelor subterane cu arma nucleară, care figurează în ultimii ani cu regularitate pe agenda sesiunilor O.N.U., subliniază preocuparea statelor pentru realizarea unui acord de interzicere a experiențelor nucleare și în acest domeniu — măsură deosebit de importantă pentru frînarea procesului de creștere cantitativă și calitativă a armelor nucleare. Examinarea stadiului în care această chestiune se află în prezent arată că, în timp ce discuțiile din ultimii ani privind încheierea unui acord de interzicere a tuturor experiențelor nucleare cu destinație militară s-au desfășurat sporadic, exploziile nucleare au continuat cu intensitate, amplificînd cursa înarmărilor atomice. Discuțiile din Comitetul pentru dezarmare și de la Națiunile Unite pe această temă au invederat faptul că dificultățile invocate în calea unei înțelegeri, în special în problema controlului, nu sînt susținute de argumente convingătoare și nu pot justifica amînarea încheierii Tratatului de interzicere a experiențelor subterane cu arme nucleare, cu atît mai mult cu cît progresele în tehnica detecției și în seismologie au adus noi argumente în favoarea tezei care susține posibilitatea verificării, prin mijloace moderne, a obligațiilor asumate printr-un eventual acord în materie. Așa cum au relevat reprezentanții a numeroase state, chestiunea este esențialmente de ordin politic, rezolvarea ei depinzînd, în esență, de voința statelor interesate de a ajunge la un acord. În prezent, în Comitetul pentru dezarmare și la O.N.U. s-au cristalizat unele circumstanțe de natură să înlesnească desfășurarea discuțiilor pe această temă. Astfel, în acest an, Suedia a depus la Geneva un document de lucru conținînd sugestii concrete cu privire la un Tratat de încetare a experiențelor subterane cu arma nucleară. La 6 ani de la încheierea Tratatului de la Moscova privind interzicerea experiențelor nucleare în cele trei medii, există posibilitatea ca discuțiile privind prohibirea testelor cu arma nucleară în cel de-al patrulea mediu — cel subteran — să se desfășoare pe baza unui document, conceput în limbaj de tratat.

În conformitate cu hotărîrile Conferinței statelor neposesoare de arme nucleare, din 1968, și ale Adunării Generale a O.N.U., pe ordinea de zi a sesiunii figurează, ca problemă distinctă, un punct intitulat „Conferința statelor neposesoare de arme nucleare". În cadrul acestui punct, așa cum se indică în agenda sesiunii, ar urma să se discute trei chestiuni principale : transpunerea în viață a rezultatelor Conferinței ; instituirea în cadrul A.I.E.A. a unui serviciu internațional privind exploziile nucleare în scopuri pașnice sub un control internațional apropiat ; contribuțiile tehnologiei nucleare la progresul economic și științific al țărilor în curs de dezvoltare.

Prin menținerea problemelor abordate de conferința statelor neposesoare de arme nucleare în atenția O.N.U., prin luările de poziție în favoarea aplicării hotărîrilor conferinței, țările neposesoare de arme nucleare înțeleg să militeze — așa cum a rezultat și din declarațiile la actuala sesiune a reprezentanților acestor state — pentru promovarea drepturilor lor legitime la garanții de securitate, în sensul că niciodată și în nici o împrejurare nu vor fi victima amenințării cu armele nucleare sau a atacului cu aceste arme, precum și la utilizarea nestingherită a potențelor uriașe ale energiei atomice pentru nevoile lor de dezvoltare și progres.

La O.N.U., începerea tratativelor sovieto-americane de la Helsinki asupra limitării înarmărilor strategice a fost întîmpinată cu satisfacție, numeroși delegați în Comitetul Politic exprimîndu-și speranța că aceste tratative, care reprezintă o parte a eforturilor comunității internaționale pentru realizarea unor acorduri efective de dezarmare, vor evolua cu succes, contribuind, astfel, la accelerarea negocierilor asupra dezarmării ce se desfășoară în Comitetul de la Geneva și la O.N.U., avînd, în același timp, efecte favorabile pentru cooperarea internațională.

În spiritul atașamentului profund al țării noastre față de cauza păcii și securității internaționale, delegații români au expus în cadrul dezbaterilor consacrate dezarmării poziția României în acest domeniu vital al situației internaționale, poziție care are la bază susținerea fermă a măsurilor tinzînd la înfăptuirea dezarmării generale și, înainte de toate, a dezarmării nucleare. Considerînd că negocierile de dezarmare trebuie să se desfășoare ca un proces neîntrerupt, menit să conducă la măsuri concrete și eficiente, care să apropie realizarea obiectivului fundamental — dezarmarea generală, țara noastră se pronunță consecvent și pentru realizarea unor măsuri colaterale de dezarmare, cum ar fi interzicerea folosirii armelor nucleare, încetarea tuturor experiențelor cu aceste arme, încetarea producției, reducerea și lichidarea, în final, a stocurilor de arme nucleare, crearea de zone denuclearizate în diferite regiuni ale lumii.

Delegația română la sesiune s-a declarat în favoarea încheierii unei convenții privind interzicerea perfecționării, fabricării și stocării armelor chimice și bacteriologice (biologice) și distrugerea lor, fiind coautoare, împreună cu alte țări socialiste, la înscrierea acestei probleme pe ordinea de zi a sesiunii. Ca stat parte la „Protocolul de la Geneva din 1925 privind prohibirea folosirii în război a gazelor asfixiante, toxice sau similare și a mijloacelor bacteriologice de ducere a războiului", țara noastră s-a pronunțat în favoarea acțiunilor menite să contribuie la întărirea acestui important acord internațional, pe calea respectării lui stricte și a aderării tuturor țărilor.

Totodată, țara noastră s-a declarat în favoarea încheierii unui tratat privind interzicerea amplasării armelor nucleare și a altor arme de nimicire în masă pe teritoriile submarine și în subsolul acestora, considerînd că o măsură de acest gen trebuie să contribuie la prevenirea extinderii cursei înarmărilor în acest mediu și să asigure folosirea resurselor submarine în scopuri exclusiv pașnice, conform rezoluțiilor adoptate de Adunarea Generală. În Comitetul pentru dezarmare și la Națiunile Unite, delegațiile române au expus punctul de vedere al țării noastre în legătură cu principiile și elementele esențiale ale unui acord în materie, precum și o serie de sugestii concrete privind natura interdicției stabilite prin Tratat, zona de aplicabilitate a acesteia, necesitatea ocrotirii prin Tratat a drepturilor suverane ale statului riveran asupra platoului continental, sistemul și modalitățile de verificare a obligațiilor, legătura dintre acest acord și noi măsuri de dezarmare ce trebuie negociate.

În contextul măsurilor menite să contribuie la realizarea unui climat de destindere și cooperare internațională și la progresul cauzei dezarmării și a păcii, o însemnătate deosebită o are înfăptuirea securității europene — problemă căreia România, ca țară europeană, îi acordă o deosebită importanță. Pornind de la relația directă între securitate și dezarmare, problemele securității europene au neîndoielnic o semnificație particulară pentru dezarmare, ținînd seama de faptul că în Europa se află principala concentrare de forțe armate și armamente, inclusiv nucleare. Susținînd ideea convocării unor întîlniri ale statelor europene în cadrul cărora să se examineze problemele cooperării și securității continentului, țara noastră a propus, împreună cu celelalte state socialiste participante la Tratatul de la Varșovia, înscrierea la agenda conferinței statelor europene a problemei renunțării la folosirea forței sau la amenințarea cu forța în relațiile reciproce dintre statele europene, precum și a chestiunii extinderii relațiilor comerciale, economice și tehnico-științifice dintre aceste state.

Țara noastră a propus, în Comitetul pentru dezarmare de la Geneva și la O.N.U., alcătuirea unui program de negocieri și măsuri de dezarmare care să cuprindă acțiuni imediate și de perspectivă, program menit să contribuie la o precizare judicioasă a priorităților și la fixarea unor termene de realizare în timp a diverselor măsuri, în vederea apropierii de obiectivul major — înfăptuirea dezarmării generale și, înainte de toate, a dezarmării nucleare. În acest sens, după cum se menționează în raportul Comitetului pentru dezarmare către Adunarea Generală, România „a sugerat, la 3 aprilie 1969, să se aibă în vedere proclamarea unui deceniu al Națiunilor Unite pentru dezarmare în perioada 1970—1980".

Sintetizînd poziția României față de problemele dezarmării, delegația română la sesiunea Adunării Generale amintea în acest for de largă audiență cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretar general al P.C.R., președintele Consiliului de Stat : „O importantă hotărîtoare pentru însănătoșirea climatului internațional ar avea înfăptuirea dezarmării generale, în primul rînd a dezarmării nucleare — calea radicală de a elimina pericolul războiului atomic. Aceasta ar reprezenta o uriașă contribuție pozitivă nu numai la realizarea destinderii internaționale și întărirea păcii, ci și la progresul general al omenirii. Fondurile considerabile alocate astăzi pentru înarmare ar putea fi folosite pentru intensificarea dezvoltării economice și sociale a țărilor, pentru lichidarea marilor decalaje existente în nivelul forțelor de producție și al potențialului material și cultural al statelor, pentru îmbunătățirea condițiilor de trai ale popoarelor".

Corespondență din Belgrad de la Nicolae Plopeanu

IUGOSLAVIA: Străvechi resurse cu valori moderne

Iaițe, 29 noiembrie 1943. Delegații la cea de a doua sesiune a Vecei antifasciste de eliberare a Iugoslaviei se îndreptau grăbiți, unul cîte unul, spre Casa de Cultură. În seara aceea, modesta dar primitoarea sală găzduia o adunare neobișnuită. Printre cei prezenți se găseau muncitori și învățători, țărani și scriitori, ofițeri superiori ai armatei iugoslave de eliberare și soldați de rînd, slujitori ai cultelor și femei cu simple broboade țărănești. Majoritatea delegaților purtau, însă, uniforme militare și erau înarmați. Ca să ajungă aici, în această mică localitate bosniacă, merseseră zile în șir, riscîndu-și viața, strecurîndu-se printre liniile fortificate ale armatelor hitleriste.

Nici Iaițe nu se afla prea departe de linia frontului. Vuetul surd al tirului de artilerie se auzea destul de bine. De altfel, însuși acest loc, unde se ținea adunarea, era neobișnuit. În mod oficial, teritoriul respectiv făcea parte din așanumitul „stat croat independent" care, la rîndul său, era o parte a „inexpugnabilei fortărețe europene" hitleriste. Or, la adunare erau reprezentate popoarele iugoslave, care se ridicaseră cu arma în mînă împotriva ocupației fasciste, creînd în acea „inexpugnabilă fortăreață" propria lor armată, înzestrată cu armament smuls, în cea mai mare parte, chiar de la inamic. Prin conținutul lor, pătruns de dragoste de libertate, hotărîrile adoptate atunci la Iaițe aveau să înscrie o pagină nouă în istoria Iugoslaviei. Punînd bazele noului stat popular, această a doua sesiune a Vecei antifasciste de eliberare a Iugoslaviei (A.V.N.O.I.), întrunită la 29 noiembrie 1943 în localitatea eliberată de partizani, Iaițe, hotăra: transformarea A.V.N.O.I. în for suprem legislativ; formarea Consiliului național de eliberare a Iugoslaviei ca organ executiv; anularea tuturor drepturilor guvernului din emigrație de a reprezenta țara și de a hotări în numele popoarelor iugoslave; regelui Petru i se interzicea înapoierea în țară; constituirea Iugoslaviei noi pe baza principiului federativ.

Am fost de cîteva ori la Iaițe, această pitorească localitate înconjurată de munți, pe unde doar apele repezi ale rîurilor Vrbas și Pliva și-au croit drum. Am avut, astfel, prilejul să cunosc la fața locului documentele istoricei sesiuni, precum și imagini ale acestei adunări memorabile, păstrate astăzi în muzeul instalat în vechea casă de cultură, acolo unde, după cum ne spunea directorul muzeului, „în noaptea de 29 spre 30 noiembrie 1943 s-a născut noua Iugoslavie".

În istoria popoarelor iugoslave, ziua de 29 noiembrie are, însă, o dublă semnificație. Doi ani mai tîrziu, în anul 1945, Adunarea Constituantă întrunită la Belgrad adopta hotărîrea prin care Iugoslavia era proclamată Republică populară federativă. Sărbătoare națională, ziua de 29 noiembrie marchează încununarea luptelor grele, pline de sacrificii, duse de popoarele Iugoslaviei, sub conducerea comuniștilor, pentru eliberare națională și socială.

■

După eliberarea țării, popoarele Iugoslaviei și-au unit eforturile în munca grea dar plină de avînt a construcției socialiste în patria lor. Ca urmare a străduințelor depuse în acești ani pe tărîmul refacerii și apoi al dezvoltării rapide și ascendente a economiei, producția industrială, de pildă, este astăzi de nouă ori mai mare decît cea din 1939. Au fost create noi ramuri de bază pentru economia națională. Regiuni întregi, menținute odinioară în înapoiere, și-au înnoit fața, mergînd în pas cu progresul întregii țări. În peisajul industrial iugoslav se încorporează noi și importante întreprinderi dotate cu tehnică modernă, centrale termo și hidroelectrice, noi zone miniere.

Concomitent cu aplicarea reformei economice și sociale, avînd drept scop „trecerea de la dezvoltarea extensivă la dezvoltarea intensivă", au fost inițiate o serie de măsuri vizînd modernizarea întreprinderilor, accelerarea creșterii producției și productivității muncii, îmbunătățirea calității produselor, o sporire a eficienței în diferitele sectoare ale economiei. Pe această cale, au fost obținute realizări de seamă, oglindite, printre altele, și în creșterea producției industriale în acest an cu aproximativ 13 la sută față de anul trecut.

Dezbaterile actuale din Skupștina federală privitoare la stabilirea politicii economice pe anul 1970 și la adoptarea planului de dezvoltare economică și socială pe anii 1971—1975 reliefează preocupările în vederea dezvoltării economice și a ritmului de creștere, care să facă posibilă menținerea stabilității economice în condițiile unei cereri interne în continuă dezvoltare și a mării eforturilor pentru creșterea exportului.

Un exemplu ilustrînd dezvoltarea în ritm rapid a industriei iugoslave, bazate pe valorificarea superioară a resurselor interne, îl oferă industria chimică, ramură care a cunoscut unul din cele mai înalte procente de creștere în anii de după eliberare. În prezent, producția industriei chimice iugoslave este de 22 de ori mai mare decît în 1939. În planul de dezvoltare pe anii 1966—1970, acestei ramuri i-au fost alocate, pentru construirea de noi capacități sau lărgirea și modernizarea celor vechi, 4,9 miliarde dinari. În ultimele două decenii, pe harta Iugoslaviei au apărut mari combinate în care, după cum se spune, de la început și pînă la sfîrșit totul a fost gîndit și calculat în formule chimice. Printre acestea se află și „Iugovinil" din Split, unde se produc cele mai diferite obiecte din mase plastice; „Tvorniția Petrokemiskih Proizvoda", din Kutina, gigantul pe ale cărui porți ies anual aproape un milion tone îngrășăminte chimice; rafinăria de la Bosanski Brod, care, pe lîngă benzină cu înaltă cifră octanică, asigură economiei uleiuri speciale și materii prime pentru fibre sintetice; „Grmeci" din Novi Beograd, întreprindere care, prin vînzarea producției de plăci sintetice, își dublează veniturile în fiecare an.

Am avut ocazia să vizitez și acele întreprinderi vechi care, o dată cu noile preocupări în domeniul industriei chimice, capătă, la rîndul lor, noi dimensiuni. „La noi, — îmi spunea inginerul șef al combinatului minier Kosovo, Golub Bojici — chimia a intrat pe poarta din dos a combinatului, pentru ca apoi să pună stăpînire pe gîndurile noastre. Chimia înseamnă viitorul, înseamnă o treaptă superioară a valorificării materiei prime". Așa se întîmplă cu numeroase întreprinderi în care străvechi izvoare de materie primă, cum ar fi cărbunele și lemnul, au devenit sursa unor prefaceri radicale, au schimbat fața locurilor și viața oamenilor. S-a spus, la un moment dat, că Iugoslavia nu dispune de materii prime suficiente (petrol, de pildă) pentru dezvoltarea industriei chimice. Însă subsolul Iugoslaviei dispune de uriașe rezerve de cărbune, de minereuri de cupru, plumb și zinc, iar pădurile sale cuprind inestimabile cantități de lemn care stau la baza chimiei moderne. Din ele se vor obține (în unele locuri se obțin deja) mase plastice și îngrășăminte pentru culturile agricole, fire și fibre sintetice, benzină și acizi, celuloză și hîrtie și alte zeci de produse chimice sau semifabricate.

Combinatul „Kosovo" era și continuă să fie cunoscut prin extracția cărbunelui (în 1969, producția sa atinge șapte milioane tone) și prin producția de energie electrică. Și în viitor se vor lărgi aici capacitățile de extracție a cărbunelui (în 1980, producția va atinge 25 milioane tone pe an), se vor construi noi termocentrale (Kosovo 4 și 5, de cîte 200 megawați fiecare). De pe acum, aici funcționează, însă, și o instalație de gazeificare a cărbunelui, destinată să servească combinatului siderurgic din Skoplje. O altă instalație, care va începe să producă în 1970, va deservi sectorul chimic. Se întocmesc proiecte mari vizînd asigurarea bazei tehnice și tehnologice a unei valorificări superioare a cărbunelui. Astfel, mi s-a vorbit despre posibilitatea producerii de gaze cu o putere calorifică ridicată și de produse lichide — carburanți pentru automobile. De asemenea, s-a amintit posibilitatea transformării, prin conversiune biologică, cu ajutorul microorganismelor, a parafinelor normale în alumină pornind de la gazul metan ob-

ţinut din cărbune. Această cale ar permite, în perspectivă, producerea proteinelor necesare pentru hrană. Preocupările specialiştilor de la Kosovo se îndreaptă, de asemenea, spre producţia de acetilenă.

Toate acestea au determinat mari mutaţii în planurile de dezvoltare viitoare a combinatului. Existenţa unor importante rezerve de cărbune şi a unei producţii de energie electrică de circa cinci miliarde kWh în 1980 creează cele mai favorabile condiţii dezvoltării chimiei. Încă de anul trecut, combinatului electrominier Kosovo i s-a adăugat o nouă calitate: industrializarea chimică.

Alte exemple de transformare radicală a profilului întreprinderii datorată chimiei le oferă combinatul minier Bor-Maidanpek şi combinatul Trepcea. Desigur, primul nu va renunţa la producţia de cupru, după cum nici al doilea nu va renunţa la producţia de plumb şi zinc. Dimpotrivă, capacitatea de producţie existentă va fi lărgită şi în viitor. Dar, în cadrul acestor unităţi, sectorul chimic are o parte foarte importantă. Tot ce era considerat, pînă în prezent, „deşeu" a devenit dintr-o dată o valoroasă materie primă pentru producţia acidului sulfuric, a îngrăşămintelor chimice. La cele două combinate au fost captate pînă şi gazele care pînă în anii trecuţi otrăveau aerul, pentru a fi folosite în sectorul chimic. În cadrul combinatelor Bor-Maidanpek şi Trepcea s-au creat mari fabrici şi uzine chimice a căror producţie a depăşit de mult imaginaţia celor care le-au proiectat iniţial. În anul 1971, de exemplu, fabrica din Prahovo (din cadrul combinatului Bor-Maidanpek) va produce două milioane tone îngrăşăminte fosfatice, faţă de 700 000 tone cît a fost producţia în anul 1968, iar întreprinderile de la Kosovska Mitoviţa (din cadrul combinatului Trepcea) vor produce 500 000 tone îngrăşăminte şi acid sulfuric.

Edificii ale chimiei s-au înălţat, de asemenea, pe locul fostelor fabrici de hîrtie de la Bania Luka şi Lozniţa, pentru a pune în valoare lemnul nesfîrşitelor păduri din Bosnia. Locul hîrtiei şi celulozei l-a luat viscoza şi, o dată cu ea, au apărut firele şi fibrele sintetice, fabricile textile şi de confecţii. O regiune dintre cele mai înapoiate în trecut a fost chemată la o nouă viaţă. Înainte de cel de-al doilea război mondial, la Zagreb exista o mică întreprindere de fermentare şi ambalare a plantelor medicinale. Prin intermediul chimiei, „Pliva" din Zagreb a devenit astăzi cea mai mare fabrică de medicamente din Iugoslavia.

Acestea sînt doar cîteva exemple, între multe altele, ilustrînd un aspect al dezvoltării economiei iugoslaviei socialiste, acela în care moleculele şi atomii unor străvechi bogăţii naţionale se transformă în valori ale noului. Spaţiul nu ne permite ilustrarea multor altor fapte caracterizînd dezvoltarea cu succes a numeroase ramuri prioritare ale economiei iugoslave, cum ar fi industria metalurgică şi a construcţiilor navale, electrotehnica, industria metalelor neferoase.

În Iugoslavia vecină şi prietenă, energia, capacitatea creatoare, inventivitatea, eforturile pline de abnegaţie ale poporului sînt astăzi larg antrenate în vasta operă paşnică de edificare a noii societăţi. Rod al străduinţei conjugate a popoarelor iugoslave, cuceririle obţinute în dezvoltarea multilaterală a patriei sînt sigure chezăşii pentru noi victorii pe drumul construcţiei socialiste, al progresului şi înfloririi continue a ţării.

Iaiţe, 29 noiembrie 1943. Delegaţi la a doua sesiune a Veceі antifasciste de eliberare

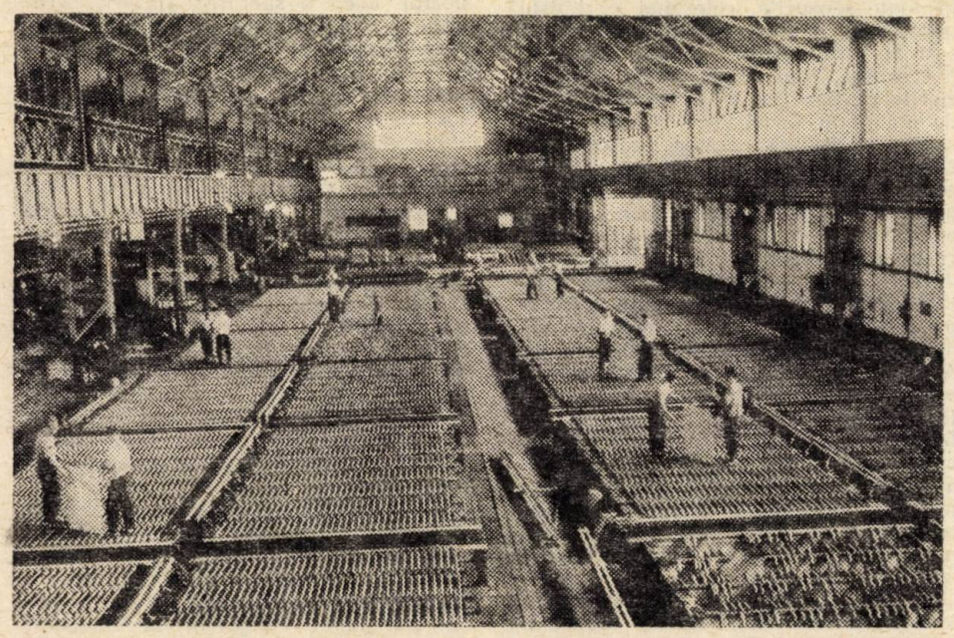

Centrul cuprifer de la Bor

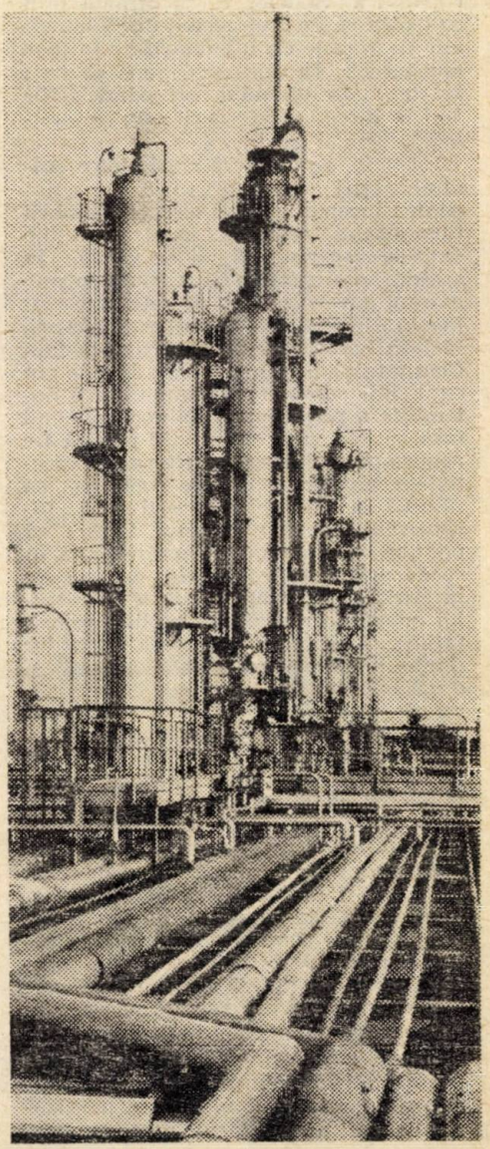

Rafinăria de la Sisak

Implicaţiile demisiei lui Lodge

Henry Cabot Lodge adresîndu-se ziariştilor înainte de anunţarea oficială a demisiei sale

Ce cred americanii despre semnificaţia marilor demonstraţii pentru pace în Vietnam şi despre planurile oficiale în privinţa războiului ? Spicuim din declaraţiile făcute, în ultima săptămînă, de personalităţi responsabile : „Majoritatea tăcută care ar sprijini politica guvernamentală e o invenţie a domnului Nixon, ea nu există, a spus fostul ambasador american John Kenneth Galbraith, actualmente profesor la Harvard. Atunci cînd trei sute de mii de oameni vin anume la Washington, înseamnă că multe milioane de oameni care rămîn acasă gîndesc la fel ca ei". Iată şi punctul de vedere al unui om politic deosebit de influent : introducînd, împreună cu liderul minorităţii republicane din Senat, Hugh Scott, un proiect de rezoluţie care cere organizarea de alegeri libere în Vietnamul de sud, liderul majorităţii democrate, Mike Mansfield, a ţinut să sublinieze că implicarea militară americană în Vietnam a fost o greşeală şi că prioritatea numărul unu a Statelor Unite în anul 1970 ar trebui să fie „retragerea din Vietnam atît de repede cît o putem face în mod rezonabil". În orice caz, după părerea lui, tendinţa iniţiată de preşedintele Nixon în direcţia retragerii este ireversibilă".

Întrucît acceptaseră rugămintea Administraţiei de a organiza, cel puţin pentru început, audieri secrete, membrii Comitetului senatorial pentru relaţiile externe sperau că li se va da, în schimb, posibilitatea de a cunoaşte programul guvernamental de retragere eşalonată din Vietnam. Secretarul apărării, Melvin Laird, care s-a prezentat în faţa Comitetului, a furnizat timp de şase ore explicaţii despre cuvîntarea din 3 noiembrie a preşedintelui Nixon, refuzînd însă să dea vreo informaţie precisă fie asupra acestui program, fie asupra efectivelor americane ce vor continua să rămînă în Vietnamul de sud după încheierea lui. El a susţinut, totuşi, că politica Administraţiei continuă să acorde prioritate tratativelor de pace de la Paris şi că „vietnamizarea" războiului ocupă doar locul doi pe lista priorităţilor. Vorbind însă în faţa ziariştilor după audierea secretarului apărării şi după o întîlnire de trei ore cu secretarul de stat William Rogers, senatorul William Fulbright, preşedintele Comitetului, a declarat că atît Rogers cît şi Laird privesc cu scepticism ideea tratativelor şi că, după părerea lor, singura soluţie constă în programul de vietnamizare care „ar putea să fie o reţetă pentru un război foarte mult prelungit". William Fulbright a arătat, de asemenea, că „pentru Administraţie punctul principal constă în hotărîrea ca actualul regim de la Saigon să rămînă în continuare cu puteri depline de control şi refuzul de a discuta măcar cu lărgirea acestuia prin includerea unor elemente ale opoziţiei". „O reglementare politică a războiului prin negocieri, adică prin formarea unui guvern provizoriu de coaliţie la Saigon pentru supravegherea unor alegeri libere — a continuat preşedintele Comitetului senatorial pentru relaţiile externe — reprezintă singura procedură cu oarecare speranţe pentru o reglementare pe termen scurt. Administraţia refuză însă să accepte această idee".

A doua zi după această declaraţie, temerile senatorului Fulbright aveau să fie confirmate de demisia simultană a principalilor negociatori americani de la Paris, Henry Cabot Lodge şi Lawrence Walsh. Dacă demisia lui Lodge este explicată „prin motive de ordin personal", ambasadorul Walsh mărturiseşte, implicit, în scrisoarea sa de demisie că adevărata raţiune a retragerii celor doi diplomaţi rezidă în lipsa de interes a părţii americane faţă de tratative. „Vă asigur totuşi — i-a scris el preşedintelui Nixon, — că dacă circumstanţele care prevalează în prezent ar urma să se schimbe, aş fi bucuros să vă ofer din nou concursul meu".

Dubla demisie a ocazionat speculaţii în toate sensurile cele mai optimiste pornind de la ideea că Lodge şi Walsh s-ar fi retras pentru a face loc unei noi echipe, însărcinată să ducă negocierile pe baze cu totul noi. Purtătorii de cuvînt ai Casei Albe au pus, însă, capăt de îndată acestor presupuneri. După 8 decembrie, tratativele vor fi conduse de Philip Habib, care „este deosebit de bine pregătit pentru a se ocupa de problemă". Phlip Habib, vechi funcţionar al Departamentului de stat, a reprezentat, în această calitate, elementul de continuitate în echipa negociatorilor de la Paris. Administraţia republicană l-a înlocuit pe Averell Harriman, şeful delegaţiei numite de administraţia precedentă, prin Henry Cabot Lodge, şi a încredinţat şi funcţia de adjunct al şefului delegaţiei unei personalităţi noi, dar omul nr. 3 a rămas la postul său. Habib n-a făcut niciodată, în cele 18 luni ale prezenţei sale la tratative, declaraţii pentru presă. Asigura, uneori, conducerea delegaţiei americane, în absenţa superiorilor săi, dar rolul său propriu a fost considerat întotdeauna neînsemnat. Acum, deşi Casa Albă a promis că înlocuirea lui Lodge „va avea loc într-un termen rezonabil", cercurile diplomatice de la Paris au fost informate, după cum relatează agenţia „United Press International", că aceasta nu se va întîmpla decît „dacă partea vietnameză îşi va modifica poziţia la tratative". Habib va rămîne „pe termen nedefinit" în noul său post.

Presa americană scrie cu nedisimulată îngrijorare despre caracterul ultimativ şi deci nerealist al măsurii şi despre dezamăgirea pe care o provoacă în Statele Unite hotărîrea guvernului de a demonstra că nu mai acordă prea mare importanţă tratativelor pentru încheierea păcii în Vietnam. „Demisia lui Lodge şi intenţia evidentă a preşedintelui Nixon de a nu-l înlocui rapid pot fi interpretate ca un indiciu că Administraţia americană se sustrage de la conferinţa de pace de la Paris, afirmă „The New York Times". Dacă americanii reduc importanţa misiunii lor la Paris, mulţi vor putea să tragă concluzia că au renunţat la căutarea unei soluţii negociate şi că adoptă poziţia expusă cu trei ani în urmă de Henry Cabot Lodge. El declarase atunci că războiul din Vietnam nu se va încheia printr-o pace negociată, ci se va stinge încetul cu încetul. Din păcate, experienţa războiului din Vietnamul de sud face să nu putem vedea în această poziţie decît o speranţă iluzorie. Trebuie continuată căutarea unei soluţii paşnice a conflictului. Dacă preşedintele Nixon nu-l înlocuieşte pe Lodge, el nu va face decît să sporească scepticismul naţional în legătură cu planul său".

Ne amintim cît de greu au demarat tratativele de la Paris, cîte luni s-au pierdut în divergenţe procedurale (în privinţa formei meselor de tratative, de pildă) şi cu ce sentiment de satisfacţie a fost salutată în întreaga lume începerea lor efectivă. „Decapitarea" delegaţiei americane, interpretată de mulţi comentatori ca o retragere mascată a Statelor Unite de la negocieri, se înscrie pe linia planului de acţiune prezentat la 3 noiembrie şi care ar putea fi rezumat în formula — „mai întîi vietnamizarea războiului". Aşadar, declaraţia făcută de Melvin Laird în faţa Comitetului senatorial nu este întărită de fapte ; dimpotrivă. Cît despre perspectivele — în cel mai bun caz nebuloase — ale unei dezescaladări prin „vietnamizare", iată ce a declarat săptămîna trecută generalul William Westmoreland, fostul comandant suprem al trupelor S.U.A. din Vietnam şi actualul şef al statului major al armatei S.U.A. : se poate prezice o retragere *înceată* a trupelor americane din Vietnam, forţele saigoneze nefiind deocamdată capabile să lupte singure.

Starea de spirit provocată de aceste perspective puţin promiţătoare a fost accentuată, în Statele Unite, de dezvăluirea unui masacru comis de trupele americane într-un sat sud-vietnamez. La 5 septembrie, la Fort Benning, în Georgia, se anunţa că locotenentul William Calley, în vîrstă de 26 de ani, a fost pus sub acuzare pentru „ofense comise împotriva unor civili în timp ce se afla în Vietnam". Prima declaraţie mai concretă a forţelor armate a fost publicată la 21 noiembrie, la Washington. Forţele terestre au făcut cunoscut că locotenentul Calley este acuzat de „asasinarea premeditată a aproximativ

o sută de civili vietnamezi într-un sat din provincia Quong Nai, la 16 martie 1968". Totodată, s-a anunțat că se află sub anchetă 26 de persoane implicate în acest masacru. Presa americană a obținut apoi date mai precise : în satul My lai din comuna Song My, au fost uciși, la 16 martie 1968, nu 100 ci 567 de civili. Cifra a fost obținută prin scăderea numărului supraviețuitorilor din numărul total al locuitorilor dinainte de asasinatul în masă. Reporterii americani care s-au deplasat la fața locului au aflat de la supraviețuitori că o patrulă a forțelor terestre americane a ucis cu puști automate și cu o mitralieră cea mai mare parte a populației satului.

Iată ce declară doi martori — Charles West, în vîrstă de 23 ani, din Chicago, fost sergent în batalionul 1 al brigăzii 11 a regimentului 20 infanterie, și sergentul Michael Bernhardt, din compania C a batalionului 25 din regimentul 20 infanterie. Charles West l-a auzit pe comandantul companiei sale, căpitanul Ernest Medina, cerîndu-i unui „colonel Barker" să ordone un bombardament de artilerie asupra satului respectiv. Colonelul a răspuns : „Nu pot face asta. Satul e în teritoriul controlat de armata saigoneză. Trebuie să cerem aprobare mai sus". „Mai sus", a auzit apoi West, însemna la comandamentul diviziei. Două săptămîni mai tîrziu, satul a fost atacat de elemente ale brigăzii a 11-a sprijinite de artilerie și aviație. Ordinul de atac, care a fost citit cu voce tare de Medina, prevedea „distrugerea satului". Declarația lui West a fost publicată de „Chicago Sun-Times". Iată acum și mărturisirea lui Michael Bernhardt după „The New York Times" : La uciderea sătenilor au participat aproape toți membrii companiei C a batalionului 25. Cei uciși „erau în cea mai mare parte femei, copii și bătrîni. N-am observat nici un bărbat în stare să poarte arme". „Comandantul companiei ne strînsese laolaltă și ne-a explicat, înainte de misiune, ce avem de făcut : satul și ocupanții săi trebuiau distruși. Ne-a spus că toți erau din Vietcong". Bernhardt, care afirmă că el și alți cîțiva soldați dintre cei 60—70 de militari care au primit acest ordin au refuzat să tragă, a descris desfășurarea „operației". „Oamenii erau strînși în grupuri și apoi împușcați cu puști și mitraliere. Exterminarea populației satului a durat 15—20 de minute".

Procurorul militar Robert Jordan a anunțat că agenții federali au interogat, pînă acum, nouă soldați și 15 foști soldați ai forțelor americane, fapt interpretat ca o primă indicație oficială a amploarei anchetei întreprinse. Opinia publică americană cere însă mai mult. „Știrile despre asasinarea premeditată a sute de civili — bărbați, femei și copii — de către trupe americane într-un sat sud-vietnamez sînt atît de șocante, scrie «The New York Times», încît depășesc posibilitatea de a fi crezute. Totuși, zi de zi se înmulțesc dovezile că a avut loc, într-adevăr, ceva oribil. Congresul trebuie să nu cruțe nici un efort pentru a începe o cercetare publică a acestei afaceri sordide".

Această față a războiului din Vietnam care rămăsese necunoscută pînă acum în Statele Unite reprezintă un nou motiv, cutremurător, pentru ca sîngeroasa intervenție militară să fie detestată. Majoritatea celor ce cer încetarea ei imediată tinde să devină tot mai numeroasă și mai puțin „tăcută".

Felicia ANTIP

Corespondență din Helsinki, de la trimisul nostru Sergiu Verona

Contextul negocierilor

Tratativele preliminare sovieto-americane de la Helsinki privind limitarea înarmărilor strategice au intrat în a doua săptămînă, continuînd să mențină neslăbită atenția opiniei publice internaționale. Desfășurîndu-se alternativ la ambasada sovietică și americană, ele rămîn învăluite în cel mai desăvîrșit secret, singurul lucru concret devenit accesibil numeroșilor ziariști fiind atmosfera de lucru în care au loc convorbirile. Ședința de luni, reluată la ambasada S.U.A. după o pauză de trei zile, a durat două ore, timp apreciat de ziariștii care cronometrează orice mișcare drept cel mai lung din toate întrunirile avute pînă acum.

Aparent paradoxal, activitatea gazetarilor care au invadat capitala finlandeză nu rămîne fără obiect. Absența știrilor din sălile de tratative este compensată de o largă comentare a semnificației momentului ca atare, de o operație colectivă de fixare a implicațiilor acestor tratative, de tendința de a integra importanța acestora în procesul de ansamblu al evoluției relațiilor internaționale contemporane. Nu este mai puțin adevărat că împrejurările sînt favorabile. Pe mesele și rafturile biroului de presă instalat la Hotelul Marski se îngrămădesc zilnic sute de documente, tăieturi de presă, dări de seamă etc., tratînd principalele evenimente aflate la ordinea zilei. Și, din rîndul acestora, prioritatea revine, în mod firesc, problemelor dezarmării. În speță, lucrările Comitetului pentru problemele politice și de securitate al O.N.U., unde dezbaterea problemelor dezarmării este în plină desfășurare, și știrilor anunțînd ratificarea de către U.R.S.S. și S.U.A. a Tratatului de neproliferare a armelor nucleare, pentru a cita evenimentele cele mai recente.

S-ar putea spune, fără exagerare, că dezarmarea s-a impus pe primele locuri în preocupările statelor, în starea de spirit generală. Este firesc, și mai ales este și timpul. Neignorînd primejdia iluziilor sau dificultățile complexe pe care le implică dezarmarea ori măsurile parțiale ce duc spre aceasta, comentatorii de aici relevă importanța pe care succesul dialogului de la Helsinki o poate avea pe planuri multiple : al consolidării încrederii între state, al limpezirii atmosferei internaționale, al procesului dezarmării ca atare. Să fie oare considerați prea optimiști cei care prevăd posibilitatea realizării unui acord, în curs de două săptămîni, cu privire la trecerea la faza a doua a convorbirilor amorsate la Helsinki ? În fond, nu termenul contează în primul rînd, ci reușita tratativelor. A fost, în context, împărtășit punctul de vedere al corespondentului agenției TASS, potrivit căruia „limitarea înarmărilor strategice, iar apoi reducerea lor este un scop important, a cărui realizare ar corespunde intereselor vitale nu numai ale popoarelor sovietic și american, ci și ale popoarelor din alte țări ale lumii".

Vorbeam pe larg în corespondența precedentă despre faptul că obiectivul tratativelor de la Helsinki, de o netăgăduită însemnătate în sine, nu-și va putea găsi finalitatea deplină și reală decît în măsura în care se va revela ca încă un pas înainte pe calea dezarmării generale și, în primul rînd, a celei nucleare. Considerăm utilă, în acest sens, menționarea unor idei semnificative care și-au găsit aici, în ultimele zile, o largă adeziune în rîndul observatorilor politici și al comentatorilor de presă.

În primul rînd, ideea că nu trebuie stat cu brațele încrucișate, într-o atitudine de expectativă, pînă la încheierea cu succes a negocierilor ; tocmai ținînd seama de climatul marcat puternic de tendința spre înțelegere și rezolvare a unor probleme importante, este necesar să se întreprindă noi acțiuni, noi măsuri de natură să consolideze această tendință. Într-o lume a interdependențelor, abordarea cu eficiență practică a altor aspecte ale dezarmării în cadrul O.N.U., de pildă, sau conjugarea cu mai multă convingere a eforturilor îndreptate spre atingerea acelui obiectiv de o stringentă actualitate care este securitatea europeană — ar reprezenta acțiuni nu numai conforme cu aspirațiile majore ale lumii contemporane, dar și de natură a fortifica programul spre destindere, înțelegere reciprocă, cooperare pașnică între state și popoare. Este un progres în care sînt interesate în egală măsură toate țările, este un proces ce nu poate fi realizat fără participarea tuturor țărilor.

Autorului acestor rînduri i s-a declarat în toamna aceasta la Geneva, de către unii delegați prezenți la dezbaterile în Comitetul dezarmării — și l-aș putea cita, în primul rînd, pe ambasadorul canadian, George Ignatieff : „Însemnătatea negocierilor sovieto-americane se va oglindi pe măsura avansării operei propriu-zise a dezarmării generale". Într-adevăr, obiectivul constă în adoptarea unor măsuri efective pe această linie, obiectiv ce poate începe prin limitarea cursei înarmărilor strategice și continua cu reducerea stocurilor. Și citez opinia unui cotidian finlandez, „Helsinkin Sanomat" : „Prin urmare, frînarea cursei înarmărilor nucleare, subiectul negocierilor de la Helsinki, reprezintă un pas urgent, dar nu ultimul, pe o cale lungă spre pace și soluționarea problemelor internaționale".

Oricît de dificile ar putea fi negocierile, hotărîrea de a menține dialogul, de a persista în căutarea unor soluții reciproc acceptabile, într-o atmosferă de comprehensiune și bunăvoință, le-ar putea depăși.

Importanța dialogului de la Helsinki, a progreselor ce trebuie înregistrate pe calea dezarmării generale, va avea ca barometru sensibil îmbunătățirea relațiilor internaționale, a ansamblului raporturilor între state, în care sînt interesate toate țările, mari sau mici, nucleare sau nenucleare.

Helsinki, 25 noiembrie

Corespondență din Tokio de la Florea Țuiu

Controverse în „dosarul Okinawei"

O demonstrație a locuitorilor din Naha, capitala Okinawei, pentru retrocedarea necondiționată a insulei către Japonia

Evenimentul dominant al vieții politice japoneze îl constituie, în momentul de față, încheierea vizitei premierului Eisaku Sato la Washington și comunicatul consemnînd rezultatele convorbirilor sale cu președintele Richard Nixon.

Revenirea Okinawei în suveranitatea Japoniei în 1972, act consacrat în comunicatul comun, răspunde unei îndelungate și stăruitor revendicate cereri a poporului japonez. Faptul că se va pune capăt dominației străine de un sfert de veac și că Okinawa va fi plasată sub jurisdicția Constituției de pace a Japoniei este apreciat aici ca binevenit. Sub acest aspect, în țară există o unanimitate de vederi, eforturile primului ministru Eisaku Sato de a obține promisiunea scrisă că insulele vor fi retrocedate în 1972 bucurîndu-se de largi și pozitive aprecieri. Dincolo, însă, de satisfacția generală resimțită în țară ca urmare a plasării arhipelagului în competența Japoniei, termenii comunicatului au creat un sentiment de incertitudine în ceea ce privește atît problema armelor nucleare amplasate la bazele americane din insule, cît și configurația viitoare a relațiilor nipono-americane.

În esență, observatorii și comentatorii de presă relevă, în legătură cu prima problemă, că ambiguitatea reglementării ei rezidă în posibilitatea ca, chiar în condițiile retragerii armelor nucleare din insule, ele să poată fi reintroduse de Statele Unite în „caz de criză", după o consultare prealabilă a guvernului japonez. În ce privește evoluția viitoare a relațiilor S.U.A.—Japonia, se consideră că tratativele de la Washington deplasează centrul de greutate al acestora de la caracterul lor de relații bilaterale la nivelul unui „partnership" acoperind întreaga sferă a relațiilor internaționale din zona Pacificului. Cu alte cuvinte, se apreciază că există primejdia atragerii Japoniei în sfera intereselor americane în regiunea respectivă.

Era firesc ca unele comentarii să asocieze această evoluție de ceea ce este denumită deja „politica de dezangajare" a președintelui Nixon, dezangajare compensată, în cazul de față, prin transferarea unor sarcini asupra Japoniei. Riscurile unei asemenea orientări din partea guvernului de la Tokio constituie, în momentul de față, una din „temele fierbinți" aflate în dezbatere publică.

Care sînt argumentele și motivările curentului de opinie prevalent astăzi în Japonia, la încheierea vizitei premierului Sato?

Revenind la „dorința cea mare" a japonezilor de a se înlătura armele nucleare din Okinawa, observatorii remarcă faptul că ea nu a fost, totuși, exprimată în mod clar în comunicatul comun. Primul ministru Sato relevă sentimentele deosebite ale japonezilor împotriva armelor nucleare (în memoria Hiroșimei și Nagasaki) și politica guvernului japonez de reflectare a acestor sentimente, iar președintele Nixon exprimă „profunda sa înțelegere față de ele". Potrivit comunicatului, Nixon „a asigurat pe primul ministru că, fără a aduce prejudicii poziției guvernului Statelor Unite și respectînd sistemul consultărilor prealabile prevăzute prin tratatul de securitate, retrocedarea Okinawei va fi realizată într-o manieră convenabilă politicii guvernului japonez, așa cum a fost ea descrisă de primul ministru". Tocmai acest pasaj este folosit ca probă și argument în explicațiile oficiale că înlăturarea armelor nucleare în momentul retrocedării este asigurată și că Japonia poate refuza reintroducerea lor după retrocedare. Observatorii remarcă, însă, că nu trebuie trecută cu vederea absența oricărui indiciu potrivit căruia premierul Sato s-ar fi asigurat, în cursul convorbirilor, că pe viitor armele nucleare nu vor fi readuse în Okinawa. Negociatorii japonezi s-au mulțumit să afirme doar că „în momentul retrocedării insulelor către Japonia, nu vor exista arme nucleare în Okinawa". Și nu este exclus, într-adevăr, ca, în momentul retrocedării, armele nucleare să fie înlăturate. În eventualitatea unei „situații urgente", însă, care ar presupune readucerea armelor nucleare în Okinawa, guvernul japonez — așa cum reiese din comunicat — a dat asigurări că „poziția guvernului Statelor Unite în ce privește sistemul consultărilor prealabile" nu va fi afectată. În consecință, Casa Albă se poate prevala de faptul că „reintroducerea armelor nucleare în Okinawa cu prilejul situațiilor urgente" i-a fost asigurată de partea japoneză. Și, oricît ar fi ea de ambiguă, formularea nu mai poate ascunde nici o îndoială asupra acestei concluzii.

Potrivit partidelor de opoziție, dacă guvernul dorește să convingă poporul japonez că prin politica sa aderă în mod constant la cele trei principii nenucleare, „de a nu poseda, produce sau importa arme nucleare", cea mai bună cale pentru realizarea acestei opțiuni ar fi adoptarea în Parlamentul țării a unei rezoluții prin care să se confirme formal cele trei principii ale politicii sale nucleare. În aceste condiții, îndeplinirea prevederilor sistemului consultărilor prealabile ar acționa ca o frînă în calea unui curs nedorit.

Cele două guverne au afirmat ferm că vor menține tratatul de securitate „pe baza încrederii reciproce și a evaluării situației internaționale". Comunicatul comun afirmă că s-a ajuns la acordul ca, după retrocedarea dreptului de administrație, tratatul de securitate și aranjamentele referitoare la el să fie aplicate și Okinawei, fără nici o modificare. Poziția guvernului japonez față de îndeplinirea obligațiilor ce îi revin prin sistemul consultărilor prealabile este aprig controversată în presă, numeroase ziare considerînd că guvernul japonez este hotărît să-și asume responsabilități militare comune cu americanii nu numai în ce privește Japonia, ci și regiunea Extremului Orient. Această opinie a fost confirmată și subliniată de premierul Sato la clubul presei naționale din Washington, unde a declarat că, în cazul apariției unei stări de urgență care va face necesară deplasarea trupelor americane de la bazele din Japonia, „guvernul japonez va lua o hotărîre pe baza consultărilor prealabile într-o manieră schimbată față de trecut". Se comentează că această declarație a premierului a fost făcută pentru a risipi temerile guvernului american că nu va avea mînă liberă în asemenea cazuri și după retrocedarea Okinawei.

Toată această orientare a determinat o largă circulație a părerii că vizita la Washington a întărit alianța militară japono-americană și constituie un punct de cotitură în diplomația postbelică de pace a Japoniei, prin sporirea responsabilităților ei în regiune (cum afirma partidul socialist). Comuniștii „denunță aranjamentele ce permit folosirea retrocedării Okinawei ca mijloc de transformare a întregului teritoriu japonez într-o bază a agresiunii împotriva Coreei, Vietnamului și Chinei". Se consideră că în loc să fie rezolvat, dosarul Okinawei a fost complicat prin încorporarea lui în dosarul alianței militare japono-americane; ceea ce „ar putea să aibă consecințe grave pentru viitorul Japoniei" — se arată în declarația Prezidiului C.C. al Partidului Comunist din Japonia.

Rezultatele convorbirilor nipono-americane vor constitui tema centrală a lucrărilor viitoarei sesiuni a Dietei, anunțată pentru 29 noiembrie, în cadrul lor așteptîndu-se explicațiile concrete ale premierului la semnele de întrebare ce se pun.

Tokio, 25 noiembrie

reflector

CAZUL HAYNWORTH

Pentru prima oară în 39 de ani, Senatul american a refuzat să confirme numirea în Curtea Supremă a unui judecător desemnat de președintele Statelor Unite. Pentru locul rămas vacant după demisia lui Abe Fortas, suspectat de tranzacții financiare incompatibile cu înalta funcție de judecător al Curții Supreme, președintele Nixon recomandase alegerea lui Clement F. Haynworth jr. Un judecător cu vederi liberale, care urmărise stăruitor respectarea prevederilor Constituției în domeniul drepturilor civile, ar fi fost înlocuit de un altul care, în calitate de membru al unui tribunal districtual, se manifestase ca partizan al segregației rasiale și adversar al sindicatelor. În ultimele trei luni, disputa în jurul candidaturii lui Haynworth crease o stare de încordare între Senat și Administrație. Votul final — 55 de senatori s-au pronunțat împotriva numirii și numai 45 în favoarea ei — se explică, însă, prin alte considerente decît orientarea politică a candidatului. Haynworth a fost respins din motive similare cu cele care au determinat căderea lui Abe Fortas: în funcția sa actuală, el nu a fost suficient de scrupulos pentru a se dezista atunci cînd, în procesele pe care trebuia să le judece, erau implicate firme legate de el prin interese financiare. De aceea, printre cei ce au votat împotriva lui Haynworth, au figurat liderul republicanilor din Senat, Hugh Scott, și adjunctul său, Robert Griffin, care conduseseră campania împotriva lui Fortas. Președintele Nixon a declarat că „regretă profund" înfrîngerea lui Haynworth și că va face o nouă propunere după 1 ianuarie. Cel mai insistent circulă numele actualului secretar de stat, William Rogers, urmat de al senatorului John Stennis și al membrului Camerei Reprezentanților, Wilbur Mills.

CRESUS ERA ȘI MAI BOGAT...

Se pare că Cresus, legendarul rege al Lidiei, era și mai bogat decît se credea. După îndelungate cercetări, un grup de arheologi americani a descoperit printre ruinele localității antice Sardi, din Turcia occidentală, urmele unei adevărate „industrii a aurului". Printre obiectele găsite, se află unelte pentru baterea monezilor și cuptoare pentru prelucrarea prețiosului metal care era extras din nisipurile aurifere ale fluviilor.

GALIOANE ÎN ADÎNCUL MĂRII

Un grup de scufundători polonezi a descoperit în apele portului Gdansk rămășițele a aproximativ 20 de galioane din secolul XVI. Epavele vechilor nave, aflate la o adîncime de 20 metri, au o lungime medie de aproximativ 60 de metri.

Corespondență din Roma de la Nicolae Puicea

O demonstrație a muncitorilor greviști la Milano

Realitatea de pe „frontul muncii"

Actuala mișcare revendicativă din Italia, a cărei amploare și intensitate au fost scoase în evidență în mod spectaculos la 19 noiembrie, cînd aproape 20 de milioane de oameni ai muncii au participat la greva generală, se înscrie printre cele mai importante acțiuni de masă din istoria clasei muncitoare italiene. Declanșarea, în ultimele două luni și jumătate, a peste 50 de greve generale în diferite provincii — Milano, Florența, Napoli, Roma, Triest —, a mii de alte acțiuni revendicative în întreprinderi și pe ramuri de producție, manifestațiile de stradă și adunările populare reflectă asaltul pe care oamenii muncii italieni îl dau în prezent împotriva așa-numitului „echilibru" economic și social stabilit cu ani în urmă și care este considerat de către sindicate ca necorespunzător condițiilor actuale de avansare și progres ale țării. Salariaților care luptă pentru reînnoirea contractelor de muncă (circa 5 milioane), li se adaugă cei care revendică îmbunătățirea situației lor generale și măsuri hotărîte împotriva șomajului. Se înregistrează o desfășurare de forțe cu largi semnificații economice și politice, ale cărei consecințe nu pot fi subapreciate, cu atît mai mult cu cît grevele și demonstrațiile muncitorilor continuă.

Explicația acestor acțiuni constă în faptul că, în timp ce Italia a cunoscut în ultimii ani o dezvoltare ce a situat-o pe locul șapte între țările industrializate ale lumii, cu un ritm de creștere a producției sale industriale considerat a fi cel mai înalt în rîndurile țărilor „Pieței comune", iar profiturile patronatului au înregistrat constant o linie ascendentă — veniturile oamenilor muncii, afectate continuu de sporirea simțitoare a costului vieții, au rămas la același nivel sau au crescut prea puțin. Totodată, clasa muncitoare italiană, conștientă de contribuția pe care o are la dezvoltarea economică a țării, de eforturile și sacrificiile pe care este chemată să le facă în continuare, cere să i se asigure drepturile proprii, să i se recunoască rolul ce-i revine indiscutabil în reglementarea problemelor de bază care o privesc nemijlocit. În acest context, obiectivele de luptă ale maselor muncitoare se înscriu în arcul larg al revendicărilor privind reînnoirea contractelor de muncă, precum și avansarea unor cereri concrete a căror satisfacere să asigure mai multă demnitate muncii în fabrici, progres social și democratic pentru oamenii muncii. De fapt, este vorba de realizarea unei strînse și permanente legături între acțiunile pentru obiective imediate și revendicările ce implică reforme ale actualei structuri economice și sociale: o nouă orientare a investițiilor, lupta împotriva dezechilibrului în dezvoltarea economiei naționale (regionale și sectoriale); reforma sistemului de învățămînt în sensul sporirii accesului celor ce muncesc la studii superioare, măsuri împotriva inflației, intervenția statului în domeniul construcțiilor de locuințe, și altele.

O sumară trecere în revistă a aspectelor celor mai izbitoare ale acestor probleme ne arată o creștere constantă a prețurilor la bunurile de larg consum, a taxelor de tot felul, menținerea numărului șomerilor în jurul cifrei de un milion, cu efecte negative ușor de închipuit pentru familiile celor lipsiți de lucru. Statisticile menționează că la Napoli numai 29,7 la sută din numărul populației are de lucru și că, în

sud (Mezzogiorno), unei populații ce reprezintă 36 la sută din totalul locuitorilor țării îi revine doar 23,8 la sută din venitul național. Concentrarea populației în mari centre urbane — în numai opt orașe ale țării (Milano, Roma, Napoli, Torino, Genova, Florența, Palermo, Bologna) se află circa 35 la sută din totalul populației Italiei — pune, de asemenea, cu multă acuitate problema locuințelor și a serviciilor de asistență social-sanitară. Pe de altă parte, anual un număr de 145 000 de muncitori sînt siliți să caute de lucru în afara granițelor țării, în timp ce „fuga" capitalurilor în străinătate a totalizat, în primele 9 luni ale anului curent, 1 563 de miliarde de lire, iar profiturile realizate de primele 12 mari societăți reprezintă alte mii de miliarde de lire.

Desigur, acest ansamblu de „umbre dense" ale economiei italiene se răsfrînge defavorabil în primul rînd asupra nivelului de trai al maselor muncitoare, determină sindicatele să-și intensifice lupta împotriva exploatării, să acționeze fără răgaz atît pe plan local cît și național pentru îmbunătățirea condițiilor de muncă și de trai ale celor ce muncesc. Mișcării de masă care a cuprins Italia i-au ripostat forțele patronatului, partidele de dreapta și chiar reprezentanți ai unor partide de centru-stînga ce se mențin pe poziții de intransigență față de revendicările sindicatelor, presează pentru măsuri de „mînă forte", scontează pe provocări și dezbinări. Iată de ce lupta muncitorilor pentru revendicări cu caracter economic dobîndește, inevitabil, și un caracter politic. De altfel, procesul consolidării unității de acțiune a maselor muncitoare este impulsionat tot mai mult de aspectul politic al acestei unități.

Justețea obiectivelor pentru care luptă în prezent mișcarea sindicală italiană găsește un larg consens și solidaritate în rîndurile maselor populare. Nu întîmplător cu prilejul grevei generale de la 19 noiembrie, muncitorilor din industrie și transporturi din comerț și bănci li s-au alăturat categorii de oameni ai muncii care nu se angajaseră încă în mișcarea revendicativă — agricultori și mici meseriași, lucrători din administrația de stat, din spitale și instituții de cultură, într-un cuvînt majoritatea absolută a populației. Un ecou deosebit l-a avut acțiunea consiliilor comunale de la Bologna, Veneția, Torino, Milano și alte orașe, care au alocat sute de milioane de lire pentru a veni în ajutorul familiilor muncitorilor, au dispus amînarea plății pentru consumul de apă și lumină, combustibil etc., iar în regiunile Toscana și Emilia, unde există o mișcare cooperatistă dezvoltată, au fost vîndute produse alimentare la prețuri reduse. Iar aceste forme de solidaritate s-au manifestat nu numai față de muncitorii aflați în grevă, ci față de toți muncitorii, întărindu-se, astfel, unitatea și solidaritatea între greviști și populație.

Lupta dîrză pe care o desfășoară în aceste zile oamenii muncii din Italia, tematica generală pe care aceasta o exprimă, au ridicat cu stringență în fața partidelor, a parlamentului și guvernului problema soluțiilor, inclusiv cea politică, pe care această luptă o cere. Întrunit chiar în ajunul grevei generale din 19 noiembrie, Consiliul de miniștri a adoptat, cu procedură de urgență, unele măsuri menite să satisfacă, cel puțin pentru moment, „foamea de locuințe", alocînd în acest scop cîteva sute de miliarde de lire. De asemenea, se discută de către parlament un „statut al muncitorilor", care recunoaște drepturi importante pentru muncitori în întreprinderi, libertăți sindicale la locul de producție (Comisia senatorială a și aprobat proiectul de lege respectiv și acum el este discutat în Camera deputaților). Măsurile guvernamentale sînt, însă, considerate de către sindicate ca fiind, „în esență, o tentativă insuficientă pentru a înfrunta o realitate ce solicită, dimpotrivă, o politică organică de intervenții". Reflexul mișcării revendicative în cadrul partidelor este și mai evident, mai ales dacă se are în vedere că activitatea politică a sindicatelor pune la ordinea zilei abordarea în mod nou a relațiilor acestora cu forțele politice constituite în partide. Astfel, în timp ce partidele de centru-stînga schițează în grabă planuri de reglementări ale diferitelor probleme — recunoscînd, implicit, că nu au răspuns pînă acum așteptărilor maselor populare —, pentru forțele de stînga problema constă în stabilirea unor asemenea raporturi care să favorizeze utilizarea întregului potențial democratic și înnoitor rezultat din luptele sindicale în vederea promovării reformelor pe care înseși aceste partide le vor dezvolta în continuare pentru obținerea unui progres efectiv. Între conducerile partidelor comunist și socialist de unitate proletară (P.S.I.U.P.) a intervenit o înțelegere de a sprijini prin activitatea lor „extinderea, unitatea și continuitatea luptelor sindicale, întărirea puterii clasei muncitoare în locurile de producție și formarea unei grupări de forțe politice de stînga, care — avînd la bază revendicările sociale și de reforme, să determine condițiile unei soluții politice". „Trebuie să valorificăm — scrie în săptămînalul «Rinascita» Luigi Longo, secretarul general al P.C.I. — conținutul democratic, înnoitor, progresist al luptelor muncitorilor desfășurate în aceste săptămîni...". Pentru aceasta, scrie Luigi Longo, se impune „necesitatea unei deplasări spre stînga a întregii axe a politicii naționale și necesitatea formării unei noi majorități, a unui bloc de forțe politice și sociale a cărui premisă o constituie mișcarea din această toamnă și unitatea căreia i-a dat naștere și care trebuie să-și găsească o dezvoltare pe plan politic". La rîndul său, partidul socialist consideră că „este necesară o viguroasă inițiativă a puterii politice pentru a se ajunge la satisfacerea substanțială a cererilor muncitorilor... Aspirațiile spre progres și civilizație impun imperios unele reforme".

Evident, nu trebuie să fii profet pentru a prevedea că o soluție pozitivă a acțiunilor sindicale în curs nu va rezolva toate problemele ce se află la ordinea zilei și pe care însăși lupta oamenilor muncii le-a pus în lumină, atît pe plan social cît și politic. Pentru soluționarea acestora vor fi necesare noi lupte de mai lungă sau mai scurtă durată și, poate, mai dure, care vor mobiliza tot mai mult masele muncitoare. Întrucît actuala mișcare revendicativă nu este o simplă „adiere de vînt", ea lasă în urmă o experiență deosebit de prețioasă, ce sporește încrederea maselor în forțele proprii, contribuie la schimbarea profundă a calității relațiilor dintre muncitori și patroni. Acesta este cadrul impunător și, totodată, complex pe care îl exprimă realitatea de astăzi de pe „frontul muncii" din Italia.

Roma, 25 noiembrie

reflector

COMERȚUL EXTERIOR POLONEZ ÎN ANUL 1969

Analiza comerțului exterior polonez pe primele 9 luni ale acestui an arată că valoarea globală a schimbului de mărfuri a fost — potrivit agenției P.A.P. — cu aproximativ 12 la sută mai mare decît indicatorii respectivi din aceeași perioadă a anului trecut. Totodată, exportul de mașini și utilaje, de mijloace de transport, a crescut cu 19 la sută față de prevederile planului (13,4 la sută). A crescut, în special, exportul unor mărfuri cum sînt produsele metalurgice — cu 57 la sută, mașini pentru producția de hîrtie — cu 49 la sută, autoturisme — cu 44 la sută, mașini miniere și utilaj pentru sondaj — cu 35 la sută și motoare pentru nave — cu 35 la sută. In general, datorită ritmului înalt de creștere a exportului de mașini și de utilaje în cadrul exportului polonez în ansamblu acesta a crescut de la 35,7 la sută cît era în primele 9 luni ale anului trecut, la 37,6 la sută în anul acesta.

Anul acesta au fost resimțite, totodată, unele fenomene nefavorabile ale balanței valutare pasive a grupului de combustibil, materii prime și materiale de producție. În primele trei trimestre ale anului 1969, deși exportul de cărbune polonez a crescut, soldul pasiv a ajuns la 300 milioane dolari. Aceasta — se arată — este un rezultat al preponderenței valorii importului asupra valorii exportului acestui grup de mărfuri, precum și creșterii prețurilor mondiale la unele produse, în primul rînd a prețurilor metalelor neferoase.

In general, însă, așa cum apreciază agenția P.A.P., anul 1969 a fost favorabil comerțului exterior polonez. Potrivit unor date estimative preliminare, valoarea schimbului de mărfuri polonez se va cifra, în 1969, pentru prima dată în istoria țării, la aproximativ 25 de miliarde zloți valută, adică va crește în comparație cu anul precedent cu aproximativ două miliarde zloți valută.

ÎNTREBĂRI FĂRĂ RĂSPUNS

Vedeta grefelor de inimă, chirurgul sud-african Christian Barnard, a fost serios „mustrat" de autoritățile rasiste din țara sa pentru faptul de a fi declarat, în cursul unei reuniuni la Capetown, că s-a aflat adesea în situația de a nu putea răspunde la unele întrebări ce-i fuseseră adresate în cursul călătoriilor sale în străinătate. Iată cîteva din aceste întrebări:

— Pentru ce se consideră că populația de culoare din Africa de Sud reprezintă „cetățeni de categorie secundă"?

— Pentru ce albii din Africa de Sud refuză să fie îngrijiți de medici negri sau metiși?

— Pentru ce s-a hotărît urmărirea penală a unor soți căsătoriți acum treizeci de ani, sub pretextul că mariajul lor ar contraveni clauzelor „legii asupra imoralității" (Immorality Act), care interzice căsătoria între oameni de rase diferite?...

Corespondență din Haga de la Wim J. Veenstra

Conferința la nivel înalt a „Pieței comune"

Conferința la nivel înalt a Comunității Economice Europene — organizație cuprinzînd Belgia, Franța, Italia, Luxemburgul, Olanda și Republica Federală a Germaniei — va fi un eveniment neobișnuit. Pentru prima oară, începînd din 1958, cînd a intrat în vigoare Tratatul de la Roma, conducătorii celor șase guverne se vor întruni la Haga pentru a discuta actuala situație a „Pieței comune". Pînă în prezent, toate contactele au avut loc doar prin intermediul organelor C.E.E.: comitetul de planificare, consiliul ministerial, precum și prin relațiile bilaterale dintre țările membre.

O conferință la nivel înalt, cu participarea primilor miniștri și a miniștrilor de externe ai tuturor țărilor membre, și, mai mult, la care asistă președintele Franței, Pompidou, nu este însă organizată fără motiv. Deși pentru cele două zile ale conferinței nu există o ordine de zi oficială, este ușor de apreciat despre ce se va discuta la Haga. Este în joc viitorul însuși al „Pieței comune". La 1 ianuarie 1970, așazisa perioadă de tranziție expiră și există toate condițiile pentru a se analiza modul în care prevederile tratatului au fost sau nu îndeplinite în cursul ultimilor 12 ani. Iată de ce ideea franco—vest-germană a organizării acestei conferințe a fost primită favorabil de celelalte țări membre.

Nu este un secret pentru nimeni că „Piața comună" a devenit din ce în ce mai mult o sursă de îngrijorare pentru membrii ei. Dintre toate obiectivele stabilite în 1957—1958, singurul care a fost înfăptuit, într-o anumită măsură, este o politică agricolă comună. Agricultura celor șase țări este singurul domeniu al vieții economice cu un buget central. Hotărîrile cele mai importante sînt adoptate la Bruxelles, capitala „Pieței comune". Ar fi, însă, greșit să se creadă că, prin aceasta, problemele agricole au fost rezolvate. Dimpotrivă, multe țări au numeroase motive să se plîngă: există stocuri mari de unt nevîndute din pricina prețurilor, exportul a milioane de tone de grîu este subvenționat în foarte mare măsură de stat, comunitatea trebuie să acorde subvenții substanțiale fermierilor din Franța și din Germania occidentală. Apoi, ca urmare a devalorizării din Franța și a revalorizării din Germania occidentală, se afirmă că va fi nevoie de încă doi ani pentru ca prețurile din cele două țări să se adapteze la nivelul general. Ceilalți membri ai C.E.E. sînt foarte nemulțumiți de această situație. În ce privește politica comercială ca atare (un alt obiectiv important al perioadei de tranziție), ea este încă complet inexistentă. Același lucru se poate spune despre sistemele comune de transport și reglementări, ca și despre sincronizarea măsurilor în ce privește vinul, tutunul, peștele și alte produse.

„Problema în Piața comună este că a devenit un lucru aproape obișnuit să gîndești din punct de vedere european doar în domeniul care nu este al tău" — a declarat recent o oficialitate olandeză de frunte, la sediul din Bruxelles al organizației. Ca exemplu, ea a menționat standardizarea sistemului de impozite indirecte în cele șase țări, condiție indispensabilă pentru desființarea frontierelor naționale în materie de schimburi economice. În timp ce Olanda și Germania occidentală au introdus deja un nou sistem, Belgia și Italia au hotărît să-și ia un răgaz de doi ani. În plus, lipsește cu desăvîrșire o politică monetară comună, în special din cauza rezistenței ministrului finanțelor al Olandei.

Potrivit dr-ului Sicco Mansholt, vicepreședintele Comitetului de planificare al C.E.E., cel mai important subiect la Haga trebuie să fie intensificarea politicii economice și monetare comune. În plus, conferința la nivel înalt trebuie să exprime o opinie clară cu privire la cererile de admitere în organizație ale Marii Britanii, Irlandei, Danemarcei și Norvegiei.

Dr. Mansholt, autorul unui plan pe zece ani pentru agricultura vest-europeană, este de părere că la conferință vor trebui luate în discuție doar cîteva probleme. Este cert că Franța dorește foarte mult reglementarea definitivă a problemelor agricole, în sensul acceptării ca țările „Pieței comune" să poată acorda prioritate produselor agricole proprii și nu importului din așa-zise terțe țări, pagubele eventuale urmînd să fie acoperite dintr-un fond comun. Dintre cele trei obiective generale ale C.E.E. — „desăvîrșirea, întărirea și lărgirea" — Franța acordă prioritate primelor două. Celelalte țări, în special Olanda și Italia, doresc înfăptuirea concomitentă a tuturor acestor obiective. Totuși, anumite cercuri au interpretat declarațiile făcute la ultimele discuții pregătitoare ale Consiliului ministerial de către ministrul afacerilor externe al Franței, Maurice Schumann, ca încurajatoare în ce privește primirea Marii Britanii. Colegul său olandez, Joseph Luns, de la început un simpatizant al englezilor, a declarat că nu trebuie să se aștepte evenimente spectaculoase, dar și-a exprimat speranța că se va manifesta unanimitate în ce privește lărgirea „Pieței comune". Se crede că Franța va fi dispusă ca la primăvară să înceapă tratative în acest sens, în schimbul unui sistem agricol definitiv. Marea Britanie continuă să dorească foarte mult să devină membră, deși Londra nu mai manifestă aceeași nerăbdare ca la început. Englezii vor garanții în ce privește „democrația internă a Pieței comune". Dar cele șase țări membre reprezintă cel mai mare importator din lume de produse industriale și cel mai mare client de produse agricole. O piață de 180 de milioane de consumatori nu este neglijabilă.

La Conferința de la Haga se va discuta, de asemenea, poziția „Parlamentului european" de la Strasbourg. Parlamentul, care are pentru un moment doar un rol consultativ, urmează să primească mai multe competențe, iar numărul reprezentanților lui va fi dublat. Pentru ca diferența dintre cele trei țări mici din Benelux (Belgia, Olanda și Luxemburgul) și țările mari — Franța, Italia și Germania occidentală — să nu crească prea mult, s-a propus ca jumătate din reprezentanții de la Strasbourg să fie numiți de parlamentele naționale, iar ceilalți să fie aleși prin vot direct.

Dar toate aceste probleme vor fi oare rezolvate în două zile la Haga? În urmă cu cîteva zile, John Lambert, redactor pentru problemele europene al ziarului londonez „The Times", scria: „Măsura cea mai realistă pe care o pot lua cele șase țări este de a continua perioada de tranziție a «Pieței comune». Dar «Piața comună» preferă să se mîndrească cu falsul succes de a fi respectat termenul de 12 ani, în loc să confrunte cele șase guverne cu consecințele propriei lor nehotărîri".

Haga, 25 noiembrie

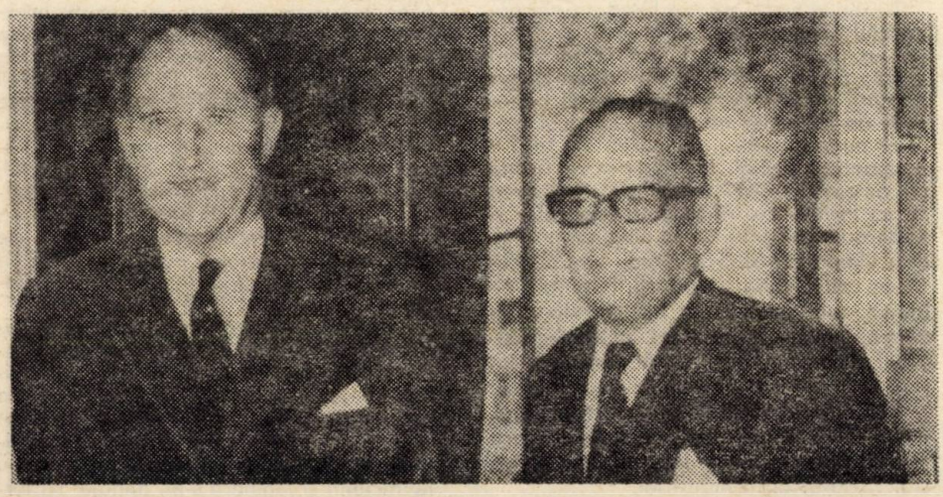

Ministrul de externe francez, Maurice Schumann, și colegul său olandez, Joseph Luns, la una din reuniunile care au pregătit apropiata întîlnire la nivel înalt a Pieței comune

Un aspect din centrul Tiranei cu monumentul lui Skanderbeg

reportaj pe glob

TIRANA-SHKODRA

Gelcu Maksutovici

Situată la poalele munților Dajti, destul de aproape de litoralul Mării Adriatice, Tirana întrunește, deopotrivă, pitorescul cunoscut al peisajului albanez și insemnele evidente ale unor transformări înnoitoare. Din vechea așezare, în care mlaștinile ajungeau pînă în centrul orașului, au mai rămas puține clădiri și cîteva străzi lăturalnice. Tirana are o fizionomie nouă, marcată, mai ales, de apariția unor moderne edificii, ca Palatul Culturii, în care se află Opera și Biblioteca Națională cu peste 600 000 de volume, frumoasa clădire a Universității de Stat, marile cvartaluri de locuințe sau unitățile industriale și comerciale, Teatrul Popular (Naționalul albanez) care oferă spectatorilor cele mai noi creații ale dramaturgiei albaneze, piese inspirate în mare parte din realitățile contemporane, alături de opere clasice universale. Aici a fost reprezentată cu succes și piesa „O scrisoare pierdută" a lui I. L. Caragiale, în regia artistică a lui Pandi Stilo, artist emerit, fost elev al lui Victor Ion Popa și Ion Sava.

În anul 1938, Tirana avea aproximativ 25 000 de locuitori. Astăzi, numărul acestora trece de 170 000. Industria ocupă un loc deosebit în dezvoltarea actuală a orașului. În peisajul industrial se înscriu cu precădere marele combinat alimentar „Ali Kelemendi", cu peste 20 de unități productive, și uzina „Tractorul" care, deși tînără (a fost inaugurată în 1967), a devenit o adevărată pepinieră în pregătirea și perfecționarea muncitorilor. În afara școlii profesionale și a unei școli medii tehnice, pe lîngă uzină funcționează și o facultate de mecanică, filială a Institutului politehnic din Tirana. Centrul orașului este dominat de impunătoarea statuie a lui Gheorghe Castriotul-Skanderbeg, simbol al luptei pentru independența și neatîrnarea Albaniei. La numai 70 de kilometri de capitală se află, de altfel, orașul-erou Kruja, citadelă a rezistenței legendare opusă invadatorilor străini de către poporul albanez condus de Skanderbeg.

Drumul ce șerpuiește printre păduri de măslini și portocali, peste crestele însorite ale munților ce străjuiesc litoralul albanez al Mării Ionice, mă poartă de la Vlora la Himara și de acolo la Saranda și Butrint, dezvăluindu-mi o parte din încîntătoarea floră mediteraneană și, mai ales, imaginile unor peisaje inedite, fermecătoare prin sălbăticia și frumusețea aspră a naturii. La capătul acestui drum, acolo în sud-vestul Albaniei, aproape de frontiera cu Grecia, se află o vestită așezare a antichității — Teatrul de la Butrint (secolele IV—III î.e.n.). Butrintul farmecă și astăzi, mai ales prin frumusețea arhitecturală a monumentelor sale : Templul lui Esculap și Fîntîna mireselor (secolul II e.n.), Biserica venețiană (secolele XIII—XIV) și fortărețele lui Ali Pașa Tepelena (secolul XIX). Micul muzeu adăpostește ceea ce a mai rămas de pe urma multor jefuitori străini de comori arheologice și este în măsură să creeze o imagine de ansamblu asupra așezării, care datează din vremea ilirilor, să reflecte prin exponate arhitectonice și inscripții mărturiile civilizației elene, apoi romane și, ceea ce este deosebit de important, continuitatea permanentă a locuitorilor atestată pentru toate perioadele istoriei.

Vestigiile Apoloniei sau ale Dyrrakiului, cetățile feudale de la Ghirocastra, Lezha, Tepelena, Elbasan sau Shkodra rămîn mărturii ale unei îndelung zbuciumate istorii.

Tradițiile luptei pentru libertate ale poporului albanez aveau să fie valorificate pe un plan superior în anii celui de-al doilea război mondial, în organizarea mișcării de partizani și a Armatei naționale de eliberare albaneză, în focul luptelor purtate pentru alungarea din țară a ocupanților străini. Bătălia pentru Tirana (29 octombrie — 17 noiembrie 1944) avea să se încheie cu înfrîngerea fasciștilor și eliberarea orașului. La 29 noiembrie 1944, este eliberat orașul Shkodra, desăvîrșindu-se astfel eliberarea țării. Poporul albanez, sub conducerea comuniștilor, devenea, pentru prima dată în istorie, stăpînul destinelor sale. În Albania era instaurată puterea populară a muncitorilor și țăranilor. După numai un sfert de veac, Albania avea să se transforme dintr-o țară agrară, cu economie înapoiată, într-un stat socialist agro-industrial.

Una din marile probleme căreia puterea populară a trebuit să-i dea o rezolvare cît mai grabnică a fost electrificarea. Cîteva centrale electrice, care nu puteau asigura nici măcar necesarul elementar al principalelor orașe, au constituit baza sărăcăcioasă de la care energicul popor albanez a pornit opera de electrificare a țării. Pentru Albania, cea mai rentabilă se vădea soluția folosirii energiei apelor. Astfel, în anul 1950, a fost dată în funcțiune prima hidrocentrală „V. I. Lenin", cu o putere instalată de 5 000 kW, și care a făcut posibilă aprovizionarea capitalei cu energie electrică și apă potabilă.

Acesta era numai începutul. În anii următori, s-au înălțat noi termo și hidrocentrale în aproape toate așezările mai importante ale țării. Așa au luat ființă termocentralele de la Vlora, Maliq, hidrocentralele „Karl Marx" și Friedrich Engels", pentru ca, în anii 1965—1967, să se realizeze sistemul hidrocentralelor Bistrița I și Bistrița II din sudul Albaniei. Se înfăptuia, astfel, racordarea principalelor orașe la sistemul energetic național și se puneau bazele unor noi construcții energetice, capabile să asigure electrificarea întregii țări. Printre marile obiective ale actualului cincinal (al IV-lea) figurează construirea primei hidrocentrale electrice de pe fluviul Drin, la Vau Dejës, în apropiere de Shkodra, care va avea o putere instalată de 250 000 kW. Proiectul, aparținînd în întregime inginerilor albanezi, este armonizat pentru construirea altor patru hidrocentrale electrice pe Drin, care vor avea o putere globală de 1 300 00 kW. Lucrările acestei ample construcții au început încă din anul 1967.

Aici l-am întîlnit pe inginerul Cezar Babameto, absolvent al Institutului de construcții din București, de la care am primit, în limba română, toate explicațiile necesare. Cu toate că termenul prevăzut în proiect pentru darea în folosință a hidrocentralei era anul 1973, muncitorii, tehnicienii și inginerii s-au angajat să ter-

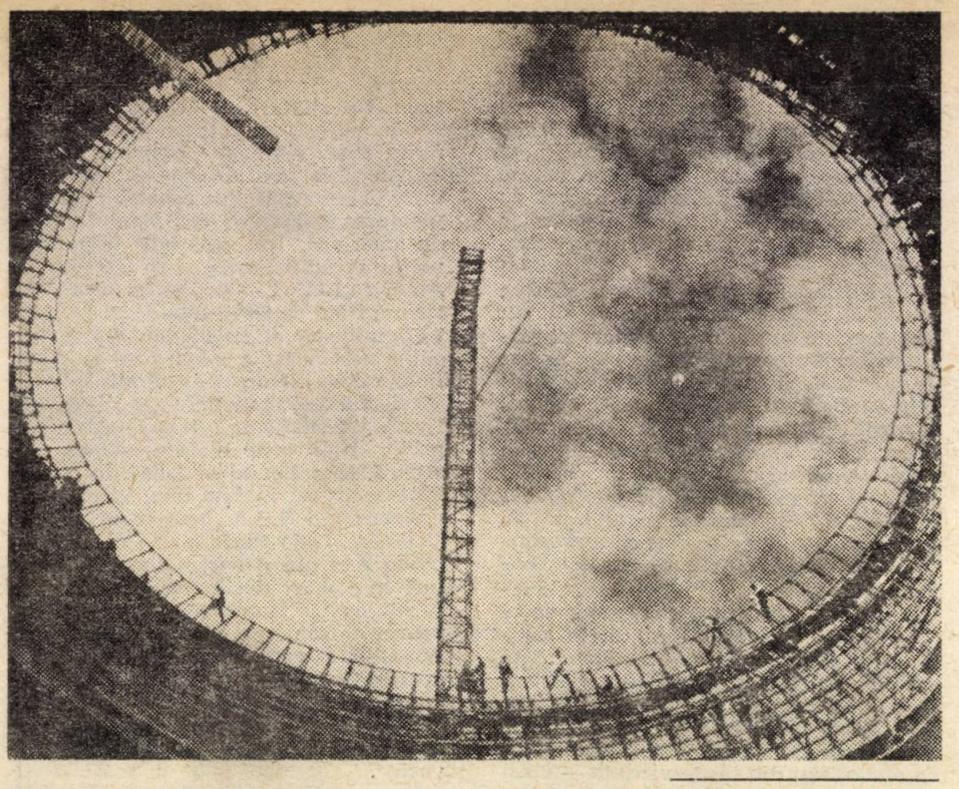

Dezvoltarea operei de industrializare este una din preocupările constante ale Albaniei populare

Tinere albaneze în pitoreștile costume naționale

mine toate lucrările pînă în noiembrie 1971, data aniversării a 30 de ani de la întemeierea Partidului Muncii din Albania. S-au și realizat pînă acum aproximativ 50 la sută din lucrări, printre care devierea apelor fluviului Drin, construirea tunelului de aducțiune, a unui dig înalt de 60 de m, cu o lățime la bază de 400 m, excavarea a peste 3 milioane mc de pămînt și altele. Din cei aproape 5 000 de muncitori, peste 70 la sută sînt tineri sub 25 de ani. Aproape 2 000 frecventează diferite școli serale de specialitate, dintre care trei sînt filiale tehnico-universitare.

Însoțit de profesorul Vehbi Bala, șeful catedrei de limbă și literatură albaneză de la Institutul pedagogic din Shkodra, autorul unei remarcabile monografii despre Dora D'Istria (Elena Ghica), am vizitat Uzina de cabluri electrice din Shkodra, una din cele mai moderne creații ale economiei albaneze. Uzina este profilată pentru producerea cablurilor electrice de diferite dimensiuni, folosind ca materie primă cuprul albanez. Întregul proces de producție este automatizat. Se produc peste 50 de tipuri de cabluri, de aproximativ 800 dimensiuni diferite, dintre care cele mai multe merg la export. Se asigură, în același timp, necesarul întregii țări — peste planul de producție prevăzut inițial.

Am avut prilejul să constat preocuparea constantă pentru dezvoltarea operei de industrializare a țării, vizitînd uzina siderurgică de laminat țevi de la Elbasan, ca și Uzina de superfosfat granulat de la Laci, Întreprinderea de substanțe azotoase de la Fieri, complet automatizată, Uzina de prelucrare a țițeiului din același oraș, Fabrica de sodă de la Vlora, precum și Combinatul textil de la Berat, Fabrica de tricotaje de la Corcea.

Un itinerar semnificativ pentru înfăptuirile poporului albanez.

NOUAKCHOTT

La Nouakchott, în 1950, nu erau decît ruinele unui sat de 200 de locuitori, distrus de o inundație. Zece ani mai tîrziu, aici încă nu se schimbase nimic. Dar, o dată cu cucerirea independenței Mauritaniei, președintele Moktar Ould Daddah a fixat la Nouakchott reședința capitalei. De ce tocmai aici, cînd minele de aur și de cupru se găsesc în nordul și estul țării, iar la sud, de-a lungul fluviului Senegal, pămîntul este prielnic agriculturii ? Explicația a fost furnizată de președintele Moktar Daddah însuși : Mauritania este bi-etnică și capitala sa trebuia să se găsească în punctul de joncțiune al celor două etnii, dar și al celor trei surse de bogăție ale țării. Acest loc era Nouakchott. Noua capitală, construită din temelii, prezenta apoi posibilitatea să fie adaptată în întregime nevoilor țării.

Pietrele de Adrar și mai ales miliardele de cochilii ale scoicilor abandonate de către ocean, atunci cînd acest pămînt a ieșit la suprafață, au constituit materialele de construcție. Numeroase șantiere s-au deschis și altele sînt încă în lucru. Ministerul construcțiilor estima, de curînd, că numărul locuitorilor capitalei este de peste 22 000. Nouakchott este un oraș lipsit de extravaganță arhitectonică. Majoritatea caselor au două etaje, acoperișul plat și strălucesc intens datorită albului în care sînt vopsite. Străzile, croite perpendicular, se întîlnesc formînd unghiuri drepte : au început să apară clădiri publice — primăria și „Casa Partidului", inaugurate în 1968, un spital modern ; n-a fost neglijat nici învățămîntul : există deja mai multe școli primare, un liceu mixt pentru 650 elevi, un altul pentru fete, mai multe colegii de învățămînt tehnic, o școală normală de învățători, ca și o școală națională de administrație care formează funcționari pentru diferitele servicii ale țării.

Pînă de curînd, principalele piedici în calea dezvoltării capitalei se datorau lipsei de apă și electricitate. Apa nu era distribuită decît de 3 ori pe zi, consumul ei fiind limitat, ca și cel de electricitate. Acestor importante probleme li s-a găsit o soluție începînd din septembrie 1968, cînd s-a construit o uzină de desalinizare a apei de mare. Este prima realizare de acest tip în Africa. Fiind „mixtă", uzina poate furniza, în același timp, apa potabilă și energia electrică necesară capitalei și zonei industriale a portului, a cărui construcție constituie unul din elementele esențiale ale viitoarei dezvoltări economice a Mauritaniei, permițînd un trafic anual de 50 000 de tone.

Edilii capitalei se preocupă intens de construirea unei rețele de comunicații care s-o lege cu restul Mauritaniei, dar și cu alte țări africane. Lucrările de modernizare a aeroportului sînt în plină desfășurare.

D. C.

Lleras Restrepo și Richard Nixon la Washington
„...Pierdem dolari cumpărînd propriul nostru petrol"

Reevaluări interamericane

Dacă și în urmă cu patru-cinci ani erau evidente unele mutații în viziunea asupra raporturilor dintre S.U.A. și statele latino-americane, în prezent se poate vorbi despre un adevărat proces de reevaluare a acestor raporturi. O serie de evenimente, de contacte diplomatice și de poziții oficiale — unele foarte recente — gravitează în jurul pozițiilor care se confruntă pe terenul relațiilor dintre cele două Americi. În această confruntare, țările latino-americane au elaborat, pentru prima oară, o platformă comună — Memorandumul de la Viña del Mar (vezi „Lumea" nr. 29 și 30/1969). Documentul de la Viña del Mar a fost înaintat, în iunie, președintelui S.U.A., Richard Nixon, liniile lui directoare fiind enunțate și la actuala sesiune a Adunării Generale a O.N.U., de către ministrul de externe chilian, Gabriel Valdés, din cuvîntarea căruia reproducem, în paginile de față, cîteva extrase.

Trebuiau să treacă, însă, aproape cinci luni pentru a se cunoaște poziția Casei Albe, care a întîrziat mult și după raportul întocmit de Nelson Rockefeller în urma călătoriei sale diplomatice într-o serie de țări latino-americane. Ținut în secret, „raportul Rockefeller" urma să fie dat publicității imediat după discursul președintelui S.U.A., din 31 octombrie, în care au fost prezentate liniile generale ale viitoarei sale politici față de America Latină. Dar „raportul Rockefeller" a apărut în presă abia la 9 noiembrie. Ezitare determinată, probabil, de faptul că, față de o serie de constatări și propuneri cuprinse în acest raport, discursul președintelui Nixon nu conține referiri angajante. Explicație plauzibilă, căci, la o zi după publicarea raportului, președintele Nixon revine asupra relațiilor cu America Latină, cu promisiunea *studierii* recomandărilor cuprinse în darea de seamă a lui Rockefeller.

Cercurile politice latino-americane se întreabă, cu stupefacție, de ce nu au fost studiate aceste recomandări în răstimpul celor patru luni care au trecut de la primirea „raportului Rockefeller" pînă la discursurile lui Nixon din 31 octombrie și 10 noiembrie. La rîndul său, „New York Times" se întreba, într-un editorial, de ce conținutul „raportului Rockefeller" nu fusese revelat — pînă la sfîrșitul lui septembrie — nici lui A. Meyer, subsecretar de stat care răspunde de politica relațiilor cu America Latină. Nu este nevoie de prea multă analiză pentru descifrarea enigmelor acestei situații. Adevărul este că, în timp ce noua politică latino-americană față de S.U.A. a fost exprimată cu claritate — atît în documentul de la Viña del Mar, cît și la CEPAL și la O.N.U., nemaivorbind de întîlnirile lui Rockefeller cu oficialități din țările vizitate — noua politică a Statelor Unite față de America Latină nu oferă încă o alternativă la linia tradițională, deși se recunoaște în parte discreditarea acesteia.

Or, statele latino-americane vor abandonarea acelor tradiții interamericane în virtutea cărora un fost ministru de externe al S.U.A., Richard Olney, putea să declare (1895) că „practic, Statele Unite sînt suverane pe acest continent". Asemenea declarații au fost cenzurate cu timpul, dar, în fapt, dominația continentală a Statelor Unite s-a menținut de-a lungul deceniilor fie cu faimosul „big stick" (marele ciomag) al lui Theodore Roosevelt (intervențiile militare ale S.U.A. în Panama, Mexic, Nicaragua, Haiti și Republica Dominicană), fie prin manevrarea „diplomației dolarului", sinonimă cu represiuni economice sau „ajutoare", în funcție de poziția uneia sau alteia din țările latino-americane față de interesele politicii continentale a Statelor Unite. Piloni ai acestei politici, firmele nord-americane au acaparat deseori poziții de stat în stat, fiind beneficiare ale unor uriașe venituri realizate prin exploatarea bogățiilor continentului latino-american. Cu ocazia vizitei făcute în iunie la Washington, președintele Columbiei, Lleras Restrepo, arăta în fața Congresului S.U.A. și a președintelui Nixon cîteva efecte ale modului în care acționează companiile nord-americane în țara sa : „În cadrul reglementărilor actuale, marea parte a petrolului de care are nevoie consumul nostru intern este cumpărată cu dolari — nu cu pesos columbieni — de la aceleași companii care îl extrag din subsolul nostru. Ca o consecință a unei astfel de situații, plățile în devize pentru petrolul crud de care avem nevoie au întrecut totalul sumelor încasate de la companiile respective sub formă de redevențe, impozite și alte plăți. Cu alte cuvinte, pierdem dolari cumpărînd propriul nostru petrol".

Președintele Restrepo a citat cazul unei companii petroliere care scoate anual din Columbia capitaluri de nouă ori mai mari decît totalul investițiilor sale inițiale. Un studiu al C.I.E.S. (Consiliul Economic și Social Inter-American) oferă date sintetice globale privind transferarea, în afara Americii Latine, a unor uriașe capitaluri provenite din exploatarea bogățiilor continentului latino-american. În perioada 1950—1967, noile investiții particulare străine din America Latină — ponderea nord-americană fiind de 90 la sută — au însumat 7 473 milioane de dolari, iar cota beneficiilor nereînvestite s-a ridicat la 9 milioane dolari. Numai în ultimii 7 ani — perioadă de funcționare a instituției cu firmă paternalistă „Alianța pentru progres", profiturile firmelor străine au atins 5 585 milioane de dolari. Într-o cuvîntare ținută în fața unui grup de financiari din S.U.A., secretarul general al O.S.A., Galo Plaza, arăta că „Statele Unite scot din America Latină capitaluri mai mari decît cele pe care i le furnizează". Hemoragia capitalurilor provenite din propriile lor bogății naționale a determinat în țările de la sud de Rio Grande — scrie revista nord-americană „Fortune" — „un sentiment al frustrării, mai periculos și mai nuanțat decît ura împotriva jancheilor de stil vechi".

Fenomenul actual cel mai important în relațiile interamericane îl reprezintă politica unitară a țărilor latine de pe continent în formularea *unui nou cadru* al raporturilor cu S.U.A. : o reală cooperare cu avantaje reciproce, care să aibă în vedere necesitățile unui ritm mai rapid al dezvoltării latino-americane și dreptul suveran al fiecărei țări de a decide fără presiuni dinafară (cum s-a întîmplat, din nou, în cazul naționalizărilor din Peru) asupra resurselor sale naturale, asupra direcțiilor și priorităților construcției economice.

Propunerile de la Viña del Mar au un caracter aparent doar economic — funcționarea societăților străine sub controlul național ; limitarea profiturilor și a exportului de beneficii ; degrevarea creditelor nord-americane de condiția cheltuielilor lor obligatorii pe piața S.U.A. ; garanții pentru un acces mai larg al mărfurilor latino-americane pe această piață ; — dar platforma de revizuire a relațiilor cu Statele Unite este eminamente politică. Spiritul Memorandumului de la Viña del Mar reflectă *contestarea hegemonismului* continental al S.U.A., care lezează suveranitatea și interesele naționale ale țărilor latino-americane. Sînt poziții pe care „vecinul din nord" nu le poate respinge fățiș, dar în practică nu le acceptă.

În anumite domenii ale raporturilor economice cu America Latină, Statele Unite par să încline spre unele schimbări parțiale (care să atenueze sentimentele de frustrare la care se referea revista „Fortune"), dar fără modificarea acelui statu quo în virtutea căruia Statele Unite își atribuiseră prerogativele supervizării actelor politice latino-americane. Litigiul dintre Peru și Compania I.P.C. a reliefat cu pregnanță această optică. Revendicarea unor compensații — pe care guvernul de la Lima nu le-a acceptat, valoarea bunurilor naționalizate fiind mult inferioară sumelor datorate de I.P.C. statului peruvian — a fost susținută de guvernul american și prin misiunea încredințată lui John Irwing, trimisul special al președintelui Nixon în Peru. Dar, în ultimă instanță, de partea americană miza nu o constituiau despăgubirile cerute de I.P.C., ci restabilirea

rolului de arbitru politic. Extrem de edificator apare în acest sens un episod din culisele tratativelor care au avut loc între Irwing și guvernanții peruvieni. Într-una din convorbirile cu oficialitățile de la Lima, emisarul Casei Albe a declarat că este însărcinat să propună Peru-ului un ajutor de cîteva sute de milioane de dolari, cu condiția ca 2 milioane să fie acordate drept compensații pentru I.P.C. Dar acceptarea plății unei compensații, chiar cu o sumă relativ simbolică, ar fi însemnat *recunoașterea* „nelegitimității" modului în care s-a decretat naționalizarea și — implicit — a „drepturilor" nord-americane. Cu atît mai mult, cu cît aceste drepturi, de cele mai multe ori auto-acordate, sînt puse tot mai des sub semnul întrebării. În ultimele 12 luni, mai multe state latino-americane — Peru, Ecuador, Chile, Bolivia — au naționalizat o serie de societăți nord-americane. Firmele respective și-au văzut amenințate profiturile, iar Statele Unite influența politicii lor tradiționale.

În cazul naționalizărilor din Peru, inițial s-a recurs la amenințarea cu sancțiuni economice, prin aplicarea amendamentului Hickenlooper din legislația S.U.A. ; dar s-a renunțat la această idee, căci conflictul dintre Peru și S.U.A. a dobîndit proporțiile unei confruntări *politice*, între aspirațiile naționale ale țărilor latino-americane și poziția de dictat a monopolurilor. Valul protestelor împotriva acestei poziții a pricinuit, pare-se, o anumită derută la Washington. Așa se explică tăcerea în jurul Memorandumului de la Viña del Mar, întîrzierea cuvîntării lui Nixon și amînarea publicării „raportului Rockefeller". Iar în cazul naționalizărilor din Bolivia, scria la 5 noiembrie „The Christian Science Monitor", „replica de moment a Administrației constă în neadoptarea de poziție și în declarații foarte puține. De fapt, potrivit indicațiilor, consilierii președintelui Nixon în problemele Americii Latine consideră că cu cît va spune sau va face mai puțin Washingtonul, cu atît va fi mai bine".

Rîndurile citate mai sus ar putea caracteriza foarte bine și cuvîntarea președintelui S.U.A. de la 31 octombrie. În această cuvîntare se exprimă indirect luarea la cunoștință a principiilor de la Viña del Mar („eu sper, spunea Nixon, că vom putea realiza o asociație mai matură în care toate glasurile să poată fi auzite, nici una nefiind dominantă"), dar fără nici o concretizare a modalităților prin care o asemenea intenție s-ar putea traduce în viață. Președintele S.U.A. propune țărilor latino-americane o colaborare pe bază de egalitate (un „partnership") dar el nu a indicat căile concrete ale acestei „noi politici" față de America Latină. Anumite propuneri care în „raportul Rockefeller" au un caracter de urgență — canalizarea investițiilor nord-americane spre sectoarele productive ; abrogarea unor amendamente ale legislației S.U.A. pe care latino-americanii le consideră instrumente de amestec în treburile lor interne — își pierd în cuvîntarea președintelui acest caracter, fiind dizolvate în formulări diplomatice abile și promisiuni vagi, deși însuși Nixon opinase că acum e nevoie de „mai puține promisiuni și mai multe acțiuni". Iar noile promisiuni, chiar puse sub semnul acțiunilor de viitor, nu trezesc prea multe speranțe pentru că realizarea lor este ipotecată de hotărîrile Congresului. Or, cu zece zile înainte de discursul lui Nixon de la 31 octombrie, Congresul a redus cu 100 de milioane de dolari asistența financiară pentru America Latină. Singurul element concret din discursul președintelui, prin care se vine în întîmpinarea cerințelor latino-americane, îl reprezintă liberalizarea limitată a creditelor nord-americane care, în viitor, vor putea fi cheltuite nu numai în S.U.A. ci și în America Latină.

Dacă în chestiunile economice o serie de recomandări realiste din „raportul Rockefeller" continuă să fie încă în studiu, se acordă în schimb atenție acelor propuneri de ordin politic prin care se oferă noi variante elementelor vechii politici. Acest sens pare să aibă propunerea pentru crearea unui „consiliu al securității emisferei occidentale", ca și readucerea în preocupările interamericane a „luptei împotriva subversiunii", pretext etern al imixtiunii nord-americane în treburile generale ale continentului. Reacții de nedumerire trezește și acel pasaj din cuvîntarea președintelui S.U.A. în care se preconizează ridicarea la nivel de secretariat de stat a subsecretariatului pentru afacerile latino-americane. Publicația „L'Information Latine", din Paris, redă opiniile diplomaților latino-americani de la Washington în următorii termeni : „Ce sens ar avea numirea unui secretar de stat pentru afaceri interamericane ? Țările noastre l-ar considera ca pe un fel de vice-rege sau ministru al coloniilor".

■

În țările latino-americane vizitate, Nelson Rockefeller a înregistrat o serie de realități care dovedesc angajarea acestor țări în direcția renovării vechilor structuri economice și sociale, prin schimbări în politica lor internă și externă. În acest sens, semnala Rockefeller, „America Latină se găsește la răscruce".

În contextul relațiilor dintre S.U.A. și țările latino-americane, existența realităților noi la sud de Rio Grande situează la răscruce și politica latino-americană a Washingtonului. După un an de expectativă, Statele Unite au anunțat noua direcție a acestei politici. Dar cu puține argumente în sensul că ar fi cu adevărat nouă.

Eugen POP

Un proces de maturizare

...„Pentru prima oară au apărut cu claritate și precizie speranțele Americii Latine în domeniul relațiilor economice internaționale. A fost elaborat un document, semnat de miniștri, și destinat președintelui Statelor Unite ale Americii, dar, de fapt, avînd o valoare mai largă. În acest document se indică principiile care trebuie respectate și măsurile concrete care trebuie să fie puse în acțiune în domeniul comerțului, al transporturilor, al finanțării, al investițiilor și al comerțului invizibil, al cooperării tehnice și al dezvoltării sociale, științifice și tehnice. Față de acestea, în documentul cunoscut sub denumirea de «Consensus latino-american de la Viña del Mar», țările latino-americane hotărăsc următoarele :

1. Trebuie acceptată ca ireversibilă și legală apariția sentimentelor naționale în creștere, vizînd afirmarea personalității latino-americane cu o gîndire, valori și moduri de organizare proprii.

2. Nu trebuie uitate principiile egalității statelor, non-intervenția în treburile interne sau externe (...), dreptul suveran al fiecărei țări de a dispune liber de resursele sale naturale. (...) Există, de asemenea, criteriul după care nici un stat nu poate aplica sau favoriza măsuri coercitive cu caracter economic sau politic pentru a influența voința suverană a unui alt stat, cu scopul de a obține anumite avantaje. Dimpotrivă, trebuie să se facă totul pentru evitarea adoptării unor politici, acțiuni și măsuri care ar compromite dezvoltarea economică și socială a unui alt stat. Aceste principii, care fac parte deja din acest consensus al Americii Latine, au valoare universală.

3. Cooperarea în direcția dezvoltării Americii Latine nu ar trebui să depindă de acceptarea din partea noastră a unui model politic, social sau economic determinat.

4. Investițiile particulare străine nu trebuie considerate ca un ajutor și nici nu mai trebuie calculate ca făcînd parte din cooperarea financiară pentru dezvoltare.

5. Cooperarea trebuie să răspundă nevoilor și priorităților definite de înșeși țările interesate.

...Eu cred că trebuie spus cu toată francheța că o soluție a dezvoltării bazată pe transferul masiv de capitaluri particulare — în condiții în care acest transfer s-a efectuat pînă în prezent — este intolerabil din punct de vedere politic și, vorbind în limbajul economic, nerentabil, așa cum dovedește experiența actuală a Americii Latine. (...) Desigur, nu este vorba să se respingă curentul resurselor financiare și importanța investițiilor străine, atunci cînd reprezintă elemente ale progresului în tehnică și administrare ; dar e momentul să scuturăm de praf acest personaj atît de venerabil al mitologiei capitaliste, care nu servește decît la consolidarea dependenței și la penetrația formelor subtile dar tenace ale imperialismului.

Expunînd aceste principii, guvernul chilian nu este animat de o ideologie extremistă sau de ură față de cineva. În fapt, acesta este un rezultat natural și logic al unui proces de maturizare a întregii comunități în luarea deciziilor și în fața binefacerilor dezvoltării. Acest proces trebuie să fie îmbinat cu exercitarea suveranității naționale asupra factorilor economici, fie ele materii prime sau produse ale muncii populației. Dreptul unui stat de a naționaliza bogățiile sale care potrivit părerii lui, îi sînt indispensabile și primordiale, este un drept suveran, legitim și inalienabil".

Gabriel VALDÈS,
ministrul afacerilor externe
al Republicii Chile

(Din discursul ținut la Adunarea Generală a O.N.U., la 30 septembrie 1969)

Corespondență din Bonn de la Mircea Moarcăș

Ce a arătat Congresul creștin-democraților

Este posibil ca recentul Congres al creștin-democraților să nu fi stîrnit, în sine, un interes deosebit. Dacă, totuși, la Mainz au venit aproape 300 de ziariști vest-germani și străini iar dezbaterile au fost în întregime transmise prin posturile de radio și televiziune vest-germane, aceasta se datora împrejurărilor deosebite în care Congresul avea loc. Era, într-adevăr, prima întrunire a creștin-democraților în noua lor postură de partid de opoziție. Ea avea loc după eșecul electoral de la 28 septembrie și, ca atare, se aștepta o reexaminare critică a condițiilor care au dus la această situație. Mai mult, Congresul se ținea după ce noul cancelar Willy Brandt expusese în parlament declarația-program a guvernului, în care, după părerea unanimă a comentatorilor, și-au făcut loc o serie de accente noi în politica vest-germană. Se cerea, deci, din partea celui mai mare partid conservator vest-german un răspuns la problemele noi, de interes major pentru dezvoltarea ulterioară a R. F. a Germaniei, pe care le ridicase însăși înfruntarea electorală și care și-au găsit o expresie mai clară în pozițiile guvernamentale.

Dar, departe de a satisface interesul gazetarilor și de a răspunde așteptărilor susținătorilor săi, întrunirea politică de la Mainz a Uniunii Creștin-Democrate a provocat, deopotrivă, nedumeriri și dezamăgiri. S-ar părea că atît președintele U.C.D. cît și mulți dintre conducătorii săi nu și-au revenit încă după puternicul șoc provocat de rezultatul scrutinului din septembrie. La o primă analiză a conținutului documentului principal al Congresului, prezentat de Kiesinger, observatorii n-au putut constata nimic nou, încît, pe bună dreptate, trimisul special al ziarului francez „Le Monde" putea semnala că, „la sfîrșitul primei zile a Congresului, nimeni nu era încă în măsură să dea un răspuns satisfăcător la întrebarea : pentru ce acest Congres ?"

Desigur, încercarea lui Kiesinger de a justifica insuccesul electoral nu putea fi considerată drept obiectul principal al acestei reuniuni. Și totuși, în primele șapte din cele aproape zece pagini cîte a numărat raportul, președintele U.C.D. a făcut exact acest lucru, de altfel puțin agreat de majoritatea congresiștilor și membrilor din partid. Nu a putut satisface nici tentativa de a pleda cu tenacitate în favoarea vechii politici imobiliste, referitoare tocmai la problemele centrale ale Republicii Federale, exprimată printr-o serie de critici la adresa noilor accente introduse de guvernul Brandt în declarațiile sale ; or, tocmai acestea au fost apreciate

Abonament la guvernare
(Din **Westfälische Rundschau**)

atît în R.F.G. cît și în străinătate ca marcînd unele tendințe noi, realiste, în orientarea politicii vest-germane, în special a celei externe.

Dar, dacă de la masa prezidiului nu a venit nimic nou, nu același lucru se poate spune despre luările de cuvînt ale celor din sală. Și, într-adevăr, tocmai în aceasta a constat ineditul — în suita congreselor creștin-democrate — al acestei întruniri. Raportul președintelui U.C.D. a făcut, pentru prima oară, obiectul unor atacuri vehemente, de o duritate surprinzătoare pentru cei prezenți în sala Congresului. Aplauze puternice și exclamații aprobative au subliniat intervenția președintelui organizației creștin-democrate a studenților, Uwe Simon, care a acuzat orientarea de pînă acum a U.C.D. de „conservatorism steril" și a cerut Uniunii „să devină, dintr-un partid al trecutului, rupt de realități, un partid al reformelor, în pas cu cerințele vieții". Încercarea președintelui U.C.D. de a răspunde reprezentantului tineretului creștin-democrat nu a fost de natură a satisface, intervenția sa fiind acoperită, în multe rînduri, de dezaprobarea sălii. Kiesinger se lovea, astfel, pentru prima dată în cadrul unui congres al U.C.D., de ceea ce el însuși recunoscuse în raportul său, și anume faptul că partidul „va trebui să găsească sau să regăsească contactele cu masele orășenești, cu tineretul".

Mai critică — la nivelul conducerii — a fost intervenția secretarului general al U.C.D., Bruno Heck, care, căutînd să analizeze lacunele din activitatea creștin-democraților, admitea că partidul trebuie să răspundă „tuturor celor care cer o schimbare și pentru care schimbarea este cheia succesului. Nici cu tineretul, nici cu intelectualii, nici cu presa, U.C.D. nu a știut să păstreze sau să-și găsească legătura cuvenită" — a precizat el. Și, în contrast cu trandafiriul în care Kiesinger vedea totuși viitorul U.C.D., secretarul general a pus, în mod indirect, în gardă pe toți membrii săi împotriva oricărei speranțe de revenire rapidă la putere. La rîndul său, Rainer Barzel, șeful grupului parlamentar al Uniunii, — și considerat astăzi ca personalitatea cea mai influentă din partid — a declarat : „Ne așteaptă vremuri grele" și i-a îndemnat pe colegii săi să se pregătească pentru ceea ce numea el o lungă „traversare a deșertului".

Chiar dacă la sfîrșitul Congresului, Kurt Georg Kiesinger a fost reales în calitate de președinte al U.C.D., el a întrunit cu 37 de voturi mai puțin decît la ultimele alegeri din 1967, fapt considerat, aici, ca deosebit de semnificativ, mai ales că — se atrage atenția — în imediata lui apropiere se află așa-numita „gardă tînără a U.C.D.", ai cărei lideri în plină afirmare sînt primul ministru al landului Renania-Palatinat, Helmut Kohl, în vîrstă de 39 de ani, apreciat ca „primul succesor" al președintelui, în concurență cu Gerhard Stoltenberg, fostul ministru al cercetării științifice, și, evident, cu liderul fracțiunii parlamentare, Rainer Barzel. Ziarul „Kölnischer Rundschau", amintește că, deși Kiesinger nu a avut un contracandidat, el a avut aproape 100 de voturi contra sau abțineri ; făcînd referiri la frecventele critici adresate politicii de pînă acum a Uniunii, ziarul apreciază că „era Kiesinger a luat sfîrșit, iar printre puținii care nu înțeleg acest lucru se numără însuși Kiesinger. U.C.D. se pregătește să rezolve pe cale elegantă problema Kiesinger, la prima ocazie favorabilă".

Dacă întrunirea de la Mainz a lăsat să se întrevadă o serie de disensiuni între liderii partidului, dincolo de această problemă a unei eventuale rocade de persoane, ceea ce pare să se fi evidențiat cu mai multă pregnanță decît oricînd înainte este curentul favorabil unor reforme de structură în cadrul partidului, de reconsiderare a unor teze al căror insucces a fost cu claritate demonstrat de rezultatul alegerilor din septembrie și, implicit, de tendințele noi care se manifestă în complexitatea vieții politice vest-germane. De aceea, Congresul de la Mainz a pus, totuși, în lumină unele aspecte noi care caracterizează contextul politic actual vest-german. Credem, deci, că nu este lipsit de importanță faptul că și în cadrul celui mai conservator partid din R.F.G. — acolo unde s-au născut doctrine și s-au trasat linii politice rigide, definite printr-un „aprioric imobilism" și printr-o flagrantă lipsă de receptivitate la ce este nou și constructiv în domeniul recunoașterii realităților continentului european — s-au făcut auzite voci care condamnă „rigiditatea", „lipsa de perspectivă", „lipsa de realism" a liderilor U.C.D. În conjunctura ultimelor evenimente politice din R.F.G., confruntarea vie, puternică, dintre un conservatorism tradițional și forțele în continuă creștere care militează pentru o politică realistă, în acord cu interesele majore ale populației vest-germane, constituie, în mod indiscutabil, un factor pozitiv.

Bonn, 25 noiembrie

interviul nostru

Peter Nanyemba

reprezentantul Organizației Poporului Africii de sud-vest (S.W.A.P.O.) în Africa de est

La actuala sesiune a Adunării Generale a O.N.U., pe ordinea de zi a figurat din nou problema Namibiei (Africa de sud-vest). Propunerea ca O.N.U. să declare independența acestui teritoriu și să recunoască un guvern în exil a fost respinsă de mișcarea de eliberare „South West Africa People's Organisation" (S.W.A.P.O.), care consideră că nu astfel va fi rezolvată problema de bază a acestui teritoriu de pe continentul african deținut ilegal de guvernul rasist de la Pretoria — problema obținerii independenței.

Recent, am avut posibilitatea să-l întîlnesc pe dl Peter Nanyemba, reprezentant al S.W.A.P.O. în Africa de est, căruia i-am solicitat un interviu pentru revista „Lumea".

Namibia în luptă pentru independență

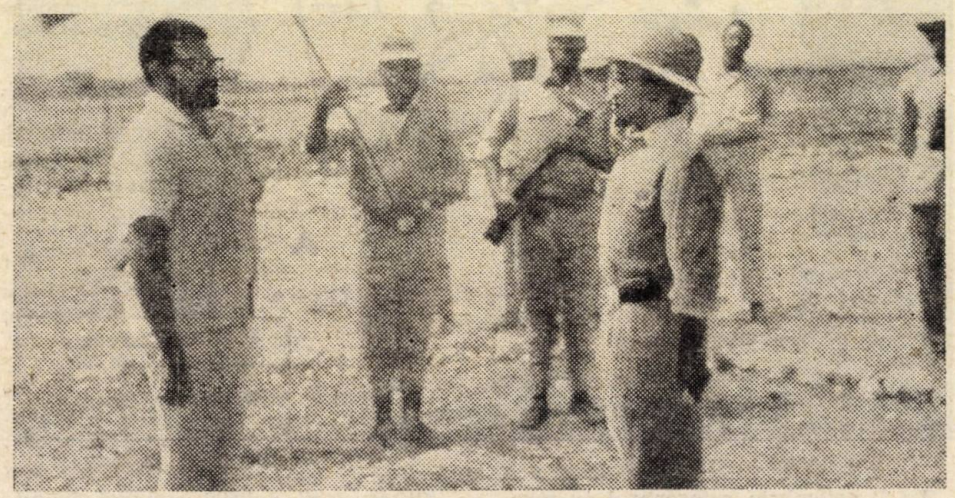

Sam Nujoma, președintele S.W.A.P.O. (stînga), la ceremonia depunerii jurămîntului de către un nou grup de ofițeri ai mișcării de eliberare

La întrebarea de ce sînt folosite două denumiri pentru același teritoriu, dl Nanyemba a răspuns :

— De ce Namibia ? De ce nu Africa de sud-vest ? Explicația are un caracter geografic și istoric. Cînd, în 1870, colonialiștii germani ocupau teritoriul Africii de sud-vest, ei intuiau doar că, la nord, acesta trebuie să se mărginească cu Angola, iar la sud cu teritoriul Africii de sud, stăpînit deja de englezi și olandezi. Din acest motiv, colonialiștii germani au căutat pentru teritoriul ocupat de ei un nume care să se deosebească de coloniile vecine, spunîndu-i „Colonia germană din Africa de sud-vest". Inițial, germanii s-au stabilit în regiunea centrală, care se mai numea Hereroland sau Demeroland, după numele populațiilor locale. Ulterior, posesiunea lor s-a extins spre sud, cuprinzînd Namaqualand, și spre nord, ocupînd Ovamboland. În consecință, denumirea de „Africa de sud-vest" provine din dicționarele, atlasele și literatura colonialistă. Această denumire nu corespunde, în primul rînd, caracteristicilor geografice ale patriei noastre. Noi ne numim țara Namibia și este simplu de explicat. O singură privire asupra teritoriului va releva celui interesat prezența, pe coasta Oceanului Atlantic, a unor dune de nisip reprezentînd un semideșert pe care locuitorii acestor pămînturi l-au denumit dintotdeauna „Namib" (în limba populațiilor Nama și Samara) și care înseamnă „fișie protectoare" sau „împrejmuire". Namibul se întinde de-a lungul a 850 de mile, începînd de la rîul Cunene, la granița cu Angola, și pînă în sud, la granița cu Africa de sud, pe fluviul Orange. Lățimea lui variază între 30 și 80 de mile. Namibul a constituit o piedică naturală pentru mulți navigatori, precum și pentru cei care au venit să colonizeze teritoriul. Din cauza accesului dificil, nimeni nu știa ce se află în spatele deșertului. Așa se și explică faptul că Namibia a fost unul din cele din urmă teritorii cucerite de colonialiști în Africa, nemaivorbind de rezistența populației locale. Namibul este bogat în diamante, iar apele Oceanului Atlantic, care-l scaldă, reprezintă un loc ideal pentru orice pescar din lume. Pentru motivele arătate mai sus, noi am hotărît să ne numim țara Namibia, adică „pămîntul lui Namib".

— De ce refuză guvernul de la Pretoria să-și retragă administrația din acest teritoriu și ce metode de opresiune folosește împotriva populației locale și a mișcării de eliberare ?

— În strategia imperialismului, a colonialismului și neocolonialismului, guvernului de la Pretoria îi sînt rezervate sarcini speciale. Acestea privesc menținerea orînduirii capitaliste în această țară, precum și în țări ca Botswana, Lesotho și teritoriul Africii de sud-vest. De asemenea, sprijinirea guvernului rasist al lui Ian Smith din Rhodesia preocupă în cel mai înalt grad pe guvernanții din Africa de sud. Ei se tem de victoria inevitabilă a mișcărilor de eliberare din Guineea-Bissau, Angola și Mozambic. Iată de ce și-au asumat rușinosul rol de a sprijini pe colonialiștii portughezi și de a sfida lupta justă a milioanelor de mozambicani, namibieni, angolezi, zimbabwieni, pentru independență. Pe de altă parte, subsolul Namibiei conține importante zăcăminte de diamante, precum și cupru, zinc, vanadiu, mangan, fosfați, tungsten, litiu, pietre prețioase și semiprețioase.

Companiile Africii de sud ca, de exemplu, De Beers, își investesc banii și obțin profituri imense din exploatarea bogățiilor minerale ale Namibiei. De pildă, compania „The Consolidated Diamond Mines of Oppenheimer" încasează anual un profit de 19 milioane lire sterline de pe urma exploatării diamantelor din Namibia. Această companie și-a început exploatările pe teritoriul nostru în 1888. Se pot, deci, imagina imensele profituri realizate de atunci încoace. Sau, să luăm un alt exemplu : multimilionarul american Sammy Collins (Texas) extrage și el lunar aproximativ 20 000 carate de diamante de pe fundul apelor noastre teritoriale. „The Consolidated Diamond Mines" deține 98 la sută din producția totală de diamante a Namibiei, țară care ocupă locul doi în lume în producția de diamante.

Cam prin 1964 s-a descoperit că Namibia posedă și petrol. Știrea a interesat imediat compania americană Texaco, care a concesionat o mare suprafață de pămînt în Ovamboland (nordul Namibiei). Acum, se spune că explorările sînt pe sfîrșite și că, în curînd, ve începe exploatarea petrolului. Explorări similare efectuează și compania franceză „Aquitine Swa", compania canadiană „Brilund Mines ltd.", compania americană „Falcon Bridge of Africa ltd." — toate interesate de petrolul namibian. La acestea se mai pot adăuga „The American Metal Climax" precum și „U.S. Steel Company", care urmăresc, în special, exploatarea zăcămintelor de cupru descoperite recent.

Bogățiile Namibiei sînt prea de preț pentru ca guvernanții de la Pretoria să renunțe la ele și la exploatarea poporului nostru. Iar în schimbul concesiunilor pentru exploatarea bogățiilor țării, acordate marilor companii occidentale, rasiștii primesc armament modern, sprijin moral și diplomatic. În cadrul acestei simbioze, guvernul de la Pretoria și-a asumat răspunderea de a crea și a aplica legi care să subjuge populația Namibiei și să reprime lupta de eliberare națională desfășurată de patrioții namibieni. De-a lungul anilor, guvernanții din Africa de sud au promulgat numeroase legi care să le permită să-și îndeplinească acest rol. Astfel, pentru a comite arestări, persecuții, deportări și crime, guvernul lui Vorster se folosește de legile mai vechi, care interzic adunarea a mai mult de cinci persoane (Riotous Assembly Act of 1914), de legea 44, din 1950, îndreptată împotriva „pericolului comunist", legea împotriva sabotajului, din 1962, legea

împotriva organizațiilor ilegale, din 1960, precum și de legi adoptate în ultimii ani, ca, de exemplu, legea împotriva „terorismului".

Pe baza acestor legi draconice, sute de patrioți namibieni se află în închisoarea centrală din Pretoria sau pe Robben Island. Raziile poliției vin prin surprindere. Vă relatez un caz, petrecut cu vreo doi ani în urmă. Într-o zi, pe la mijlocul lui octombrie, un elicopter al forțelor aeriene sud-africane a aterizat într-un sat condus de șeful Sinkumbwa din coridorul Caprivi (partea de nord-est a Namibiei). Patru soldați albi și un polițist de culoare au cerut cu insistență conducătorului satului să le dea pe fiul lui (17 ani) ca să-i conducă pe insula Impalila, de pe fluviul Zambezi. Conducătorul a protestat și a refuzat, întrucît polițistul african, M. Mwatoli, cunoștea drumul foarte bine. Dar, pînă la urmă, bătrînul s-a înduplecat și copilul lui s-a urcat în elicopterul care a decolat imediat. Elicopterul s-a reîntors în sat după aproximativ 40 minute. Înainte de a ateriza, din el a fost aruncat corpul străpuns de gloanțe al copilului. Comentariile sînt inutile.

— Cînd a fost creată Organizația Poporului Africii de sud-vest și care sînt sarcinile sale de bază ?

— În anul 1957, un grup de tineri namibieni, care lucrau în diferite părți ale Africii de sud, au hotărît să creeze o organizație care să le apere interesele. Sub conducerea lui Herman Toivo ja Toivo, a luat ființă organizația „Ovamboland People' s Congress". Sprijinul maselor populare a creat condiții ca, în 1958, organizația să se întărească, schimbîndu-și și denumirea în „Owamboland People' s Organisation", avînd în frunte pe Sam Nujoma, actualul președinte al S.W.A.P.O. Doi ani mai tîrziu, cînd organizația cuprindea pe toți patrioții namibieni și avea secții pe întreg teritoriul țării, s-a adoptat denumirea de azi — „South West African People' s Organisation".

În 1962, la o conferință ținută în ilegalitate, conducerea S.W.A.P.O. a adoptat o rezoluție privind activitatea politică și miliară în interiorul Namibiei și peste graniță. Acest important document prevedea : 1) educarea maselor populare în sensul că sarcina obținerii independenței revine namibienilor ; 2) pregătirea populației pentru eventuala luptă armată ; 3) pregătirea oamenilor pentru rolul pe care trebuie să-l aibă în lupta de eliberare și orgdnizarea de centre de instrucție militară în interiorul țării. Acest program este valabil și în prezent. Realizarea lui a făcut ca, la 26 august 1966, masele populare din Namibia, conduse de S.W.A.P.O., să înceapă primul atac armat împotriva regimului rasist de la Pretoria. Populația din Namibia și-a dat seama, pentru prima dată, că este capabilă să înfrunte dușmanul cu armele în mîini, iar lupta de eliberare a cunoscut un nou avînt. Cum era de așteptat, guvernul de la Pretoria a început represiunile împotriva tuturor celor care sprijineau S.W.A.P.O. Mulți conducători au fost arestați și aruncați în închisoare. Alții au fost nevoiți să se stabilească peste graniță și să conducă lupta de acolo.

Noi ne bucurăm de sprijinul întregii populații namibiene, de sprijinul întregii lumi progresiste și nimic nu poate opri poporul nostru din marșul său spre libertate și independență, deși sîntem conștienți că va trebui să traversăm multe rîuri de sînge pînă la atingerea scopului final.

B. M. MIRCESCU

Dar-es-Salaam, 21 noiembrie

Petrol și baze

NOI POZIȚII LA TRIPOLI

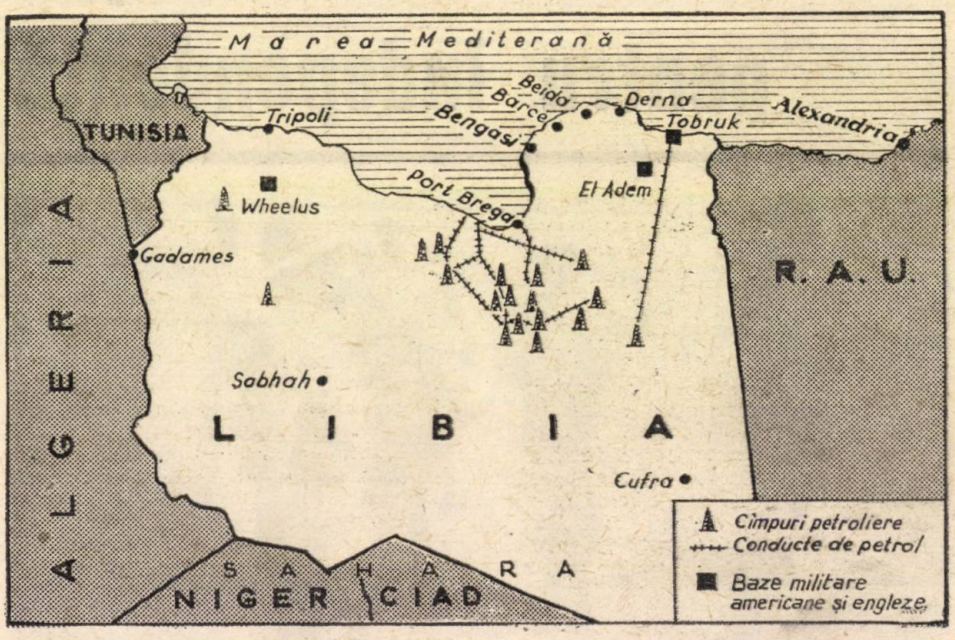

La 31 octombrie, octogenarul ex-rege libian, Idriss El Senoussi, se îmbarca în portul Pireu pe vasul Cynthia cu destinația Alexandria, în urma acceptării cererii sale de a locui la Cairo. Astfel se consuma epilogul monarhiei aflate în fruntea Libiei din 1951, anul cuceririi independenței de către această țară.

Între timp, observatorii politici și litera de zi cu zi a presei continuă să urmărească cu atenție înlăturarea progresivă a discreției în care s-au învăluit, cîtva timp după lovitura de stat din zorii zilei de 1 septembrie, atît promotorii săi cît și intențiile noilor conducători de la Tripoli.

Contrar a ceea ce s-a crezut imediat după evenimentele din septembrie, animatorul lor principal pare să fi fost colonelul El Kadhafi, în vîrstă de numai 27 de ani. În cadrul noului regim de la Tripoli, el deține funcțiile de președinte al Consiliului revoluției și de comandant al armatei. De altfel, după cum s-a anunțat în capitala Libiei, funcția de președinte al Consiliului revoluției i-a fost încredințată „în temeiul eforturilor desfășurate de colonelul Kadhafi în vederea stringerii rîndurilor ofițerilor superiori ai armatei și asigurării succesului revoluției, și în temeiul încrederii pe care i-o poartă ofițerii mișcării".

Observatorii politici remarcă faptul că, dintre componenții noului guvern libian, nici unul nu a deținut în trecut funcții ministeriale. Alcătuit din nouă membri — șapte civili și numai doi militari, cărora li s-au încredințat portofoliul apărării și internele — guvernul este prezidat de Mahmoud Soliman El Maghrabi, în vîrstă de treizeci și șase de ani. Doctor în drept petrolier, titlu pe care îl obține în Statele Unite, el a fost numit, la întoarcerea în Libia, consilier pe lîngă compania Esso (Standard Oil of New Jersey). Membru al Federației sindicatelor muncitorești, nerecunoscută de vechiul regim, el a fost, totodată, unul din principalii fondatori ai sindicatului muncitorilor din industria petrolieră și principalul partizan al întreruperii exporturilor de petrol în iunie 1967. Urmărit și arestat pentru activitatea sa, Maghrabi a fost condamnat la patru ani închisoare și privat de naționalitatea libiană. În fruntea ministerului de externe a fost numit un jurnalist : Salah Boussir, care, la cei patruzeci și cinci de ani ai săi, este cel mai în vîrstă membru al guvernului. Doctor al Universității din Cairo, el a publicat mai multe opere în Libia și și-a manifes-

tat în parlament opoziția față de acordurile prin care Marea Britanie obținea baze pe teritoriul libian. Opoziția sa față de acordurile încheiate de vechiul regim de la Tripoli îi aduce arestarea la domiciliu și îl face să se refugieze, în 1956, peste hotare. La Roma, unde se afla în momentul loviturii de stat, el a declarat, în cadrul unei conferințe de presă, că noul regim înțelege să respecte acordurile internaționale încheiate de Libia, dar că responsabilii a numeroase neregularități comise în ce privește concesiunile petroliere vor fi judecați în curînd.

Noul cabinet este răspunzător pentru acțiunile sale în fața Consiliului revoluției. Într-o alocuțiune difuzată de postul de radio Tripoli, primul ministru El Maghrabi declara că „guvernul libian va urma o politică clară, obiectivă și constructivă, bazată pe interesul general al țării, și nu o politică de improvizație, de demagogie și de sloganuri incendiare, care nu ar servi cauza

Colonelul Kadhafi

arabă". „Guvernul nostru — a adăugat el — va veghea la dezvoltarea legăturilor de prietenie și de cooperare cu toate țările arabe și va susține moral și material poporul palestinian în lupta sa de eliberare pînă la victoria finală". Potrivit revistei „Jeune Afrique", cîteva măsuri luate la Tripoli după instaurarea republicii au întîmpinat aprobarea generală. Dintre acestea — blocarea prețurilor, interzicerea vînzării de alcool, suprimarea cheltuielilor protocolare, reducerea echipei ministeriale și eliberarea deținuților. Dar, apreciază ziarul „La Tribune de Genève", încă mai mult decît poziția sa în ce privește problemele societății libiene, era așteptată cunoașterea atitudinii noului regim de la Tripoli față de cele două puncte esențiale : prezența bazelor străine în țară și exploatarea petrolului.

Se știe că, după aprilie 1959, cînd, din deșertul libian, altfel steril, a țîșnit primul torent, de „aur negru", industria petroliferă din această țară a cunoscut o dezvoltare vertiginoasă. La 23 aprilie 1968, era inaugurat la Zueitina, în golful Syrtre, al cincilea port petrolifer al Libiei. Dar țițeiul era încărcat pe bordul marilor petroliere care îl transportau spre rafinării străine. Cu o producție de 125 milioane tone în 1968 și, după unele estimații, de pînă la 150 milione tone anul acesta, Libia a devenit una din principalele țări exportatoare de petrol din lume. Așezarea sa geografică și închiderea Canalului de Suez după războiul din iunie 1967 au determinat și ele interesul crescînd al companiilor occidentale pentru zăcămintele de petrol de aici.

Noul premier libanez a declarat trimisului special al agenției France Presse că regimul instaurat la Tripoli la 1 septembrie va încerca să colaboreze cu companiile străine, dar „cu condiția ca interesele poporului libian să fie luate în considerare". „Sub vechiul regim — a adăugat el — aceste interese erau în întregime ignorate. Ele pot să fie salvgardate, în mod special, printr-un control mai eficace al actvităților petrolifere în interiorul teritoriului libian și dezvoltînd activitățile companiei naționale libiene". Printre măsurile posibile de inițiat în domeniul industriei petroliere libiene sînt amintite mărirea prețului de bază (petrolul libian fiind cumpărat la un preț mai scăzut decît al altor țări), obligația pentru companii de a forma cadre libiene după o cotă stabilită de guvern și, în sfîrșit, reexaminarea unor acorduri încheiate înainte de 1 septembrie.

Așteptată în cercurile politice, dată fiind orientarea și componența sa (am amintit că Salah Boussir, actualul ministru de externe, a fost condamnat în 1954 tocmai datorită opoziției sale față de prezența bazelor străine în țară), hotărîrea noului guvern libian de a cere Statelor Unite și Angliei să-și retragă, prima — importanta bază aeriană Wheelus Field de lîngă Tripoli, iar cealaltă — bazele de la Tobruk și El-Adem, are, datorită „poziției strategice pe care o ocupă Libia în bazinul mediteranean" (Le Monde), o importanță deosebită. Agenția de presă a Orientului Mijlociu (M.E.N.) a anunțat că, la 15 decembrie, în urma răspunsului părții americane la o notă recentă a guvernului libian, urmează să înceapă negocieri pentru evacuarea bazei Wheelus-Field și a altor trei terenuri de zbor (Nemader Younès, Kombot și El-Abrak). Se crede că delegația libiană la convorbiri va cere evacuarea completă și necondiționată a bazelor înainte de 24 decembrie 1970, data expirării acordului încheiat în 1954 între Statele Unite și Libia.

La Londra s-a anunțat, de asemenea, că ambasadorul englez la Tripoli, Donald Maitland, a fost însărcinat să poarte negocieri cu guvernul libian asupra retragerii trupelor britanice și asupra ansamblului relațiilor anglo-libiene. Potrivit agenției France Presse, Marea Britanie estimează că negocierile nu se vor referi numai la evacuarea trupelor sale și lichidarea bazelor de la Tobruk și El-Adem, ci și la viitorul contractelor de livrare către Libia a unui material de război al cărui preț este evaluat la 200 milioane franci. În urma răspunsului guvernului britanic, remis la 13 noiembrie de către ambasadorul său guvernului libian, prin care este acceptată propunerea de deschidere a convorbirilor, Libia a cerut ca Marea Britanie să se decidă cît mai repede asupra datei la care acestea urmează să înceapă.

Ion MADOȘA

reflector

COMUNICAT COMUN UNGARO-IRANIAN

Comunicatul comun ungaro-iranian cu privire la vizita oficială în Iran a președintelui Consiliului Prezidențial al R. P. Ungare, Pal Losonczi, menționează rodnicul schimb de păreri, care a avut loc cu acest prilej între cele două părți, în domeniul relațiilor ungaro-iraniene precum și în alte probleme de interes reciproc. Președintele Consiliului Prezidențial al R. P. Ungare și șahul Iranului au exprimat înalta lor apreciere pentru eforturile depuse de cele două state în dezvoltarea economiei naționale. Ambele părți consideră — se arată, de asemenea, în comunicat — că există multe posibilități pentru dezvoltarea relațiilor economice, tehnico-științifice și culturale dintre Ungaria și Iran. În vederea realizării unei colaborări mult mai strînse în domeniul economiei, științei și tehnicii, vor fi înființate comisii guvernamentale.

Ambele părți și-au exprimat îngrijorarea cu privire la încordarea existentă în diferite regiuni ale lumii, subliniind că este necesar să se susțină toate eforturile orientate spre lichidarea încordării, spre menținerea păcii generale. Șefii celor două state au subliniat faptul că sprijină principiile coexistenței pașnice, ale respectării neamestecului în treburile interne ale altor țări și principiul respectului reciproc.

O atenție deosebită a fost acordată creării securității europene, factor care, se spune în comunicat, poate exercita o influență favorabilă asupra situației internaționale în general. Președintele Pal Losonczi și-a exprimat acordul față de propunerea șahului Iranului privind crearea unei organizații internaționale în problema dezvoltării economice, întemeiată pe principiul liberului consimțămînt.

O ANIVERSARE ȘI O SUPOZIȚIE

La 22 noiembrie, generalul de Gaulle a împlinit 79 de ani. Ilustrul om de stat și-a serbat aniversarea în cea mai strictă intimitate, la Colombey-les-Deux Eglises. Nici o ceremonie și nici o vizită oficială sau neoficială nu a tulburat liniștea austeră de care s-a înconjurat, cu șase luni în urmă, fostul președinte al Republicii Franceze. Domeniul său, ferit privirilor indiscrete, așezat la oarecare distanță de satul Colombey, este păzit de jandarmi ce protejează repausul generalului. Potrivit supozițiilor agenției France Presse, Charles de Gaulle și-ar fi petrecut cea de-a 79-a aniversare stînd, ca de obicei, la masa sa de lucru și redactîndu-și memoriile, în timp ce doamna de Gaulle își făcea cumpărăturile zilnice în orășelul învecinat Bar-sur-Aube.

Bilanț după „APOLLO-12"

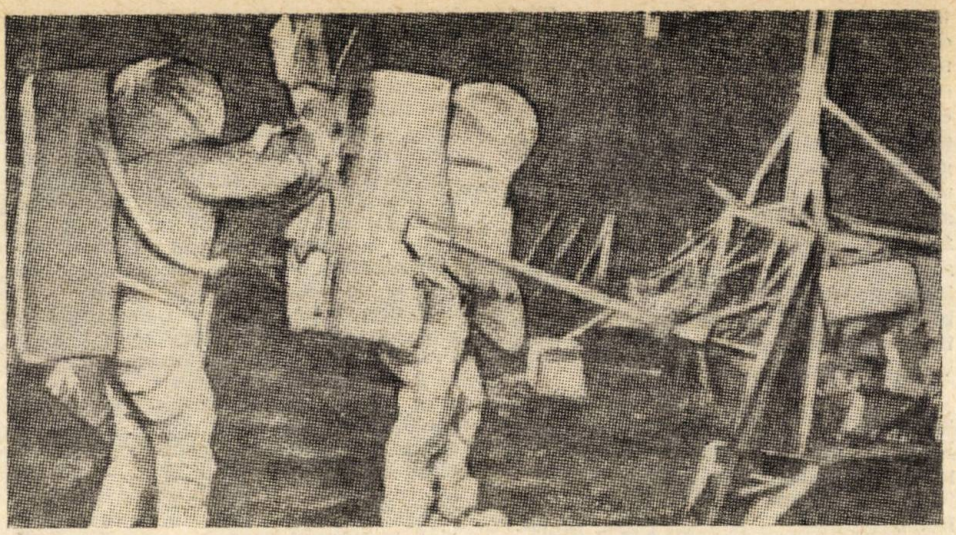

Charles Conrad și Alan Bean în fața epavei lui „Surveyor-3"

Plecată de la Merritt Island în ziua de 14 noiembrie 1969, la ora 18 și 23 de minute (facem toate indicațiile orare după ceasurile noastre), astronava „Apollo-12" a călătorit 10 zile, 4 ore și 36 de minute, a străbătut 1 534 000 de kilometri în spațiul cosmic, a expediat un modul cu doi oameni pe Lună, i-a așteptat în zbor, i-a reîmbarcat și a revenit pe Pămînt, în Oceanul Pacific, la 24 noiembrie, ora 22,58, cu programul îndeplinit.

Bilanțul acestei performanțe se împarte în două capitole : tehnic și științific. Ordinea lor de prioritate a provocat discuții — și chiar demisii — în rîndurile Administrației de la Houston. În actualul stadiu al programului de zboruri spațiale, sectorul considerat cel mai important este, pe drept cuvînt, ingineria cosmică. De la ingineri se așteaptă elaborarea condițiilor optime de zbor și de lucru pentru echipajele umane. Abia în al doilea rînd — și numai în zborurile din anii 1971—1972 (poate „Apollo-17"), la bordul astronavelor se vor urca — alături de navigatori — savanți care se vor putea ocupa numai de probleme științifice.

În această ordine de idei, zborul încheiat la începutul acestei săptămîni a avut și el un caracter tehnologic experimental. Pe „Apollo-12" au fost încercate aparate noi și formule de zbor mai îndrăznețe. Navigatorii au putut să-și stabilească singuri poziția în spațiu, pe care au calculat-o cu ajutorul instrumentelor de la bord (un simplu sextant), orientîndu-se direct după stele. În timpul zborului spre Lună, pilotul a modificat traiectoria de zbor, plasînd nava pe o orbită „catastrofală", în sensul că parcurgerea ei i-ar fi condus, la înapoiere, la 93 000 de kilometri depărtare de Pămînt. Era, deci, necesară o nouă modificare, în zborul de întoarcere, pentru aducerea navei pe traiectoria normală. Ambele operații au fost făcute de pilot, în condiții perfecte.

A fost acordată o mai amplă autonomie și pilotului de pe modulul „Intrepid". Mulțumită manevrelor comandate manual, el a reușit să aterizeze „pe un vîrf de ac", într-un punct aflat la numai 180 de metri de sonda automată „Surveyor-3". În fine, un număr relativ mare de manevre au fost efectuate dincolo de cortina Lunii, fără nici o posibilitate de radiocomunicații, deci fără nici un sprijin sau control din partea stațiilor de pe Pămînt, ceea ce a confirmat înaltul grad de fiabilitate al agregatelor și instrumentelor de bord, precum și excelenta pregătire a astronauților. Antrenamentele ce se desfășoară în simulatoarele de pe Pămînt, a spus Charles Conrad într-o convorbire cu Centrul de la Houston, sînt mai dificile, cer eforturi mult mai mari decît mișcările făcute pe Lună.

Tot o problemă de tehnologie — foarte serioasă — a fost pusă inginerilor de la N.A.S.A. de incidentul petrecut în clipa lansării. Abia acum, după epuizarea zborului, s-a putut afla cît de puternică a fost îngrijorarea celor de la Houston în momentul cînd, în primele secunde de după aprinderea motoarelor, sistemul „Saturn-5"—„Apollo-12" a fost lovit de una sau de două descărcări foarte puternice de electricitate statică. Acest fenomen, neașteptat, putea să aibă cele mai grave urmări, a declarat directorul operațiunilor de zbor, Christopher C. Kraft, la conferința de presă a conducătorilor N.A.S.A. „Un mare număr de pile electrice cu combustibil și alte aparate importante au încetat să funcționeze. Nu mai eram deloc sigur că sistemul își va recăpăta energia electrică", a continuat Kraft, după ce a recunoscut că, la un moment dat, s-a gîndit să întrerupă zborul.

Această întîmplare i-a făcut pe ingineri să reflecteze la modalitatea tehnică de a izola mai bine platforma și întregul sistem de lansare. Ceva mai modest, Kraft a fost de părere că, pînă la găsirea unei soluții, să nu se mai facă nici o lansare pe vreme de furtună.

Raportînd despre greutățile pe care le-a întîmpinat la aterizarea cu LEM-ul pe Lună, Charles Conrad a spus că posibilitatea unei observații optice directe, printr-o fereastră așezată în partea cu care se apropie agregatul de sol, ar fi înlăturat ezitările și manevrele sale aproximative. Dar inginerii au răspuns că o modificare de felul acesta în complicatul și fragilul „Intrepid" sau în construcția unuia din frații lui viitori ar fi foarte greu de realizat.

În domeniul științei, rezultatele obținute de „Apollo-12" sînt foarte interesante, chiar de la prima vedere. Louis Deroche, comentatorul științific al agenției „France Presse", constată că astronauții au devenit „cele mai prețioase ajutoare ale savanților, brațele și mîinile lor pe Lună". Iar doctorul Conway Sinder, de la „Jet Propulsion Laboratory", din Houston, crede că treaba făcută de Conrad și Bean în această călătorie „constituie, probabil, cel mai mare salt înainte pentru a cunoaște și înțelege Luna".

Mai multe fapte s-ar părea că vin — pentru început — în sprijinul acestui optimism. Cei doi oameni care au vizitat Luna, avînd de consacrat mai puțin timp televiziunii (din cauza defecțiunilor tehnice), au cîntat, au glumit, au vorbit mult dar au și lucrat cu spor. Ei au adus pe Pămînt 40—45 de kilograme de roci și pulberi recoltate în „Oceanul Furtunilor", cu o mai riguroasă metodă geologică decît predecesorii lor. Savanții selenologi acordă o însemnătate specială faptului că acum au în laboratoare mostre selenare din **două regiuni** diferite. S-ar putea ca eventualele lor deosebiri să permită formularea unor ipoteze mai solide în problemele selenologiei. Observațiile făcute de astronauți în plimbarea lor pe Lună, pe o distanță de 1 800 de metri, și readucerea unor fragmente din „Surveyor-3", încurajează, de asemenea, pe selenologi în delicatele lor investigații. În fine, cele mai multe speranțe se pun în „stația geofizică" lăsată pe Selene. De pe acum se confirmă că toate aparatele din agregatul ALSEP, alimentate cu energie electrică de centrala atomo-electrică în miniatură SNAP 27, funcționează febril.

Acum, cei trei astronauți se află în carantină, în „lazaretul" LRL (Lunar Receiving Laboratory) de la Houston, unde vor rămîne — nu se știe, exact, de ce — pînă la 11 decembrie, într-o izolare absolută, dincolo de așa-zisa „dublă barieră biologică", formată din pereți etanși de sticlă și aluminiu. Cu vreo cîteva ore înaintea lor, au intrat în carantină, tot acolo, în camere protejate de o singură „barieră biologică", mostrele de Lună, piesele lui „Surveyor-3", costumele astronauților și capsula în care au revenit pe Pămînt.

Asupra astronauților și asupra tuturor acestor materiale și obiecte s-au îndreptat, din nou, instrumentele de laborator, metodele de analiză fină care au investigat și pe „Apollo-11", cu rezultate modeste. Poate că de data aceasta, după o recoltă selenară de două ori mai bogată decît prima, din iulie, vom afla mai multe despre Lună, fără să mai așteptăm să decoleze, probabil la 12 martie 1970, nava „Apollo-13", al cărei echipaj e vorba să lucreze pe Lună 35 de ore. Cu patru ore mai mult decît Conrad și Bean.

Mihai RÎMNICEANU

Un duel al milioanelor

ONASSIS — NIARCHOS

In a doua duminică din luna iulie, zi care s-a potrivit să cadă, anul acesta, pe data de 13, doi oameni de afaceri au așteptat, ascunși ca doi tigri, fiecare pe insulița lui din fermecătorul arhipelag al Cicladelor, să le vină de la Atena o telegramă foarte scurtă : „s-a făcut". Dar, cu toate că întregul lor dispozitiv personal de telecomunicații era branșat exclusiv pentru aceste cuvinte, ele n-au venit.

O noapte întreagă, cei doi au stat pe gînduri. Sufereau, prin urmare, un eșec — și fiecare din ei știa că vina o poartă rivalul de pe insula vecină. Un eșec nu înseamnă sfîrșitul luptei. În zorii dimineții următoare, interfonul a început să vibreze, radiotelegraful să dea ordine la depărtare, iar telexul să transmită guvernului atenian alte oferte, cu aparențe mai seducătoare, din partea celor doi concurenți. Niciunul din ei nu-și putea permite o clipă de odihnă într-o competiție care înseamnă duelul pe viață și pe moarte între doi oameni cu viețile paralele.

Nu s-au întîlnit de 23 de ani. Și, chiar în timpul cît au fost cumnați, căsătoriți, cam provizoriu, cu două surori — fetele lui Stavros Livanos — ei n-au stat niciodată la aceeași masă și nici sub același acoperiș. „Orice va face el în viață" — a spus Stavros Spyros Niarchos, cu zîmbetul lui suspect — „eu voi face mai bine". „Iar eu" — a răspuns Aristotele Socrates Onassis, privind posac peste ochelarii fumurii — „voi face mai mult decît va face el".

De atunci, din timpul celui de-al doilea război mondial, a început duelul. La origine stau vapoarele de război demodate. Dornică să arunce în luptă modelele noi, amiralitatea Statelor Unite ale Americii nu avea cui să le vîndă pe cele vechi. Pentru a degaja urgent șantierele și porturile de importanță strategică, fostele cuirasate, crucișătoare și contratorpiloare erau oferite la kilogram, la prețuri de 3—4 ori mai mici decît ale fierului vechi, însă cu condiția expresă ca achizitorul să le scoată imediat din apele americane și să arunce tunurile în ocean.

Toată lumea știa că, după încheierea primului război mondial, uzinele „Ford" cumpăraseră o mare cantitate de asemenea deșeuri ale victoriei. Transportarea lor pînă aproape de uzine, la Detroit, demontarea mașinilor și decuparea plăcilor de oțel costaseră însă atît de mult, încît numai inflația din anii imediat următori războiului l-a salvat pe Ford, ca prin minune, de la un faliment penibil. Sub impresia acestei amintiri, industriașii au primit cu foarte mari reticențe oferta marinei americane. Din vasta faună a „rechinilor", cum erau numiți profitorii afacerilor de război, și-au scos capul doi neofiți, doi tineri care pîndeau din umbră orice prilej de a pune mîna pe bani : Onassis, aflat pe atunci la Buenos Aires, și Niarchos, un fecior de bani-gata, lacom, foarte interesat de felul în care ar putea să multiplice averea părintească. Niarchos ocupa tocmai atunci funcția de atașat naval al Greciei la Washington, cu alte cuvinte era plasat exact în punctul optim al întregii afaceri. Știa nu numai ce anume vapoare se vînd, dar și porturile în care se află, precum și apele retrase în care pot fi demontate cu cît mai puține cheltuieli. Și-a luat, deci, repede partea leului, în vederea fondării unei mari societăți de navigație comercială. Dar nici concurentul de la Buenos Aires nu s-a lăsat mai prejos. El a adunat, de preferință, navele mici, ușoare, suple și, după ce le-a scos armamentul, nu le-a decupat în plăci transportabile, conform contractului ci, așa cum erau, le-a vopsit în negru de sus pînă jos, le-a pictat și la pupă și la pro ră inițialele sale și le-a dat drumul pe oceane, să vîneze balene. De la început, Aristotele Socrates Onassis a dezvăluit stilul său special în marile afaceri : s-a încărcat de datorii imense ; s-a văzut implicat în procesele intentate de amiralii americani pentru nerespectarea contractelor, dar a promis avocaților onorarii fantastice. Vapoarele erau arendate oricui plătea o anumită garanție și semna un contract, contractul era depus la o societate de asigurare din New York, întregul dosar al afacerii intra apoi în casa de bani a unei bănci din Africa de sud — iar Onassis încasa vreo cîteva sute de mii de dolari, din care o bună parte era destinată unor „plăți confidențiale" (eufemism pentru mită).

Cînd s-a terminat războiul, Stavros Spyros Niarchos avea gata o flotă de șase tancuri petroliere, vapoarele cele mai căutate și mai bine plătite în momentul acela, iar Onassis — de două ori mai multe baleniere, care puteau naviga oriunde și transporta orice.

Le mai trebuia și cîte un credit pe măsura poftei lor. Dar nimic nu e mai greu pe lume decît să convingi un bancher că-i faci un serviciu dacă-i ceri bani. Trebuia căutat și găsit un procedeu special — și nu, neapărat, unul nou. Așa că, într-o zi, pe la sfîrșitul anului 1946, cei doi proaspeți armatori s-au întîlnit, din întîmplare și fără nici o plăcere, în anticamera celui mai bogat confrate, „boss"-ul navigației comerciale, proprietarul mai multor zeci de vapoare ce navigau sub pavilioane fictive ale unor firme din Panama, Guatemala, Venezuela și Coasta de Fildeș : bătrînul lup de mare Stavros Livanos, matelot de fel din Pireu cu sediul în Statele Unite, tată a două fete de măritat. Christina, sora mai mică (aceea cu numele căreia Onassis a botezat faimosul contratorpilor transformat în yacht blindat pe care se află acum Jacqueline ex-Kennedy) a fost cerută în căsătorie de Stavros Niarchos, el însuși mai tînăr cu vreo 5—6 ani decît rivalul său. Se pare însă că socrul, mult mai încrezător în baleniere decît în tancurile petroliere, l-a preferat pe Aristotele Onassis, căruia, pe lîngă faptul că i-a dat fata, i-a aprobat și un credit de cinci milioane de dolari. Suferința lui Niarchos a fost teribilă, totuși i-a trecut, iar în anul următor s-a căsătorit cu Eugenia, sora care avea ani mai mulți, dar și zestre mai mare : șapte milioane de dolari credit pe termen lung.

După cum am spus, la data cînd s-au celebrat aceste căsătorii, cei doi cumnați-rivali se urau de moarte. Nu-și spuneau „bună ziua" cînd se întîlneau pe culoarele lungi și întunecoase ale Societății Maritime Livanos și considerau — poate pe drept cuvînt — că se păcăliseră reciproc. Drumurile lor paralele au devenit mai caracteristice din 1948. Fructificînd zestrea cu o îndrăzneală și o lipsă de scrupule uluitoare, Stavros Spyros Niarchos a inaugurat era petrolierului-gigant. A dat unui șantier american de construcții navale comanda fermă pentru primul tanc din lume cu capacitatea de 18 000 de tone și a contractat pentru anii

următori nave din ce în ce mai mari, pînă la perspectiva unui petrolier de 40 000 de tone, livrabil în 1958. La publicarea acestei ştiri, care părea luată din domeniul navigaţiei ştiinţifico-fantastice, s-a produs un fenomen psihologic tipic pentru rînduielile societăţii capitaliste : o duzină de armatori de mîna a doua s-au repezit în afacerea construcţiilor navale uriaşe, convinşi că ginerele lui Livanos nu se apucă de o treabă fără să ştie ce face. Şantierele franceze, aflate încă în reparaţii, au început sub presiunea comenzilor să se utileze pentru construcţii la scară mare, iar japonezii, practic eliminaţi, pe atunci, dintre fabricanţii de nave, au luat-o, de la început, pe coordonatele gigantismului.

Un singur om rămînea în urmă : Onassis, cu bătrînele sale baleniere blindate, care se tîrau alene pe valuri şi consumau cantităţi exagerate de combustibil. Într-un moment depresiv, privind probabil contul său la bancă, Aristotele Socrates şi-a adus aminte de sfidarea aruncată lui Stavros Spyros, a vîndut balenierele la bursa maritimă din Londra, a pierdut două-trei milioane de dolari, dar s-a împrumutat din nou şi a intrat şi el în cursa navelor petroliere.

Numai naivii cred că salturile acestea mortale şi, mai ales, echilibristica periculoasă pe sîrma subţire a treburilor de bursă ar fi prin ele însele rentabile. Dimpotrivă. În bursele de afaceri şi, mai cu seamă, în culisele lor, în birouri capitonate şi însonorizate, acolo unde se elaborează şi se practică „morala" marilor şacali financiari, nu poate fi tolerat nici un gînd compasiv, nici o îndurare. Pentru a întreţine cu fonduri pe bonzii mai mult sau mai puţin veritabili ai finanţei internaţionale, băncile nu inventează bani. Ele speculează, cu mecanismul dobînzilor complexe. Evident, undeva, cineva plăteşte aceste dobînzi. Dar nu profitorul, ci consumatorul de rînd, contribuabilul, constrînşi cu o reţea de procedee rafinate să se împrumute şi să plătească dobînzile cămătăreşti, într-un sistem în care muncesc mereu mai ieftin şi cumpără mai scump. Din acumularea acestor bani asudaţi, care curg printr-un fel de alambic şi se varsă în rezervoare din ce în ce mai mari, băncile parvin să finanţeze pe cavalerii de industrie, de cele mai multe ori simpli aventurieri, al căror venit rezultă din evaziuni fiscale şi din operaţii în aparenţă indescifrabile, dar în orice caz veroase. Acesta fiind mecanismul în interiorul căruia operează cumnaţii rivali.

Prins în cleştele unor scadenţe periculoase, constrîns de majoritatea creditorilor săi, Onassis ia, în 1953, o hotărîre disperată. Lasă societatea navală pe seama unor asociaţi adunaţi în grabă şi devine ceea ce se numeşte „comanditarul" afacerii, mai exact omul din culise. „Nu-i necesar să fiu specialist", proclamă el într-o declaraţie făcută cîtorva ziarişti care-i compuneau, cu plată, apologia de mare financiar. „E de-ajuns să fii un autodidact enciclopedic şi să te gîndeşti mereu la noi afaceri". „În curînd se va ruina, a replicat inflexibilul Niarchos, pentru că nu vrea să-şi aleagă colaboratori mai pricepuţi decît el însuşi, cum făcea Andrew Carnegie şi mai ales, pentru că nu citeşte pe clasici în texte originale"

Impresionat sau nu de chestiunea clasicilor, Onassis începe să dea lovitură după lovitură în cele mai ciudate, mai neaşteptate domenii. Asigură pe principele de Monaco, a cărui administraţie nu se mai mulţumea cu veniturile de la ruletă că va face din Monte Carlo, datorită unor ingenioase, dar în fond imaginare construcţii noi, cel mai atrăgător centru turistic din lume. Se instalează chiar acolo, într-un apartament somptuos, joacă toată noaptea la ruletă — şi, culmea, cîştigă, provocînd prinţului serioase dezagremente — prezintă planuri mirobolante dar fără urmări, apoi vinde cîteva terenuri şi cîteva case vechi, fără să pună nici o singură cărămidă nouă în locul lor. Între timp, cu creditul obţinut pe contractul „Monte Carlo", cumpără o bună parte din acţiunile hotelurilor administrate de Societatea „Ritz" la Paris, Nisa şi Palma de Majorca. Se duce la New York şi cumpără cu ceea ce se numeşte în termeni amabili „opţiune la termen", în loc de „cec fără acoperire", cîteva avioane Boeing încă neterminate. Cu planurile lor în buzunar, revine în 1956 la Atena, pe unde trecuse neobservat, cu 33 de ani înainte, în drumul său de tînăr aventurier de la Smirna spre Buenos Aires. La drept vorbind, nici acum nu s-a bucurat de o primire mult mai agreabilă, de oarece voia să obţină concesia pe termen lung a societăţii naţionale greceşti de navigaţie aeriană, frumos denumită „Olympic Airways". Oferta lui Onassis nu era neglijabilă prin ea însăşi, dar prezenta dezavantajul că venea după nu mai puţin de şase oferte similare, prezentate de Stavros Niarchos.

A urmat un nou duel, pe solul patriei — sau, mai exact, pe cerul ei albastru. Niarchos, revenit la o jovială tinereţe sufletească, proaspăt divorţat de vechea lui Eugenie, în căutare de noi aranjamente industriale şi matrimoniale, susţinut de navele petroliere care vărsau fluvii de ţiţei în toate porturile, admis la curtea regală, prieten cu oamenii politici şi vorbind numai englezeşte, era favorit în cursa aeriană. Dar, nu se ştie ce iarbă a fiarelor a avut Onassis. Fapt este că a obţinut contractul, că a făcut una din cele mai bune şi mai lungi afaceri ale sale, prelungită, nu de mult, pînă în anul 2006 ! Aeroporturile Greciei, pe care s-au revărsat ani de-a rîndul valuri de turişti, i-au îngăduit lui Onassis să afirme că este cel mai mare aero-navigator din lume şi să obţină, pe baza avioanelor amortizate şi a noilor comenzi, noi şi uriaşe credite la bănci. Între timp, a divorţat, păstrînd de la placida Christina Livanos numele navei lui personale, un fiu cu pensie proprie servită din zestrea mamei, precum şi ura plină de venin a întregii familii Livanos, un fel de nestinsă vendetta, în contul împrumutului din '46.

Din ce în ce mai frecvent, în presa apuseană cei doi protagonişti ai afacerilor bizare îşi fac loc cu mare publicitate pe pagini în culori. Pînă şi în acest domeniu, ei urmează două tendinţe diferite.

Onassis, convins că zgomotul şi scandalul rentează, dornic să asigure pe bancheri că are mai mulţi bani decît poate cheltui, afişează ostentativ legătura lui prea puţin sentimentală cu celebra cîntăreaţă de operă Maria Callas. În lanţul de reviste ilustrate care trăiesc din reclame, în „Paris-Match", în „Stern", în „Quick", în „Epoca", pînă şi în extrem de scumpul „Life", din Statele Unite, apar portretele lui Aristotele Socrates Onassis alături de Maria Callas, ale cărei briliante, smaralde, rubine, safire, perle şi topaze, montate în grele alveole de platină şi filigrane de aur, stupefiază pe cititoare. Nu ştie nimeni, exact, cîţi bani are generosul donator al acestor ornamente — dar un om trebuie să fie peste măsură de sceptic pentru a se mai putea îndoi de importanţa unei averi atît de strălucitor prezentată. Totuşi, crezînd că poate ajuta la administrarea mai eficientă a capitalurilor lui Onassis, un expert în tehnica nouă a programării producţiei cu ajutorul ordinatoarelor s-a prezentat la el şi i-a propus o preţioasă colaborare. „Ieşi afară, i-a strigat Onassis, congestionîndu-se mai mult decît ar fi normal. Numai un zmintit îmi poate propune programarea producţiei mele. Eu nu produc nimic. Eu fac ce nu pricepeţi voi : investiţii !"

Într-adevăr, iată o formulă la modă în ţările capitaliste : furia investiţiilor de hîrtie, mobilitatea exterioară, aparentă, a unor capitaluri fără frontiere în căutare de plasamente combinate, care permit aceluiaşi ban să intre aproape simultan în zeci de afaceri cu scadenţe sine die. Din această specie nouă de cavaleri ai investiţiilor, care construiesc din cărţi de joc castele sub ochii naivilor, face parte şi Onassis.

Altfel, simţitor mai discret în viaţa publică este Niarchos. Portretul lui apare rareori în revistele ilustrate. Fuge de ziarişti. Detestă fotoreporterii. În intimitate pretinde, glumind, că se ştie atît de urît încît ar fi insuportabil. În realitate, el îşi speculează proverbiala expresivitate a feţei şi, cu toate că este foarte miop, nu poartă ochelari de teamă să nu atenueze expresia reptilină a ochilor săi fără iris. Face mare caz de eleganţă vestimentară, nu frecventează decît lorzi şi e membru în cele mai exclusiviste cluburi din Anglia...

În afaceri, continuă să se dueleze cu rivalul său. Cînd i s-a spus că Onassis a devenit coproprietar al hotelului Ritz, a cumpărat uriaşul Savoy, cel mai mare hotel londonez. Onassis reconstruieşte Monte Carlo şi cumpără „la Société des Bains de Mer" ? Enervat, Niarchos oferă, la rîndul lui, să reconstituie antichitatea pe insulele greceşti şi începe să finanţeze arheologia la scară industrială. De undeva, din cronica mondenă, află că Onassis face croaziere cu Jackie şi este primit în casa lui John Kennedy, probabil cu năzuinţa secretă de a-şi găsi un loc mai larg pe piaţa americană. Imediat, Stavros Niarchos îi dă replica. El consimte să ia în serios exuberanţa celei mai tinere fete a lui Henry Ford al II-lea, zvăpăiata Charlotte McDonell Ford, cu care se căsătoreşte, înconjurat de stupefacţia generală, în 1965. A fost un mariaj de pomină, o succesiune scandaloasă de chefuri şi peripeţii mondene, încheiată, după cîteva luni, cu dispariţia insolită a tinerei doamne. La divorţ, Niarchos a declarat ziariştilor că se va recăsători imediat cu fosta lui soţie, Eugenia, de care s-a despărţit numai în faţa oamenilor, nu şi a lui... Dumnezeu. N-a trecut multă vreme şi s-a ţinut de cuvînt. A devenit patronul clanului Livanos — şi cel mai temut duşman al lui Onassis.

Începea o nouă bătălie, pe mări şi pe insule. De la Skorpios la Spetsopola. A doua repriză a duelului cu miliarde.

Un capitol viitor...

Mircea GRIGORESCU

(Va urma)

ŻYCIE WARSZAWY

VARȘOVIA

WILLY BRANDT DESPRE RELAȚIILE POLONO — VEST-GERMANE

La sfîrșitul săptămînii trecute, ziarul polonez „Zycie Warszawy" a publicat un interviu acordat de cancelarul Willy Brandt, însoțindu-l de un comentariu. Reproducem alăturat ambele texte.

INTERVIUL ACORDAT DE WILLY BRANDT

— Polonia își pune mari speranțe în inițierea și rezultatele fructuoase ale conferinței europene pentru securitate și colaborare. Care este opinia dv. față de acordul de securitate colectivă și colaborare europeană propus de guvernul polonez și ale cărui principii au fost expuse de ministrul afacerilor externe al Poloniei la ultima sesiune a Adunării Generale a O.N.U. ?

— Ministrul afacerilor externe al Poloniei, S. Jendrychowski, a propus în cuvîntarea sa rostită la Adunarea Generală a O.N.U. în septembrie, ca principalul scop al conferinței europene să fie semnarea unui acord de securitate colectivă și cooperare europeană, al cărui element esențial să-l constituie renunțarea la folosirea forței în relațiile dintre statele europene. Doresc, de asemenea, să vă atrag atenția că renunțarea formală la folosirea forței constituie elementul principal al politicii externe germane. Referitor la aceasta, în declarația mea din 28 octombrie, am subliniat că guvernul R.F.G. este profund convins că renunțarea la folosirea forței ar constitui o mare contribuție la destindere în Europa și ar crea o atmosferă care ar permite realizarea unor pași înainte. Conducîndu-se după o astfel de politică, guvernul federal și-a exprimat zilele acestea, într-o notă adresată guvernului U.R.S.S., dorința de a începe discuții pe această temă. De asemenea, dorim să discutăm și cu guvernul polonez problema renunțării la folosirea forței. Guvernul federal are o atitudine pozitivă față de ideea conferinței europene, unde vor fi discutate probleme de securitate și colaborare. Securitatea și colaborarea practică se află într-un raport reciproc. Dezvoltarea schimburilor comerciale și tehnico-științifice corespunde cu siguranță nu numai intereselor noastre. Consider deosebit de important ca această conferință să fie temeinic pregătită pentru a putea marca un progres pe calea destinderii în Europa.

Pentru o astfel de pregătire, care a început în mod practic, trebuie să fie răspunzătoare toate guvernele; la această conferință nu trebuie să se pună condiții în privința participării. Nu trebuie să se pună condiții de participare în cadrul convorbirilor bilaterale și multilaterale, ca și al contactelor dintre toate guvernele care doresc acest lucru.

— În declarația dv. guvernamentală ați vorbit de limitarea armamentului nuclear în Europa. Cînd va semna și ratifica Germania Federală Tratatul de neproliferare a armelor nucleare ?

— La dezbaterile pe tema Tratatului de neproliferare, guvernul federal a afirmat în fața Bundestagului că a reușit să obțină răspunsul la întrebarea care trebuia să fie lămurită pînă acum. În curînd, vom semna tratatul. Momentul în care guvernul federal va supune parlamentului ratificarea depinde de momentul cînd va fi încheiat un tratat de control între A.I.E.A. și Euratom. În favoarea acestei acțiuni s-au declarat de acord acele state ale C.E.E. care nu sînt puteri nucleare.

— În declarația dv. guvernamentală din 28 octombrie ați evocat declarațiile lui W. Gomulka din 1 mai, precum și principiul respectării integrității teritoriale a statelor europene. Opinia publică polonează este interesată să cunoască punctul dv. de vedere în problema recunoașterii realităților create după al doilea război mondial.

— Guvernul federal va ține cont de propunerile formulate de dl Gomulka și, în următoarele zile, va propune guvernului polonez începerea unor convorbiri politice. Trebuie creată posibilitatea examinării tuturor problemelor prezentînd un interes comun. Poporul german, ca și toate popoarele est-europene, aspiră la pace și este gata să încheie un acord cinstit, în primul rînd cu poporul polonez. Știm cît au îndurat polonezii din cauza Germaniei. Nutrim un sentiment de respect față de aspirațiile Poloniei de a trăi în cadrul unor frontiere garantate. W. Gomulka a citat în declarația sa un text pe care l-am scris ca ministru de externe. Am înțeles și am apreciat acest lucru. În declarația mea guvernamentală se găsește o frază despre integritatea teritorială. Acum, este vorba ca tratativele să ducă la un rezultat în conformitate cu interesele ambelor țări.

COMENTARIUL ZIARULUI

Partidul lui Willy Brandt, împreună cu P.L.D., a venit la putere datorită, printre altele, faptului că dorea să scoată din impas așa-numita politică față de Răsărit a R.F.G., ținînd seama — deși parțial și, potrivit părerii noastre, în mod inconsecvent — de realitățile Europei de astăzi. În programul noului guvern am constatat anumite elemente noi, pentru prima dată în istoria de 20 de ani a acestui stat. Acest lucru ne-a și îndemnat să ne adresăm cu întrebările noastre cancelarului, întrebări pe care le publicăm împreună cu răspunsurile sale.

Trebuie să constatăm că, la întrebările noastre, cancelarul nu răspunde pînă la capăt. Acesta este dreptul oricărui om de stat, avînd în vedere faptul că se apropie tratativele anunțate de dînsul. Din cuvintele sale, însă, putem trage concluzia că șeful guvernului R.F.G. acceptă ca bază a tratativelor cu Polonia oferta făcută la 17 mai a.c. de Wladyslaw Gomulka. Acesta a propus R.F.G. încheierea unui acord cu Polonia referitor la caracterul definitiv și inviolabil al frontierei Oder—Neisse.

Noi nu ne facem iluzii: tratativele pe această temă vor fi dificile. Din punctul de vedere polonez, însă, rezultatul tratativelor nu poate fi decît unul singur: recunoașterea frontierei Oder—Neisse de către Republica Federală a Germaniei.

În răspunsul la întrebarea noastră despre concluziile care trebuie trase din realitățile existente în Europa, cancelarul trece peste problema recunoașterii R.D.G., dorind probabil să evite accentele polemice, luînd în considerare punctele de vedere în mod cert diferite, pe care Varșovia și Bonnul le adoptă în această problemă. Acest lucru însă, nu înlătură acest subiect de pe ordinea de zi, după cum el nu dispare nici prin formula despre „politica externă germană", fără a se ține seama de realitatea existenței a două state germane, cu orînduiri sociale și cu o politică externă diferite.

Cu satisfacție salutăm, însă, atît faptul că guvernul R.F.G. este gata să participe la o conferință europeană consacrată securității colective, cît și anunțarea semnării apropiate a tratatului de neproliferare a armelor atomice.

Cancelarul Brandt subliniază ca important faptul că Wladyslaw Gomulka a citat un fragment al textului său. Să amintim cititorilor noștri acest fragment: „În cartea sa «Politica de pace în Europa», Brandt scrie: Frontiera apuseană a statului polonez este inclusă în propunerea noastră de renunțare la orice formă de folosire a forței față de oricine. Relații bune cu Polonia sînt deosebit de importante pentru noi. Aceasta reprezintă o piatră unghiulară a politicii noastre față de Est... Reconcilierea cu Polonia reprezintă pentru noi o obligație morală și politică. Din această reconciliere face parte nu numai excluderea din eforturile noastre a oricărei idei de folosire a forței, ci și necesitatea de a nu răspîndi nici măcar o sămînță pentru disensiuni viitoare".

Opinia publică polonează dorește să creadă că șeful guvernului vest-german, Willy Brandt, orientează realmente politica statului său în această direcție.

l'Unità
ROMA

DESTINELE PIEȚEI COMUNE

de **Giorgio Amendola**

ZIARELE ITALIENE, inclusiv cele guvernamentale care sînt prin profesiunea lor de credință niște „europeiste" convinse, au ignorat în unanimitate recenta sesiune a „Parlamentului european". Aceasta este o nouă dovadă a slabei considerații de care se bucură o adunare care, în pofida solemnei și arbitrarei denumiri, este lipsită de un real și democratic caracter reprezentativ, fiind neputincioasă, deci, să intervină cu oarecare eficiență în gravele crize în care se află artificioasa construcție comunitară.

Tocmai pentru a înfrunta această situație de criză și a încerca o disperată salvare, ar urma să se întrunească la Haga, la 1 decembrie, conducătorii de stat și de guvern ai celor șase țări ale comunității. Trebuie spus că documentul aprobat de adunare — cu votul contrar al deputaților comuniști, care au rupt cu practica unanimităților fictive și diplomatice — nu va putea furniza, datorită caracterului său găunos, nici un ajutor guvernanților, întrucît el nu exprimă o judecată autonomă asupra cauzelor și gravității crizei și nu indică, deci, mijloacele necesare pentru a o îndrepta spre o soluție.

Întrunirea de la Haga se va ține cu cîteva săptămîni înainte de sfîrșitul perioadei de tranziție prevăzută de Tratatul de la Roma. Pornind de la liberalizarea schimburilor comerciale, era prevăzută realizarea unei politici economice comune care urma să permită ca, prin dezvoltarea ei, să se ajungă treptat și fără sfîșieri dureroase la o adevărată „integrare" politică. Acest obiectiv ambițios a sfîrșit prin a naufragia în ciocnirea cu realitatea dură a contradicțiilor de clasă și naționale și într-o explozie de contradicții.

În realitate, comunitatea nu a fost niciodată capabilă să depășească faza unei zone de liber schimb. Singurele tentative de a înainta spre o politică economică comună s-au referit la agricultură și energia nucleară. Dar tocmai pe aceste planuri criza comunității a izbucnit în mod flagrant.

În cursul anului 1969, ritmul crizei a devenit mai accentuat. Pe plan politic, după demisia lui de Gaulle, celor mai superficiali observatorii li s-a părut că a fost înlăturat obstacolul ce îngreuna calea integrării și împiedica aderarea Angliei la Piață comună. Și, de altfel, propunerea unei mari întruniri „la vîrf" care trebuia să permită „relansarea" C.E.E., a pornit tocmai de la noul guvern francez. Dar foarte curînd schimbarea de guverne în Germania federală, făcînd să se prăbușească vechea ipoteză a unei conduceri franco—vest-germane a comunității, a sporit neîncrederea și rezervele franceze, în timp ce Italia nu a știut, o dată mai mult, să-și afirme o inițiativă autonomă „europeistă". În această situație de incertitudine politică, devalorizarea francului și reevaluarea mărcii au făcut să sară în aer acoperirile comunitare artificiale și au făcut evidentă absența unei politici economice comune. Tot mai apăsătoare a apărut însăși continuarea deja absurdei și costisitoarei politici agricole, care și astăzi, — în ajunul întrunirii de la Haga — este obiectul unor anevoioase tratative pentru găsirea termenilor unui compromis care să permită cel puțin continuarea eforturilor de căutare a unei noi baze de înțelegere.

Dar tocmai izbucnirea crizei monetare urma să furnizeze dovada că principala cauză a crizei comunității nu trebuie căutată în Europa, ci în America. Trebuie să ne referim la acțiunea însăși a nașterii C.E.E. și la integrarea sa încă din momentul formării, în orientarea atlantică, în situația de subordonare militară și economică față de Statele Unite și de ostilitate față de Uniunea Sovietică, și deci ca factor de divizare a Europei în blocuri opuse.

Instrument de divizare a Europei, iar nu de unitate, C.E.E. plătește azi pe plan economic prețul acestei politici. Nimeni astăzi nu poate nega că instabilitatea monetară, tendințele inflaționiste, manevrele de speculă ale capitalurilor rătăcitoare, discriminarea practicată față de capitalurile europene pe piața eurodolarilor, pentru a finanța în acest mod cu capitaluri europene investițiile americane în Europa care amplifică tot mai înăbușitoarele poziții de dominație ocupate de grupurile monopoliste americane, toate sînt consecințe ale unei politici americane ce, exploatînd propria ei supremație politică și militară în Occident a reușit — impunînd înlocuirea aurului prin dolar ca bază a sistemului monetar occidental — să arunce asupra Europei capitaliste costul războiului de agresiune în Vietnam.

„Parlamentul european" pretinde că practică față de guvernele celor șase țări și față de organele comunitare un rol autonom. Dar, pentru a cuceri o asemenea poziție, el trebuia să-și asume răspunderi proprii și, înainte de toate, trebuia să aibă curajul să caute adevăratele cauze ale crizei comunității. Dar acest angajament a părut prea periculos din punct de vedere politic. S-a preferat atunci pierderea timpului cu diferitele componente ale „tripticului" propus de francezi, care cer : a) completarea și b) consolidarea comunității înainte de trecerea la punctul c) — aderarea altor țări. Lungi și inutile discursuri au fost astfel consacrate afirmării necesității ca trei momente să fie în schimb considerate complementare și interdependente și să se treacă la începerea tratativelor cu Anglia, simultan căutîndu-se să se rezolve problemele deschise în funcționarea comunității. Dar nimeni nu poate ignora faptul că începerea tratativelor cu Anglia va însemna în mod necesar nu numai o revizuire, dar de-a dreptul o restructurare pe baze noi a comunității însăși. De fapt, niciodată Anglia nu va accepta să plătească jumătate de miliard de lire sterline anual pentru a susține politica agricolă a C.E.E. sau niciodată nu se va declara gata să participe la alegerea prin vot universal și prin metoda proporțională a „parlamentului european", așa cum cer cei mai consecvenți sprijinitori ai integrării politice. Dar se evită analizarea acestor respingătoare probleme, preferîndu-se continuarea unor abstracte și goale afirmații privind o așa-zisă „voință europeistă". Discuții zadarnice, ce nu servesc nici măcar la acoperirea gravității situației.

Nu va surprinde, deci, că despre propunerea țărilor socialiste de a se ajunge la o conferință asupra securității europene s-a discutat în diferite întruniri internaționale, pînă și în adunarea parlamentară a N.A.T.O., dar nu în Adunarea de la Luxemburg. Astfel, tema unei conferințe privind securitatea europeană — deja obiect de discuții și inițiative în parlamentele naționale — și care se află în faza înaintată a pregătirii sale, a fost în mod voit evitată de către majoritatea adunării. Totuși, necesitatea unui „nou raport cu Răsăritul", a unei depășiri a vechii opoziții frontale ce împarte Europa, apare, fie și cu greutate, în pozițiile adoptate, de exemplu, de Germania federală după „schimbul de putere". Renunțarea la folosirea forței; recunoașterea granițelor trasate de victorioasa încheiere a războiului antifascist; recunoașterea existenței a două state germane ; crearea unor zone dezatomizate; reducerea, pînă la retragerea completă a trupelor străine prezente în țările europene și înlăturarea unor baze militare străine; dezvoltarea raporturilor de cooperare economică și culturală — acestea sînt obiective pe care o conferință asupra securității europene poate să le urmărească. Iar atingerea lor apare drept condiția oricărui proces real și nefictiv de unitate europeană.

Este probabil ca la Haga șefii de guvern să găsească vreo formulă de compromis pentru a evita să semneze actul de moarte al comunității. Dar aceste artificii nu vor reuși decît să prelungească agonia actualelor instituții comunitare.

Pentru a ajunge, prin depășirea blocurilor opuse, la formarea unei reale unități europene, va trebui să se pornească de la baze noi. Criza comunității indică de acum în mod clar această cerință. Nu se poate înainta pe calea unei solide construcții europene, dacă se pornește de la o politică de divizare preconcepută a Europei și de la subordonarea unei părți a continentului intereselor economice și politice ale Statelor Unite. Această concepție va trebui în mod radical modificată. Faptele sînt acelea care demonstrează necesitatea unei noi politici europene.